GELENEKSEL DOKUNUN KORUNMASINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: HARPUT ÖRNEĞİ

ESRA AYDIN

HAZİRAN 2022

DİYARBAKIR

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL DOKUNUN KORUNMASINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: HARPUT ÖRNEĞİ

ESRA AYDIN

DİCLE ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİNİN BİR PARÇASI OLARAK MİMARLIK ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ OLARAK HAZIRLANMIŞTIR

HAZİRAN 2022

DİYARBAKIR

GELENEKSEL DOKUNUN KORUNMASINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: HARPUT ÖRNEĞİ

Esra AYDIN tarafından Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin bir parçası olarak hazırlanan bu çalışma, aşağıda bilgileri yazılı jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek **Mimarlık Ana Bilim Dalı'**nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Neslihan Dalkılıç
Müdür, Fen Bilimleri Enstitüsü _____

Dr. Öğretim Üyesi Canan KOÇ
Danışman, Mimarlık Bölümü,
Dicle Üniversitesi _____

Sınav Jürisi:

Prof. Dr. Türkan KEJANLI (*)
Mimarlık Bölümü, Dicle Üniversitesi _____

Dr. Öğr. Üyesi Canan KOÇ (**)
Mimarlık Bölümü, Dicle Üniversitesi _____

Doç. Dr. Ömer ATABEYOĞLU
Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ordu Üniversitesi _____

Savunma Tarihi: 16/06/2022

(*) Sınav Jürisi kısmının birinci satırına Jüri Başkanının bilgilerini yazınız.
(**) Sınav Jürisi kısmının ikinci satırına Tez Danışmanının bilgilerini yazınız.

Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tez çalışmasında yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bahse konu bu kural ve ilkelerin gerektirdiği üzere, bu çalışmada özgün olmayan tüm bilimsel içerikleri kurallara uygun biçimde alıntılayıp kaynak gösterdiğimi beyan ederim. Beyanımla çelişen herhangi bir delil bulunduğu takdirde tüm sorumluluğu üstleneceğimi kabul ederim.

Ad, Soyad: Esra AYDIN

İmza: ……..

TEŞEKKÜR

"Geleneksel Dokunun Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Harput Örneği" ile ilgili yaptığım bu araştırma sürecinde, tez çalışmamda bilgi ve deneyimleriyle her zaman bana destek olan değerli hocalarım Prof. Dr. Türkan KEJANLI ve Dr. Öğr. Üyesi Canan KOÇ'a teşekkür ederim.

Ayrıca tez çalışmam süresince her zaman maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyen ve yanımda olan aileme, özellikle de anneme ve babama teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR v
İÇİNDEKİLER vi
ŞEKİL LİSTESİ viii
TABLOLAR LİSTESİ ix
EKLER LİSTESi xi
SİMGELER VE KISALTMALAR xii
ÖZET xiii
ABSTRACT xiv
1 GİRİŞ 1
1.1 Problem Tanımı 2
1.2 Araştırmanın Amacı ve Kapsamı 3
1.3 Araştırmanın Sınırlılıkları 4
2 ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR 5
3 MALZEME ve YÖNTEM 9
3.1 Tarihi Çevre ve Koruma Kavramı 10
3.2 Dünyada Koruma Kavramının Gelişimi 13
3.3 Türkiye'de Koruma Kavramının Gelişimi 16
3.4 Yerel Yönetimler ve Koruma 19
3.5 Harput'un Konumu ve İdari Yapısı 22
3.6 Topoğrafik Yapı 23
3.7 Jeolojik Yapı 24
3.8 İklim ve Bitki Örtüsü 26
3.9 Fiziksel Gelişim ve Arazi Kullanımı 27
3.10 Harput'ta Koruma Çalışmaları 31
3.11 Harput'ta Yapılan Restorasyon Çalışmaları 34
3.12 Ekonomik Yapı 40

3.13 Sosyal Yapı 42
4 BULGULAR ve TARTIŞMA 44
4.1 Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular 44
4.2 Katılımcıların Harput Geleneksel Dokunun Korunmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular 45
5 SONUÇ VE ÖNERİLER 58
KAYNAKLAR 62
EKLER 67
ÖZGEÇMİŞ 92

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Korumada kavramsal sınıflandırma 13
Şekil 3.1 Çalışma alanının lokasyon haritası 23
Şekil 3.2 Harput platosu ve çevresinin fiziki haritası 24
Şekil 3.3 Harput ve yakın çevresinin jeomorfolojik yapısı 25
Şekil 3.4 Elazığ depremsellik haritası 26
Şekil 3.5 Harput tarihsel gelişimi 27
Şekil 3.7 Harput tarihi ve kültürel yerler 30
Şekil 3.8 Harput kalesi 35
Şekil 3.9 Harput iç kale kazısı 35
Şekil 3.10 Harputun girişindeki evlerin eski hali 35
Şekil 3.11 Harput'un girişindeki evlerin yeni hali 36
Şekil 3.12 Küçük (Sagir) Efendi ve Sunguroğlu Konağı 36
Şekil 3.13 Üryan Baba Türbesi Yeni Hali 37
Şekil 3.14 Üryan Baba Türbesi Eski Hali 37
Şekil 3.15 Nadir Baba Türbesi eski hali 37
Şekil 3.16 Nadir Baba Türbesi yeni hali 37
Şekil 3.17 2008-2021 yılları arasında Harput nüfusu 43

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Yıllara göre Harput koruma amaçlı imar planları 32

Tablo 3.2 Yıllara göre KUDEB'in Harput'ta yaptığı çalışmalar 38

Tablo 4.1 Katılımcıların yaş değişkenine göre dağılımları 44

Tablo 4.2 Katılımcıların eğitim düzeyi değişkenine göre dağılımları 44

Tablo 4.3 Katılımcıların meslek değişkenine göre dağılımları 45

Tablo 4.4 Katılımcıların gelir düzeyi değişkenine göre dağılımları 45

Tablo 4.5 Katılımcıların "çevrenizde geleneksel dokuya sahip yapılar bulunuyor mu?" ifadesine verdikleri yanıtlar 46

Tablo 4.6 Katılımcıların "tarihi ve kültürel çevre sizin için ne ifade ediyor?" ifadesine verdikleri yanıtlar 46

Tablo 4.7 Katılımcıların "elazığ'da tarihi ve kültürel çevre denince akla ilk neresi gelir?" ifadesine verdikleri yanıtlar 47

Tablo 4.8 Katılımcıların "sizce tarihi ev ne demektir?" ifadesine verdikleri yanıtlar 47

Tablo 4.9 Katılımcıların "oturduğunuz evi nasıl tanımlarsınız?" ifadesine verdikleri yanıtlar 47

Tablo 4.10 Katılımcıların "cevabınız evet ise tescilli bir evde oturmanın zorlukları sizce nelerdir?" ifadesine verdikleri yanıtlar 49

Tablo 4.11 Katılımcıların "cevabınız evet ise tescilli bir evde oturmanın avantajları sizce nelerdir?" ifadesine verdikleri yanıtlar 49

Tablo 4.12 Katılımcıların "cevabınız hayır ise, hangi şartlarda burada oturmaya devam edersiniz?" ifadesine verdikleri yanıtlar 50

Tablo 4.13 Katılımcıların "neden Harput'ta yaşamayı tercih ettiniz?" ifadesine verdikleri yanıtlar 50

Tablo 4.14 Katılımcıların "sizce yaşadığınız yerdeki (tarihi) binalar ne şekilde korunmalıdır?" ifadesine verdikleri yanıtlar 50

Tablo 4.15 Katılımcıların "sizce yaşadığınız yerdeki (çevrenizdeki) binalar neden korunmalı?" ifadesine verdikleri yanıtlar 51

Tablo 4.16 Katılımcıların "sizce yaşadığınız yerdeki (çevrenizdeki) yapılar kim tarafından korunmalı?" ifadesine verdikleri yanıtlar 51

Tablo 4.17 Katılımcıların "eğer var ise bu sivil toplum kuruluşlarının (dernek, vakıf vb) tarihi evlerin korunması konusunda yapıkları çalışma yeterli mi?" ifadesine verdikleri yanıtlar 52

Tablo 4.18 Katılımcıların "yerel yönetimlerin Harput'un korunmasına ilişkin yaptıkları çalışmalardan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar 53

Tablo 4.19 Katılımcıların “Harput’taki tarihi evlerin restorasyonundan memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar 53

Tablo 4.20 Katılımcıların “Harput’taki sokakların yenilenmesinden memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar 54

Tablo 4.21 Katılımcıların “Harput’taki türbelerin restorasyonundan memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar 54

Tablo 4.22 Katılımcıların “Harput’taki çeşmelerin restorasyonundan memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar 54

Tablo 4.23 Katılımcıların “Harput’taki camilerin restorasyonundan memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar 55

Tablo 4.24 Katılımcıların “Harput’taki park/bahçe düzenlemelerinden memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar 55

Tablo 4.25 Katılımcıların “Harput’taki aydınlatmadan memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar 56

Tablo 4.26 Katılımcıların “Harput’taki alt yapı (elektrik, su, doğalgaz, internet) tesislerinden memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar 56

Tablo 4.27 Katılımcıların “Harput’taki kent mobilyalarının (çöp kovası, oturma elemanı vs) yerleştirilmesinden memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar .. 56

Tablo 4.28 Katılımcıların “belediye’nin Harput’a yapmış olduğu yatırımlardan memnun musunuz?” ifadesine verdikleri yanıtlar..... 57

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Anket Soruları 67
Ek 2. Etik Kurul İzin Belgesi 71
Ek 3. Harput'ta Yer Alan Tescilli Yapıların Koruma Durumu Hakkında Bilgi 73
Ek 4. Harput'ta Yer Alan Tescilli Yapılar (Kültür ve Turizm Envanteri) 77

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ICOMOS	:Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (The International Council on Monuments and Sites)
KTVK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
KTVKYK	: Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
GEEAYK	: Gayrimenkul Eski Eseler Anıtlar Yüksek Kurulu
UNESCO	:Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
KAİP	: Koruma Amaçlı İmar Planı
KUDEB	: Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları

ÖZET

GELENEKSEL DOKUNUN KORUNMASINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ: HARPUT ÖRNEĞİ

Aydın, Esra
Yüksek Lisans, Mimarlık Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Canan KOÇ
Haziran 2022, 107 Sayfa

Geleneksel dokular, kentleri birbirinden ayıran ve onlara esas kimliğini veren özelliklerdir. Zaman içerisinde o bölgede yaşamış insanlar, kültürler ve değişen yaşam biçimleri sonucunda gelişerek kendilerine has özellikler oluşturmuşlardır. Bu dokuların korunması ve gelecek nesillere aktarılması büyük önem taşımaktadır. Tarihi çevrelerin korunması ya da korunarak kullanılması için topluma ve yerel yönetimlere sorumluluklar düşmektedir. Yerel yönetimler bu doğrultuda halka en yakın ve yerellik ilkesini destekleyen kurumlar olmaları nedeniyle tarihi mekânların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla çeşitli çalışmaları yürütmeleri gerekmektedir. Tarihi dokuya sahip kentlerde çeşitli kurumlar, yasalar ve yönetmelikler çerçevesinde koruma çalışmaları yürütülmektedir. Çıkarılan yasaların koruma konusunda belirleyiciliği önemli olmakla birlikte uygulama aşamasında sorunlar yaşanabilmekte ve koruma tam sağlanamamaktadır. Bu bağlamda Harput'un kentsel gelişimi ve bu alanda yapılan kentsel koruma çalışmalarının ortaya çıkarılması önem taşımaktadır.

Bu araştırma ile tarihi dokuya sahip ve korunması gereken Harput'un kentsel gelişiminin incelenmesi ve kentsel koruma çalışmalarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini 2022 yılında araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve rasgele belirlenen 158 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarının ortaya çıkarılması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmış olan 43 sorudan meydana gelen anket kullanılmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde SPSS24 veri analiz programı kullanılmıştır. Elde edilen veriler yüzde ve frekans dağılımları ile tanımlanmıştır.

Araştırmada katılımcıların tarihi ve geleneksel dokunun ne anlama geldiği ile ilgili bilgiye sahip oldukları, yaşanılan yerdeki tarihi binaların bahçesi, mahallesi ve sokağı ile birlikte korunması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.Ayrıca araştırmada Harput'taki restorasyon çalışmaları, sokakların yenilenmesi, türbelerin restorasyonu, camilerin restorasyonu, park ve bahçe düzenlemeleri, aydınlatma, altyapı, kent mobilyalarının yerleştirilmesi ve Belediyenin Harput'a yaptığı yatırımlara yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırmada katılımcılar, yerel yönetimlerin Harput tarihi dokusu ile ilgili çalışmalardan memnun olmasına karşılık alt yapıda eksikliklerin bulunduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla yerel yönetimlerin halkın beklentilerini karşılamanın yanında tarihi ve kültürel mirası ifade eden geleneksel dokunun korunmasına yönelik çalışmalara önem vermeleri gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Harput, Koruma, Geleneksel Doku, Yerel Yönetimler

ABSTRACT

THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENTS IN CONSERVATION OF THE TRADITIONAL TEXTURE: THE CASE OF HARPUT

Aydın, Esra
Master's Thesis, Department of Architecture
Asist. Prof. Dr. Canan KOC
June 2022, 107 Pages

Traditional textures are the features that distinguish cities from each other and give them their main identity. Over time, the people who lived in that region have developed as a result of cultures and changing life styles and created their own unique characteristics. It is of great importance to conserve these textures and transfer them to future generations. Responsibilities fall to the society and local governments for the conservation or use of historical environments. Since local governments are the closest institutions to the public and support the principle of locality, they need to carry out various studies in order to conserve and ensure the sustainability of historical sites. In cities with a historical texture, conservation studies are carried out within the framework of various institutions, laws and regulations. Although the determinism of the enacted laws is important in terms of protection, problems may occur during the implementation phase and the protection cannot be fully provided. In this context, it is important to reveal the urban development of Harput and the urban conservation works carried out in this area.

With this research, it is aimed to examine the urban development of Harput, which has a historical texture and needs to be conserved and to evaluated the urban conservation studies. The sample of the research consists of 158 randomly selected participants who agreed to participate in the research voluntarily in 2022 . In the research, a questionnaire consisting of 43 statements prepared by the researcher was used as a data collection tool in order to reveal the duties and responsibilities of local governments. In the evaluation of the research data, it was used the SPSS24 data analysis program. Obtained data are defined by percentage and frequency distributions.

In the research, it was concluded that the participants had knowledge about the meaning of the historical and traditional texture, and that the historical buildings in the place where they lived should be conserved together with its garden, neighborhood and street. In addition, evaluations were made on the restoration works in Harput, the renewal of the streets, the restoration of the tombs, the restoration of the mosques, the park and garden arrangements, the lighting, the infrastructure, the placement of the urban furniture and the investments of the municipality in Harput. The results of the research show that the work of local governments is found to be insufficient by the people of the region. Therefore, local governments, should give importance to the efforts to conserve the traditional texture that expresses the historical and cultural heritage, as well as meeting the expectations of the people.

Keywords: Harput, Conservation, Traditional Texture, Local Governments

1. GİRİŞ

Tarihi çevredeki somut ve somut olmayan varlıklar ile bu çevrede yaşayan insanlar arasında kurulan ilişkiler, tarihi çevre birincinin gelişmesinde önemli role sahiptir. Tarihi çevrelerin korunmasının gerekliliği, insanların bilinçlendirilmesinin yanında kentlerdeki yerel yönetimler ile merkezi yönetimler tarafından korumaya ilişkin tedbirlerin alınmasını da zorunlu hale getirmiştir.

Kentleşme ve nüfus artışı özellikle kent merkezlerinde arsa ve konut sıkıntısını ortaya çıkarmakta, mevcut yapının yetersiz kalmasına neden olmakta ve değişime zorlamaktadır. Kentlerde meydana gelen bu değişim, tarihi çevreleri ve kentin sahip olduğu geleneksel dokunun yeniden şekillenmesine neden olmaktadır. Kentlerde tarihi çevrenin korunması ile ilgili planlamalar yapılmadığı ve tedbirler alınmadığı durumlarda, yapıların fonksiyonlarında ve tipolojilerinde farklılaşmalar meydana geldiği, yoğun yapılaşma nedeniyle altyapı ve ulaşım sorunlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Tarihi çevrenin korunması yeni yapılaşmaların önüne geçmekte ya da sınırlandırmakta iken, yapılaşma ihtiyacı ve kentte yaşanan sosyal ve kültürel değişimler de tarihi çevrelerin zarar görmesine ya da tahrip olmasına neden olmaktadır.

Tarihi çevrelerin korunması ile ilgili yeterli ekonomik desteğin bulunmaması, koruma politikalarının ya da uygulamaların yetersiz olması, göçle gelen kişilerin tarihi yapıları kendi ihtiyaçları doğrultusunda değiştirmeleri, bireylerin yaşadıkları ekonomik sorunların bölgesel değerlerin önüne geçmesi gibi olumsuzluklar tarihi çevrelerin korunmasını tehdit eden önemli unsurlardır. Bununla birlikte tarihi çevrelerde yaşayan bireylerin çeşitli nedenlerle bu bölgelerden göç etmeleriyle tarihi çevreler sahipsiz ve korumasız kalabilmektedir. Böyle bir durumda tarihi çevrenin korunması zorlaşmakta ya da tam anlamıyla sağlanamamaktadır.

Tarihi çevreler geçmişten gelen sosyal ve kültürel birikimleri ifade etmesi bakımından kültürlerarası bir öneme sahiptir. Tarihi çevrelerin sahip olduğu fiziki, sosyal, kültürel ve ekonomik imkânlar hem bölgede yaşayan hem de bölge dışından gelen ziyaretçiler için bir etkileşim alanı meydana getirmektedir. (Tankut, 2005).

Tarihi çevrelerdeki insan - mekan etkileşimi tarihi ve kültürel değerlerin korunmasına ilişkin farkındalık düzeylerinin de artmasına katkı sağlamaktadır (Öztürk vd, 2020). Bu bakımdan tarihi çevrelerin korunması, toplumların tarihsel birikimlerinin korunmasını ifade etmekte olup, toplumun geçmişi ve geleceği arasında sağlıklı bağların kurulmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca tarihi çevreler, turizm gibi sektörler sayesinde farklı iş kollarının ortaya çıkmasını sağlayarak, ticari ve ekonomik faaliyetlerin gelişmesine katkı sunmaktadır (Karakul, 2019). Bu bağlamda, yerel yönetimlerin tarihi dokunun korunmasındaki rolleri önem kazanmakta ve sürdürülebilir korumanın sağlanmasındaki etkileri öne çıkmaktadır.

1.1 Problem Tanımı

Geleneksel doku korunup, geliştirilerek gelecek nesillere aktarıldığında değer kazanmaktadır. Tarihi çevreler, bir bölgenin ya da kentin geçmişten günümüze kadar olan süreçte biriktirmiş olduğu kendine özgü yapıları ve dokuyu içermekte olup, geçmiş dönemlerin yaşam biçimini, sosyal ve kültürel yapısını yansıtmaktadır. Son yıllarda hızla artan nüfus karşısında kentler kontrolsüz büyümekte ve genellikle kent merkezlerinde yer alan geleneksel dokular yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalabilmektedir. Kentlere olan göç kontrolsüz yapılaşma ve çarpık kentleşme gibi durumlar, kentlerin doğal, kültürel ve tarihi özelliklerinin zarar görmesine neden olabilmektedir. Bu durum geleneksel dokunun korunarak gelecek nesillere aktarılmasını önlemekte ya da sınırlandırmaktadır.

Tarihi çevrelerin korunması ya da korunarak kullanılması için topluma ve yerel yönetimlere sorumluluklar düşmektedir. Yerel yönetimler bu doğrultuda halka en yakın ve yerellik ilkesini destekleyen kurumlar olmaları nedeniyle tarihi mekânların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla çeşitli çalışmaları yürütmeleri gerekmektedir. Ancak, çoğu zaman geleneksel dokunun korunması istenilen seviyede olmamakta ya da yetersiz kalmaktadır. Korumanın sağlanması için alınacak önlem, uygulama ve politikalar çeşitli kurum ve kuruluşlar ile yerel halkın sorumluluğundadır. Bu bakımdan geleneksel kent dokusuna sahip olan bölgelerde bireylerin ve yerel yönetimlerin farkındalıklarının arttırılması önem taşımaktadır. Yerel yönetimlerin tarihi çevrelerin de bulunduğu alanlarda plan yapmak ve

uygulamak gibi görevleri bulunması nedeniyle tarihi çevrelerin korunmasındaki rolleri büyüktür (Seçkin, 2020).

Çalışma alanı olarak seçilen Harput, geleneksel dokusu ile öne çıkmaktadır. M.Ö.2000 li yıllara dayanan geçmişiyle önemli bir yerleşim yeri olan Harput 14.12.1975 tarihinde Kentsel Sit Alanı ilan edilmiş olup belirli alanlarda çalışmalar yapılmıştır. Ancak, aşağıda belirtilen problemlerle de karılaşılmak söz konusudur:

- Yerel hizmetlerin yetersizliği,
- Kamu denetim mekanizmasının yetersizliği,
- Teknik personel eksikliği,
- Yasal ve yönetsel çerçevedeki eksiklikler,
- Korumanın parçacıl düzeyde kalması, bütüncül koruma anlayışının benimsenememesi,
- Koruma planlarının teknik çalışmaların ihmal edilmesi ve geciktirilmesi gibi nedenlerden ötürü korumanın istenilen hazırlanmasında geç kalınması, düzeyde olmaması,
- Yerel yönetim bütçelerinin sınırlı olması,
- Koruma konusunda farkındalık ve bilinç eksikliği nedeniyle yeterince korumaya önem verilmemesi,
- Restorasyon çalışmalarının bulunmasına karşın yeterli düzeyde olmaması.

Dolayısıyla, Harput'ta bulunan tescilli yapılar (Ek3, Ek 4), tarihi ve kültürel değerler günümüze değin sağlıklı bir şekilde korunamamış ve dokusu bozulmuştur.

1.2 Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Geleneksel kent dokuları, kentleri birbirinden ayıran ve bulunduğu kente özgü olan, taklit edilmesi mümkün olmayan o kentin iklimini, coğrafyasını, topoğrafyasını ve kültürel değerlerini yansıtan özelliklerdir. Kentlerin anlaşılmasında ve tanınmasında önemli rolü olan geleneksel dokular belirli bir coğrafya üzerinde belirginleşmekte ve zamana bağlı olarak farklılıklar gösterebilmektedir. Dolayısıyla, geleneksel dokuların

insanların müdahaleleri ile korunmaları ya da değiştirilebilmesi mümkün olmaktadır (Negiz, 2017).

Tarihi dokuya sahip kentlerde çeşitli kurumlar, yasalar ve yönetmelikler çerçevesinde koruma çalışmaları yürütülmektedir. Çıkarılan yasaların koruma konusunda belirleyiciliği önemli olmakla birlikte uygulama aşamasında sorunlar yaşanabilmekte ve koruma tam sağlanamamaktadır. Bu bağlamda Harput'un kentsel gelişimi ve bu alanda yapılan kentsel koruma çalışmalarının ortaya çıkarılması önem taşımaktadır. Bu çalışmada Harput yerleşimi örneğinde yerleşimlerin korunması konusunda uygulayıcı kurumlardan biri olan yerel yönetimlerin rolünün ortaya konulması amaçlanmaktadır.

1.3 Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma alanı olarak seçilen Harput, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat bölümünde yer alan Elazığ ilinin bir mahallesidir. Doğal, kültürel ve tarihi özelliklerinin yanı sıra korunması gerekli geleneksel dokusunun varlığı nedeniyle çalışma Harput bölgesi ile sınırlandırılmıştır.

Tarihi ve kültürel mirasın korunmasına ilişkin çalışmalarda yerel yönetimi değerlendiren çalışmlarının sayısının azlığı ve bu bağlamda yapılan araştırmalar sonucu Harput'u ele alan çalışmanın bulunmaması tez konusu seçiminde etkili olmuştur.

2. ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, Harput tarihi kenti ve yerel yönetimlerin koruma ile ilgili yaptığı çalışmaları ele alan literatür incelenmiştir. Harput tarihi kentini ele alan uluslararası çalışma çok fazla bulunmamakla birlikte, ulusal literatürde çeşitli açılardan Harput tarihi dokusu ele alınmıştır.

Tunç (2021), tarihi Harput kenti hakkında turist algısını incelediği araştırmada bölgeyi ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin "TripAdvisor.com" web adresinde Harput ile ilgili yaptıkları yorumlarını (300 yorum) değerlendirmiştir. Harput'ta bulunan geleneksel doku ve tarihi yapılar ile ilgili değerlendirmeler genellikle "mükemmel "şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu bakımdan turistlerin Harput tarihi ve geleneksel dokusuna ilişkin algılarının olumlu olduğu görülmektedir.

Azar (2019), yaptığı araştırmada, kültürün kimliğe dönüştüğü şehir olarak Harput ile ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur.Harput'un kültürel çeşitliliğin korunması ve tarihi zenginliklerinin tahrip olmadan gelecek kuşaklara aktarılması kültürel mirasın bir gereği olarak görülmektedir. Somut olmayan kültürel miras olarak kültürel unsurların ticari bir amaç olarak kullanılmadan tarihi dokusu ile birlikte korunması ve sürdürülmesi gerekmektedir.

Başgün (2019)'ün Harput tarihi yerleşkesine sakin kent kimliği kazandırılmasına yönelik yaptığı araştırmada, günümüzde hızlı nüfus artışı ve plansız kentleşme ile tarihi dokulara zarar verildiği belirtilmiş, Cittaslow (sakin kent/yavaş kent) hareketinin kültürel mirası korumadaki ilkeleri bakımından Harput'ta bu ilkelerin uygulanabilirliği değerlendirilmiştir. Yapılan araştırma ile sakin kent kriterlerinin Harput'un korunması için çok sayıda katkı sağlayabileceği belirlenmiştir.

Aytaç (2017)'ın, Harput iç kale kazılarında bulunan Bizans dönemi sikkelerinin incelenmesine ilişkin yaptığı araştırmada, 2015 yılındaki kazılarda elde edilen sikkeler üzerinden Bizans dönemine ait özellikler açıklanmaya çalışılmıştır.

Uzun ve Çakar (2016), çalışmalarında 17. yüzyılda Harput Kalesi'nin tarihi süreci ve önemi ile ilgili değerlendirmeler yapmıştır. İlk olarak Çubukoğulları Beyliği ile Türklerin hakimiyetine geçen Harput Kalesi, 1516 tarihinde Osmanlı hakimiyetine geçmiş; sosyal, kültürel ve ekonomik hayatın devam ettiği bir bölge olmuştur. Kalede bulunan en eski yazılı kitabe Artuklular dönemine aittir. Bununla birlikte kalenin mevcudiyeti Urartular dönemine kadar uzanmaktadır. Kale, çevresinde akarsular, geçitler ve ovaların bulunması bakımından bir kavşak özelliği taşımakta ve buralara hâkimiyet sağlamaktadır.

Topçu (2014), tarihi ve kültürel bilincin değerlendirilmesine ilişkin Harput Kalesi örneğinde yaptığı araştırmada, Harput'ta yaşayan yerli halkın kültürel varlıklara ilişkin farkındalık düzeylerini incelemiştir. Araştırma, 416 kişi ile anket yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Harput halkında koruma ve sit alanı algısının yeterince gelişmediği belirlenmiştir.

Topçu vd., (2013) Harput Mahallesi'ne ilişkin tarihsel ve kültürel bilinç durumunu inceledikleri araştırmada, Harput bölgesinde bulunan esnaflar ile bölgeyi ziyaret eden üniversite öğrencilerinin görüşlerini değerlendirmişlerdir. Araştırma verileri anket aracılığı ile elde edilmiş olup, araştırma sonucunda yerel halkın Harput'a ilişkin farkındalık düzeyleri ve tarih bilincinin düşük olduğu, Harput'ta bulunan tarihi ve kültürel değerlerin yeterince korunmadığı, turizm açısından Harput'un sahip olduğu değerin yeterince anlaşılmadığı belirlenmiştir.

Harput ile ilgili yapılan çalışmalar Harput tarihi ve geleneksel dokusu, somut olmayan kültürel mirasa ilişkin algı düzeyi ile tarihi ve kültürel bilincin değerlendirilmesi konularında yoğunlaşmaktadır. Bunun yanısıra 17. yüzyılda Harput Kalesi'nin gelişim sürecini, Harput'ta cittaslow hareketi, Harput iç kale kazılarında bulunan Bizans dönemi sikkeleri gibi konuları ele alan çalışmalar bulunmaktadır. Harput'ta yerel yönetimlerin koruma konusundaki çalışmalarını değerlendiren akademik çalışmaya ulaşılamamıştır. Yerel yönetimlerin tarihi ve kültürel mirasın korunmasındaki rolünü değerlendiren çalışmalar arasında Akbulut (2022), Konak İrkit (2019) ve Basmacı (2017) ön plana çıkmaktadır. Torlak ve Özdemir (2009) ise araştırmasında yerel hizmetler ve yerel yönetimlerin çalışmalarına yer vermiştir.

Akbulut (2022), yerel yönetimlerin tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili rolüne ilişkin yaptığı araştırmada, Tekkeyköy Belediyesi'nin yaptığı faaliyetler incelenmiştir. İlçede mağaralar, gar, cami ve kiliseler, yel değirmenleri gibi tarihi ve kültürel yapılar bulunmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda belediyenin çeşitli faaliyetler gerçekleştirdiği, ancak bunların tarihi ve kültürel mirası korumada yeterli olmadığı belirlenmiştir.

Konak İrkit (2019), kültürel miras alanlarında yerel yönetimlerin rolüne ilişkin yaptığı araştırmada, kültürel miras alanlarının fiziki plan çalışmaları ve korunmasında yerel yönetimlerin sorumlu oldukları belirtilmiştir. Yerel yönetimlerin yerel halk tarafından seçilmesi ve bölgesel yetkiyi elinde bulundurması yerel yönetimlerin rolünü artırtmaktadır.

Basmacı (2017)'nın, kültürel mirasın korunmasında yerel yönetimlerin rolü ile ilgili gerçekleştirdiği araştırmada, kültürel değerlerin korunmasında yerel yönetimlerin sahip olduğu yetkiler ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Kültürel miras, tarihi süreçte insanların mekan ile kurdukları ilişkiler bağlamında ve uzun bir süreçte ortaya çıkan özelliklerdir. Türkiye sahip olduğu konum itibarıyla hem farklı uygarlıkları barındırmış olması hem de uluslararası ticaret ve göç yolları üzerinde bulunması nedeniyle çeşitli kültürlere ev sahipliği yapmaktadır. Zamanla bu kültürel özelliklerde farklılıklar ortaya çıkmakta, bazı kültürel özellikler yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalabilmektedir. Dolayısıyla zamanın meydana getirdiği ve dışarıdan gelen olumsuz etkilere karşı kültürel mirasın korunması önemsemiş, bu bağlamda yerel yönetimlere yetki ve sorumluluklar yüklenmiştir.

Torlak ve Özdemir (2009), yerel hizmetler, yerel yönetimler ve etkinlikleri ile ilgili gerçekleştirdikleri araştırmada yerel hizmetlerin kamuoyuna sunulmasında sayı ve çeşitlilik bakımından hizmetlerin yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Yerel hizmetlerin yetersizliği genel olarak bürokratik yapı, yönetim anlayışının idare etmeye dayalı olması, kamu denetim mekanizmasının bulunmaması şeklinde belirtilmektedir. Yerel hizmetlerin etkili olabilmesi için yerel yönetimlerin hizmeti kullanan kişilerle doğrudan ilişki kurması, zaman ve kaynak israfı gibi durumların engellenmesi önemli görülmektedir. Yerel yönetimlerle ilgili yaklaşımlar 1980'li yıllardan itibaren

yeni yönetim anlayışlarının gelişmesi ile değişime uğramıştır. Yeni yönetim anlayışında yerel yönetimlerin sundukları hizmetlerin odak noktası hizmeti kullananlar olmuştur. Yerel yönetimlerin sorumluluk alanları genişletilmiş tarihi, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerin geliştirilmesi ve korunması yerel yönetimlerin sorumluluk alanına dahil edilmeye başlanmıştır.

3. MALZEME ve YÖNTEM

Araştırmada betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri belirli bir durumun çeşitli boyutlarıyla ortaya çıkarılmasını amaçlayan araştırma türleridir. Çalışmada koruma kavramı ve yerel yönetimlerin koruma konusundaki sorumluluklarını ele almak, Harput tarihi kentine ilişkin değerlendirmeler yapmak üzere literatür taraması yapılmış, kurum ve kuruluşlarla görüşülmüştür. Yerinde gözlem ve fotoğraflama teknikleri kullanılarak çalışma alanının mevcut durumuna ilişkin tespitlerde bulunulmuştur. Ayrıca, yerel yönetimlerin Harput'taki koruma konusundaki çalışmalarını değerlendirmek amacıyla yerel halka anket uygulanmıştır.

Araştırmanın evrenini 2022 yılında Elazığ ili Harput Mahallesi'nde yaşamakta olan yerel halk oluşturmaktadır. Son nüfus sayımı verilerine göre Harput bölgesinde 511 kişinin yaşadığı ve toplamda 163 hanenin bulunduğu belirlenmiştir (TUİK, 2022). Araştırmanın örneklemi ise evren içerisinde araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve rasgele belirlenen 158 katılımcıdan oluşmaktadır. Evrende yer alan kişilerin sayısı dikkate alındığında örnekleme dahil edilen ve veri toplanan kişilerin oranının, evreni temsil edebilecek nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarını ortaya çıkarılması amacıyla hazırlanmış olan 43 sorudan meydana gelen anket kullanılmıştır. Anket katılımcılara bizzat araştırmacı tarafından yüzyüze görüşülerek uygulanmıştır. Ankette, katılımcıların demografik özelliklerinin tanımlanmasına yönelik 5 soru, Harput geleneksel dokusunun korunması ve yerel yönetimlerin faaliyetlerinin değerlendirilmesine ilişkin 38 soru yer almaktadır (Ek-1). Anketlerin değerlendirilmesinde SPSS24 veri analiz programı kullanılmıştır. Elde edilen veriler yüzde ve frekans dağılımları ile tanımlanmıştır. Bunun yanında değişkenler arasında karşılaştırmalı yorumlar yapılmıştır.

Çalışmanın kavramsal çerçevesini "Tarihi Çevre ve Koruma Kavramı, Dünyada ve Türkiye'de Koruma Kavramının Gelişimi, Yerel Yönetimler ve Koruma" başlıkları oluşturmaktadır. Ek olarak bu bölümde çalışma alanını tanıtan "Harput'un Konumu

ve İdari Yapısı, Topografik Yapı, Jeolojik Yapı, İklim ve Bitki Örtüsü, Fiziksel Gelişim ve Arazi Kullanımı, Harput'ta Koruma Çalışmaları, Harput'ta Yapılan Restorasyon Çalışmaları, Ekonomik Yapı ve Sosyal Yapı" başlıkları altında Harput'un mevcut durumu değerlendirilmektedir.

3.1 Tarihi Çevre ve Koruma Kavramı

Son dönemde iletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesi, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimlerin artması ile değer yargıları farklılaşmaya, tarihi çevreler ise değişmeye başlamıştır. Kentleşme ve yapılaşma ile ilgili faaliyetlerin hızlanması, göç olayları, teknolojik gelişmeler, yaşam tarzlarında oluşan değişimler gibi durumlar tarihi çevreleri yıpranma ve zarar görme tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştır.

İnsanların yaşadıkları dönemlerin özelliklerini yansıtan özgün yaşam birikimleri, yapılar ve eserlerle donatılmış sosyo-kültürel ve çevresel değerleri bulunmaktadır. Bu özellikler zamanla ve çeşitli etkenlere maruz kalarak yıpranmakta, aşınmakta, zayıflamakta ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Dolayısıyla yok olan ya da tahrip olan tarihi ve kültürel unsurlar tarihsel dönemlerin özelliklerinin tam ve doğru anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu tarihi çevrelerin geçmiş ve gelecek arasındaki bağın sürekliliğinin sağlanması bakımından korunması gerekmekte ve önemli görülmektedir. Koruma kapsamında yer alan kültürel unsurlardan taşınabilir nitelikte olanlar müze gibi özel koruma alanlarında yer almakta iken, taşınamayan unsurlar bulundukları alanlarda koruma altına alınabilmektedir (Ekinci, 2009).
Tarihi ve kültürel çevrenin korunması aynı zamanda kentte bulunan birçok sistemin bir bütün olarak korunmasını gerektirmektedir. Tarihi çevrelerin korunmasında genel olarak üç yaklaşımın etkili olduğu görülmektedir (Karasoy, 2011). Bunlar;

- Sanatsal ve estetik değerlerin korunması,
- Ulusal, dini ve bölgesel kimliğin korunması,
- Turizm faaliyetleri nedeniyle koruması, şeklindedir.

Tarihi çevrenin korunması, tarihi çevrede bulunan kültürel miras özelliklerinin de korunmasına gerektirmektedir. Kültürel miras, geçmişten gelen ve tarihi çevrede bulunan, yaşayan bilgi, değerler, inanç ve geleneklerden meydana gelmektedir. Bu

bakımdan kültürel miras somut ve somut olmayan varlıkları ifade eden geniş bir kavramdır. Tarihi süreçte zaman, mekân ve insan arasındaki etkileşimlerden meydana gelen çıktıların tamamı kültürel miras olarak nitelendirilebilir. Kültürel miras; geçmiş ile gelecek arasında ilişki kurulan, tarihi ve kültürel varlık sevgisi ve bilinci olıuşturan, toplumlar ile iletişimi kolaylaştıran, sınırlı kaynak niteliğinde olan değerler bütünlüğüdür (Basmacı,2017).

Tarihi çevrede bulunan kültürel miras özellikleri uluslararası anlamda değer taşıdığında dünya kültürel mirası olarak değerlendirilmekte ve United Nations Educational Scientific And Cultural Organization (UNESCO) tarafından koruma altına alınmaktadır. UNESCO kuruluşu, kültürün kalkınma ve strateji uygulamalarında hak ettiği değeri sağlaması için 3 temel ilke belirlemiştir. Bunlar;

- Kültürel mirasın uygun korunabilmesi için merkezi ve yerel yönetimleri desteklemek amacıyla yasal bir çerçeve oluşturulmasına katkı sağlamak,
- Yaratıcı endüstrileri (endüstri tasarımları) kuvvetlendirerek katılımcı bir halk oluşturmak,
- Kültür, kültürel miras ve kalkınma için dünyada farkındalık oluşturulmasına katkı sağlamak" olmuştur (UNESCO, 2014).

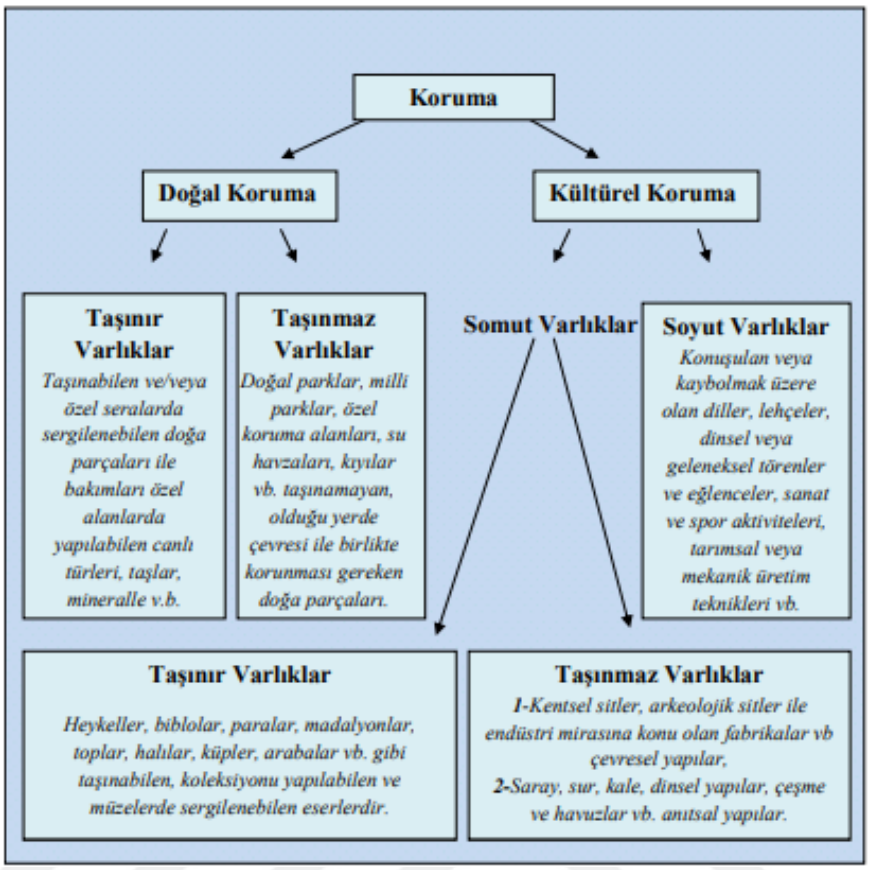
2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda tarihi çevreler 'sit' kavramıyla adlandırılmakta ve yasada, "tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır" şeklinde tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 1983).

Tabiat varlıklarının ve kültürel mirasın korunması, tarihi süreçte bütün toplumlarda görülmektedir (Külcü, 2015). Yakın bir geçmişe kadar koruma kavramı tarihi ve kültürel özelliklerin bir müzede korunması şeklinde algılanmakta iken, günümüzde bu değerlerin ekonomik ve işlevsel özellikleri öne çıkarılarak toplumsal kullanıma açık hale getirilmiştir (Asatekin, 2004). Kentbilimleri Terimleri Sözlüğü'nde koruma kavramı, "kentlerin bazı bölgelerinde yer alan bilimsel ve tasarımsal değerleri yüksek

olan yapıtların, anıtların ve doğal güzelliklerin günümüzdeki haliyle gelecek nesillere aktarılması, zararlı, saldırgan ve yıkıcı eylemlere karşı güvence altına alınması" şeklinde ifade edilmektedir (Keleş, 2021).

Kentsel koruma ile tarihi özelliklere sahip çeşitli bölgelerin zarar görmesi önlenerek, bölgede yaşayan insanlar ile kültürel değerler arasında ilişkinin kurulması amaçlanmaktadır. Tarihi kentin sanatsal ve mimari yapıları, ekonomik ve yöresel özellikleri, sosyo-kültürel yaşam biçimleri gibi birçok unsur kentsel koruma kapsamında değerlendirilmektedir. Kentsel koruma anlayışı, kentin sahip olduğu tarihsel ve kültürel öğeden yalnızca birinin değil, bir bütün olarak bütün yönleriyle kültürel özellikleri korunmasını gerektirmektedir (Negiz, 2017).

Koruma yöntemlerinin tanımını kolaylaştırmak için varlıkların teknik olarak sınıflandırılması gerekir. Korunan varlıkların sınıflandırılması, öncelikle kaynağın doğanın bir ürünü mü yoksa insanın bir ürünü mü olduğunu incelemektedir. Bu ilk adımdan sonraki sınıflandırmada, varlığın fiziksel özellikleri, taşınabilirliği, depolanması ve konumu gibi farklı özellikleri dikkate alınarak bir ayrım yapılmaktadır (Janković, 2019). Bu anlamda, koruma kavramı Şekil 1'de belirtildiği üzere "Doğal Koruma "ve "Kültürel Koruma "olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Doğal koruma "taşınır" ve" taşınmaz varlıklar"şeklinde sınıflandırılırken kültürel koruma kavramı öncelikle somut ve soyut varlıklar şeklinde ele alınmaktadır. Kültürel korumadaki taşınır ve taşınmaz varlık kavramları ise genellikle somut varlıklar kapsamında değerlendirilmektedir.

Şekil 2.1 Korumada kavramsal sınıflandırma (Yaşagül Ekinci, 2009)

Kültürel miras; somut kültürel varlıklar ve somut olmayan kültürel varlıklar olarak ikiye ayrılmaktadır. UNESCO (1972), Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi 1.maddesinde somut kültürel varlıklardan; anıtlar, sitler ve yapı grupları olarak söz edilmektedir. UNESCO (2003), Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi 2. maddesine göre somut olamayan varlıklar; grupların, toplulukların, bireylerin kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araç gereçler ve mekânlar anlamına gelmektedir. Aynı maddeye göre somut olmayan kültürel miras, topluluklar ve kültürler değiştikçe yeniden oluşmakta, onlara kimlik ve devamlılık duygusu kazandırmakta; böylece kültürel çeşitliliğe saygı gösterilmesine katkıda bulunmaktadır.

3.2 Dünyada Koruma Kavramının Gelişimi

Dünyada son yüzyıllarda meydana gelen şiddetli savaşlar ve toplu göç olaylarına bağlı olarak yaşanan ani sosyo-kültürel dönüşümler, tarihi ve doğal çevrelerin tahrip

olmasına neden olmaktadır. Bu çevrelerin korunması ve tahribatın önlenmesi amacıyla çalışmalar başlatılmıştır. 19. yüzyılın sonunda, Avrupa'da tarihi çevre koruma uygulamasına başlanmış, ancak ilk kez 1931'de "Uluslararası Müzeler Örgütü" tarafından düzenlenen Atina Konferansı'nda bahsedilmiştir (Dedehayır, 2010).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yanan ve harap olan Avrupa'da, şehirlerdeki kültürel yapıların yeniden kullanılması ve gündelik kentsel yaşamı normalleştirme çabalarının artmasıyla "tehlikedeki kültür varlıklarının" korunması azalmaya başlamıştır. Kültürel varlığın kullanımı yoluyla korunması ve gerekirse müdahalelerin ve kalıcı yapısal kullanımların kontrolü ile özetlenen yaklaşım, anıtın özellikle tarihi kentsel mekânda korunmasının özüdür (Asatekin, 2004).

1957 yılında Paris Kongresi'nde Anıtların Korunması ile ilgili ilk Uluslararası Mimarlar ve Teknisyenler Toplantısı yapılmış, kentte anıt kavramı anıtsal kent kavramına dönüştürülmüş ve kapsamlı korumanın temelleri atılmıştır. 1970'li yıllara kadar uluslararası düzeyde düzenlenen konferans ve toplantılarda tarihi çevrenin korunması konusu ele alınmış ve yasal çerçeve 1964 yılında Venedik Tüzüğü ile başlamıştır (Ahunbay, 1999). Bu düzenleme ile tarihi bir olaya tanıklık etmiş kentsel veya kırsal yerleşim yerlerinin anıtlarla birlikte korunması gündeme gelmiştir. Sadece büyük sanat nesnelerinin değil, aynı zamanda kültürel değeri olan basit nesnelerin de korunması gerektiği tartışılmıştır. Uluslararası Anıtlar ve Yerler Konseyi (ICOMOS), 1965 yılında Venedik Sözleşmesi kapsamında kurulmuştur (Emre, 2010).

UNESCO tarafından 1972'de Paris'te düzenlenen bir konferansta, kültürel ve doğal nesnelerin tanıtımı için iş birliğini sağlamak, kamuoyunda farkındalık yaratmak amacıyla Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına İlişkin Sözleşme imzalanmıştır. Kültürel mirası korumak için 1975 yılında hazırlanan Amsterdam Deklarasyonu, Avrupa mimari mirasını dünya çapında bir değer olarak kabul etmiş ve bütünleşmiş bir koruma yaklaşımına hizmet etmek için yöntemler belirlemiştir. Bu kapsamda eski yapıların yanı sıra tarihi kent dokusunun korunması ilkelerine de yer verilmiştir. 1979 yılında yayınlanan "Kültürel Sitlerin Korunmasına İlişkin

Avustralya ICOMOS Bildirgesi", tek bir yapı ölçeğinde gerçekleştirilebilecek müdahalelerin tanımlarını, ilke ve yöntemlerini açıklamaktadır (UNESCO, 2003).

Avrupa Kentsel Yenileme Kampanyası 1980'lerde başlamıştır. Sadece mimari mirasın değil, kasaba ve köylerdeki tarihi yerleşim alanlarının da korunması, hayatın bir hatırası olduğu, özgünlüğünün korunarak geleceğe aktarılması gerektiği varsayılmıştır (Arslan, 2013). 1980'lerin başında düzenlenen "Avrupa Kentsel Yenileme Kampanyası" kapsamında yürütülen çalışmalar, Avrupa Kent Tüzüğü'nün temelini oluşturmuştur. Kent Beyannamesi'nin ilkeleri, kentsel mirasın korunması için yasal çerçevenin önemini, farkındalığı artırmak için bir bilgilendirme politikasına duyulan ihtiyacı, finansal desteğin geliştirilmesini, el sanatlarını ve inşaat tekniklerini canlı tutma yöntemlerini içermektedir. 1987 yılında "Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunmasına İlişkin ICOMOS Bildirgesi" yayınlanmıştır. Bu beyannamenin en önemli özelliği koruma planının içeriğini oluşturmasıdır (Ahunbay, 2014).

1992'de Fransa'nın Strasbourg kentinde düzenlenen Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı'nda Avrupa Kent Şartı, Avrupa Kent Hakları Bildirgesi ile birlikte onaylanmıştır. Kültürel yaratıcılık ve kültürel mirasın korunması, UNESCO tarafından 1998'de İsveç'in Stockholm kentinde düzenlenen bir konferansta onaylanan "Kültür Politikasının Geliştirilmesi için Eylem Planı'nda vurgulanmıştır (Tuğaç, 2020).

1997-2000 yılları arasında Avrupa Komisyonu tarafından kültür mirasını korumaya yönelik çalışmalar genişletilmiştir. Bu çalışmalarda amaç Avrupa kültür mirasının korunmasıdır. Koruma kapsamında arkeolojik ve su altı kültürel mirasları, taşınabilir ve taşınamaz kültürel miraslar ile peyzaj özellikleri yer almaktadır. 2000 yılı sonrasına yönelik ise "Kültür 2000" adında program geliştirilerek 2006 yılına kadar sanatsal ve kültürel özellikteki projelerin desteklenmesi amaçlanmıştır. Yine bu kapsamda yıllara göre çalışmalar planlanmış yapılan çalışmalar kültürel aktiviteler, çok yıllık ve tek yıllık aktiviteler olarak sınıflandırılmıştır. Bu korumalar sayesinde fiziksel yapının iyileşmesinin yanında sosyal refah düzeyinin de artması amaçlanmıştır (Çelik ve Yazgan, 2007).

Günümüzde kültürel varlıklarının korunmasının somut ve somut olmayan her iki türlü varlığı kapsadığı kabul görmüştür. Somut varlıklar tarihi eserler, coğrafyalar, sit alanları, eserler, yapılar, kale, cami, medrese, han, çarşılar, sokaklar, heykeller, anıtlardır. Somut olmayan kültürel miras ise değerler, yaşam tarzları, adetler, tutumlar, dil ve iletişim özellikleri, kültürel etkileşimler gibi özelliklerdir (Aladağ, 2010; Türker ve Çelik, 2012).

3.3 Türkiye'de Koruma Kavramının Gelişimi

Türkiye'deki tarihi çevre araştırmaları genel anlamda Cumhuriyet Öncesi Dönem ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Cumhuriyet Öncesi Dönem'de öncelikle taşınır kültürel varlıklar ve mülkiyetin korunması amaçlanmış yani koruma müzecilik anlayışıyla gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet döneminde hem taşınır hem de taşınmaz kültür varlıklarının korunması ön plana çıkmış, zamanla hem fiziksel hem de sosyo-kültürel yapının korunduğu bütünleşik bir koruma anlayışına geçilmiştir (Çelik ve Yazgan, 2007).

19. yüzyılın ilk yarısında müzecilik anlayışında temel koruma ilkesi, geçmiş kültürlerin bıraktığı mirası olduğu gibi korumak ve gelecek nesillere bozulmadan aktarmaktı. Bu amaçla öncelikle eski eserler veya tarihi miras tespit edilerek tescil edilir, daha sonra sergileneceği müzelere nakledilirdi (Kurtar ve Somuncu, 2013).

Koruma kanunları, Osmanlı İmparatorluğu'nda müzenin kurulmasıyla başlayan ilk restorasyon hareketinden yaklaşık 20 yıl sonra, Asari-Atika Nizamnamesi adı altında 1869'da çıkarılmıştır (Taşbaş, 2017). Türkiye'de koruma adına oluşturulan ilk yasal düzenleme, ilk koruma yasası olarak da bilinen ve 1884 yılında çıkarılan Asar-ı Atika Yönetmeliğidir (Bilget, 1990). Asar-ı Atika Nizamnamesi'ne ek olarak, 1848 Ebniye Nizamnamesi ve 1882 Ebniye Kanununda koruyucu maddeler bulunmaktadır. "Ebniye Nizamnamesi" diğer adıyla "Binalar Yönetmeliği'nde yer alan "Yangın Hakkında Tedbirler" bölümünün 25. maddesinde; "hanlar tamamen kâgir olarak inşa edilecek, döşeme ve dolap benzeri öğeler dışında ahşap kullanılmayacak, 26. maddede ise, fırınlar, hamamlar, fabrikalar ve içinde geceleri iş işlenilen ve ateş kullanılması gereken dükkânların duvarları kâgir ve kapılarıyla

kanat veya kepenkleri saç kaplı, dökmeci ve demir fabrikaları ve dükkânları tamamen kâgir, kapısı ve kepengi demir olacak, genel olarak dükkânların damları madeni bir malzeme ile veya harç ve kiremit bastırılmak suretiyle kaplanacaktır" hükmü yer almaktadır (Ahunbay, 1999). Benzer hususların 1882 tarihli Ebniye Kanunu'nda Altıncı Fasıl; Yangınların Oluşumunu Önleme Tedbirleri bölümünde 42, 43, 44 ve 45. maddelerde yer aldığı görülmektedir. Kanunun koruma ile ilgili hükümleri, yapıların yangın dolayısıyla kaybedilmemesi için belirlenmiştir (Arpacıoğlu ve Ceylan, 2017). 1906 yılında çıkarılan "Asari-Atika Tarikatı" ise Cumhuriyet döneminde 50 yıl kullanılmıştır.

1931 yılında Anıt Koruma Kurulu 1944 yılında Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Madran ve Özgönül, 2005). 1950'li yıllara kadar koruma çalışmaları yasal düzenlemeler, mekânsal imar planları, envanterler ve eğitim kurumlarının oluşturulması şeklinde yürütülmüştür (Çelik ve Yazgan, 2007).

Özellikle 1950'li yıllardan sonra hızlı kentleşme sonucu tahrip olan antik eserlerin korunmasına yönelik çalışmalar gündeme gelmiştir. 1951 yılında uygulama kararlarını almak için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kurulan Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu(GEEAYK) görevlendirilmiştir. (Günel ve Dişli, 2020). Üst Kurulun atanmasının amacı, ülkedeki kültür varlıklarının korunması ve yaşatılmasına ilişkin kuralları belirlemek, ilgili programları oluşturmak, uygulanmasını izlemek, denetlemek ve anıtlarla ilgili her türlü konu ve ihtilaflarda bilimsel görüş bildirmektir

1956 yılında çıkarılan 6785 sayılı İmar Kanunu, gelişmekte olan şehirlerde planlama pratiğine yön veren ve mekânsal gelişme sorunlarına çözüm arayan kanun olmuştur (Çelik ve Yazgan, 2007).

1960'lar Türkiye'de yeni bir siyasi sürecin başlangıcına denk gelse de o dönemin en önemli olayı 1961 Anayasası olmuştur. Bu anayasa, devletin tarihi ve kültürel değeri olan eser ve eserleri korumakla yükümlü olduğunu ortaya koymaktadır. 1964 yılında yayınlanan Venedik Şartı'nın ilk etkileri görülmeye başlanmıştır (Karakan, 2006).

Venedik Tüzüğü 1967 yılında GEEAYK tarafından kabul edilmiş olmasına rağmen ilkeleri tam olarak uygulanmamıştır.
1970'li yıllardan itibaren tarihi ve kültürel mirasın korunması amacıyla Türkiye'de yasal zemin oluşturulmaya başlanmıştır. Bununla birlikte UNESCO, Avrupa Konseyi, ICOMOS ve Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kararları gibi çeşitli belgelerin tarihi çevrenin korunmasında önemli role sahip olmuştur (Kejanlı vd., 2007). Bu kanunlara ek olarak çıkarılan çeşitli yönetmeliklerde sokak, meydan ve çeşme gibi yapıların da koruma altına alınması sağlanmıştır (Özgönül, 2009).

Anıtların korunmasına yönelik ilk ciddi adım 25 Nisan 1973'te kabul edilen 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu ile atılmıştır. Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte 5805 ve 1710 sayılı Kanunlar kapsamında kültürel mirasın ve kültürel çevrenin korunmasına yönelik çalışmalara devam edilmiştir (Çelik ve Yazgan, 2007). Bu kanunda ilk defa anıtlar, topluluk kompleksleri, ören yerleri, ören yerleri ve sit alanları kavramlarının ayrıntılı tanımları ve uygulama alanları oluşturulmuştur (Kejanlı vd., 2007).

1973 yılında Eski Eserler Kanunu ile sit kavramı açıklanmış, bu bağlamda kentsel koruma, kültür ve tabiat varlıklarını koruma ile ilgili yaklaşımlar imar planlarında ele alınmaya başlamıştır. Tarihi eser, külliye, anıt, doğal sit alanı ve ören yeri gibi kavramlar tanımlanmış, sit alanı kavramı ile koruma bütüncül bir yaklaşma dönüşmüştür (Dinçer ve Akın, 1994).

1983 yılına gelindiğinde, 2683 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kabul edilmiş, taşınabilir ve taşınamaz kültür varlıkları tanımlanmıştır. Bu kanun kapsamında mekânsal planlar ile ilgili düzenlemeler yapılmış, bu düzenlemeler kapsamında ihtiyaç duyulan yetkiler Koruma Yüksek Kurulu'na verilmiştir. Bu kurul, korunan alanların imar planlarına dahil edilip edilmemesi ya da nasıl dahil edileceği ile ilgili kararlar vermektedir (Aksoy, 1997)

2004 yılında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda değişiklik yapılmış, uluslararası standartlar sağlanmaya çalışılmıştır. Kanun kapsamında doğrudan ya da

dolaylı şekillerde etkileyebilen sivil toplum kuruluşları, vatandaşlar ve çeşitli meslek grupları kararların alınmasında etkili olmaya başlamıştır (Aksoy, 1997).

Yerel yönetimlerin tarihi çevreleri koruması ile ilgili görev ve yetkilerini belirleyen 5366 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanunun büyükşehir sınırları içerisinde bulunan yıpranan ve özelliğini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalan kültür ve tabiat varlıklarının korunması, bunların tescil edilmesi, bölgenin yapısı ve özellikleri dikkate alınarak restore edilmesi ya da yeniden inşa edilmesi, doğal afet risklerine karşı korunması gibi amaçları bulunmaktadır.

Yine bu kapsamda Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarının oluşturulması 17.09.2011 tarihinde 648 sayılı KHK ile sağlanmıştır. Bu kapsamda Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde ilgili kurulların oluşturulması sağlanmıştır. Ayrıca tarihi ve kültürel çevrelerin afet riski kapsamında bulunması durumunda buraların korunması ile ilgili 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun 31 Mayıs 2012 tarihinde kabul edilmiş, bu sayede can ve mal kaybının önlenmesi, tarihi çevrede bulunan kaynakların verimli ve sağlıklı bir şekilde kullanılması amaçlanmıştır (Avcıoğlu, 2016).

3.4 Yerel Yönetimler ve Koruma

Türkiye'de yerel yönetimlere ilk olarak 19. yy sonlarında rastlanmaktadır. 16 Ağustos 1854 tarihinde yayınlanan resmi bir tebliğ ile İstanbul Şehremaneti kurulmuş (Sunay,2002), hukuki niteliğe sahip bir belediye olarak kuruluşu ise 1930 yılında gerçekleşmiştir (Ergin,1995). Büyükşehir Belediyesi kavramı ise ilk olarak 1983 yılında kullanılmıştır. Bu kapsamda kuruluş ve işleyişi düzenlemek amacıyla çıkarılan 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde büyükşehir kurulmasına karar verilmiştir (Polatoğlu, 2015). Bu belediyelerin en önemli özelliği kent merkezlerinde birden fazla ilçenin bulunmasıdır. Türkiye'de yerel yönetimler ile ilgili olarak belediye il özel idareleri, belediyelere bağlı idareler, mahalli idareler, kalkınma ajansları ve Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri şeklinde yönetim birimleri tanımlanmıştır (Ökmen ve Parlak, 2010).

İl Özel İdareleri ve belediyeler yerel yönetimlerin iki önemli kolu olarak görev yapmaktadır. İl Özel İdareleri bulunduğu ilin valisinin başkanlığında toplanmakta ve kararlar almaktadır. Belediyeler ise, Belediye Başkanının başkanlığında toplanan belediye meclisi ile kararlarını almaktadırlar. Valiler merkezi yönetimi tarafından atanmakta iken, belediye başkanlıkları halk tarafından seçimle belirlenmektedir (Ökmen ve Parlak, 2010).

Yerel yönetimler kapsamında köy, kasaba ve kent gibi alt yerleşim birimleri bulunmaktadır. Bu birimlerin her birinin hukuki dayanağı olup, tüzel kişiliği ifade etmektedir (Varcan vd., 2013). Belediyeler ve il özel idareleri yerel yönetimler olarak önemli görevler üstlenmektedir. 6360 sayılı kanun kapsamında kurulan 30 büyükşehir belediyesinin bulunduğu bölgelerden İl Özel idareleri 2014 yılında kaldırılmıştır. Bu doğrultuda büyük şehirlerin bulunduğu bölgelerde belediyeler, büyükşehirlerin olmadığı bölgelerde ise İl Özel idareleri yerel yönetim faaliyetlerini sürdürmektedir.

Belediyeler ve büyükşehir belediyeleri 5216 sayılı Belediye Kanunu'na tabi iken, 5393 sayılı kanun kapsamında il, ilçe ve belde belediyeleri tanımlanmaktadır. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 3. maddesine göre; "Belediye, belde sakinlerinin yerel ortak nitelikteki gereksinimlerini karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir" (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004).

Yerel yönetimler, bir kentin tarihi ve kültürel değerlerinin korunması ve geliştirilmesinden sorumludurlar. Ülkemizdeki tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve geleceğe aktarılması, çeşitli ölçeklerde birbiriyle yakından ilişkili ve temel amaçları belirlenmiş bir tasarımın ürünü olmalıdır. Dolayısıyla yerel yönetimler, bütüncül bir yaklaşımla yerel yönetimin bileşeni olan unsurların da katılımıyla tarihi ve kültürel değerleri korumak ve yaşatmak durumundadırlar (Bekele vd., 2018).

Geçmişte Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın görevi tarihi, kültürel ve anıtsal varlıkların korunması için gerekli tedbirleri almak ve denetimlerini yapmak iken 21 Temmuz

1983'te kabul edilen 2863 sayılı Kanun ile kamu kurum ve kuruluşlarına, belediyelere ve valilere tarihi ve kültürel varlıkları koruma görev ve yetkileri verilmiştir. Böylece yasal düzenlemeler kültürel mirasın korunması alanında yerel yönetimlerin sorumluluk ve yetkilerini çeşitlendirmiş ve artırmıştır (Senan, 2016).
Yerel yönetimler, vatandaşlara doğrudan temas edebilme ve idare edilen bölgenin sosyo-kültürel özelliklerine hâkim olması nedeniyle, kültürel mirasın korunmasında insancıl ve eşitliği savunan, devamlılığı olan bir kalkınma anlayışı ile kapsayıcı ilkeler üretmeleri gerekmektedir (Kızılboğa ve Batal, 2012).

Yerel yönetimlerin planlama yetkileri ulusal ve uluslararası sözleşmelerle desteklenmektedir. Bu kapsamda 156 ülke tarafından "Yerel Gündem 21" küresel eylem planı Birleşmiş Milletler tarafından Haziran 1992'de Rio de Janeiro'da onaylanmıştır. Bu eylem planı, sürdürülebilirliği ve uygulamayı hedeflemekte, çevreyi, kültürel ve doğal kaynakları korumayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda yerel yönetimlere yükümlülükler getirmiştir (Yıldırım, 2015).

Yerel yönetimlerin tarihi ve kültürel varlıkları koruması kapsamında yasa tasarısı ve reformlar hazırlaması ve koruma faaliyetlerini uzman kent plancılarının desteğiyle gerçekleştirmesi gerekir (Alıcı ve Kızılboğa Özaslan, 2014).

2004 yılında çıkarılan 5226 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile "Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Yardım Sağlanması ve Katkı Payı" başlığını taşıyan bir düzenleme getirilmiş ve belediyeler için yeni bir kültür mirası koruma ve değerlendirme amaçlı finansman kaynağı oluşturulmuştur (Basmacı, 2017).

Kültür varlıklarının yönetimini yerel yönetimlere devretmeyi amaçlayan Kültür ve Turizm Bakanlığının Bazı Taşra Kuruluşlarının İl Özel İdareleri ve Belediyelere Devredilmesi İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ilgili komisyonları tarafından onaylanarak 2010 yılında yasama sürecine girmiştir. Bu yasa tasarısı,"birincil amacın kültürel mirası korumak, sürdürmek, geliştirmek ve tanıtmak" olduğunu belirtmekte ve bu amaca ulaşmada "kamu fonlarını tamamlamak

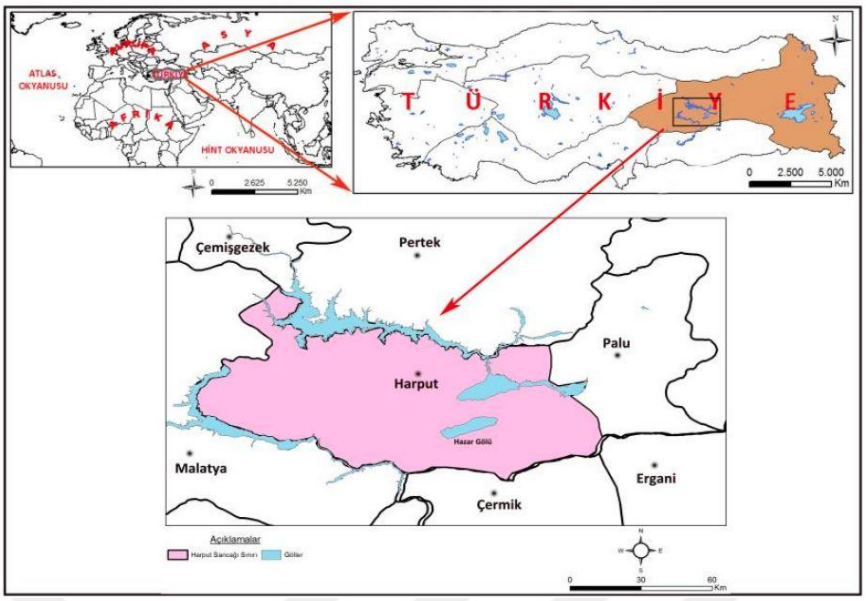
için kamu ve sivil toplum kuruluşlarına katkıda bulunmanın" önemine işaret etmektedir (Resmi Gazete, 2021).

Yerel yönetimleri tarihi dokunun korunması yönünde gerek planların yapılması gerekse uygulanması aşamasındaki rolleri günümüzde de etkin bir şekilde devam etmektedir. 5366 sayılı kanun kapsamında belediyeler ve il özel idareleri olarak yerel yönetimlerin çeşitli sorumlulukları bulunmaktadır. Kanun kapsamında yerel yönetimlere kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili korunması gereken alanların tespit edilmesi, bu alanlarda teknik altyapı ve yapısal standartların oluşturulması, projelerin geliştirilmesi, uygulama ve örgütlenmenin yapılması, bu faaliyetlere katılım ve kullanma gibi esaslara yönelik değerlendirmelere yer verilmiştir. İl özel idareleri ve belediyelerde bu görevler meclis üye tam sayısının salt çoğunluğu ile belirlenmektedir. Hazırlanan yenileme projeleri ve uygulamalar yine belediye ve il özel idareleri tarafından tüzel ya da gerçek kişilere yaptırılabilmektedir. Yerel yönetimler bu alanlar üzerinde yapılaşma, işletme ve kullanım ile ilgili geçici kısıtlamalar yapabilir.

3.5 Harput'un Konumu ve İdari Yapısı

Çalışma alanı olarak seçilen Harput, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat bölümünde, bugünkü Elâzığ il merkezinin 5 km kuzeydoğusunda, denizden 1280 m yükseklikte ve 48°43' kuzey boylamı ile 39°15' doğu enleminde yer almaktadır (Danık, 2001).

Harput'un kuzeyinde Keban Barajı ve Kızıldağ, doğusunda Hasret Dağı, güneydoğu tarafında Kartaltepe, güneyinde ise Hazar Gölü ile Kuşakçı Dağı bulunmaktadır. Ayrıca Harput platosunun güneyinde Uluova ve Altınova, batı tarafında ise Baskil ile Hankendi ovaları bulunmaktadır (şekil 3),(Elâzığ Belediyesi, 2020).

Şekil 3.1 Çalışma alanının lokasyon haritası (Çakar ve Uzun, 2017)

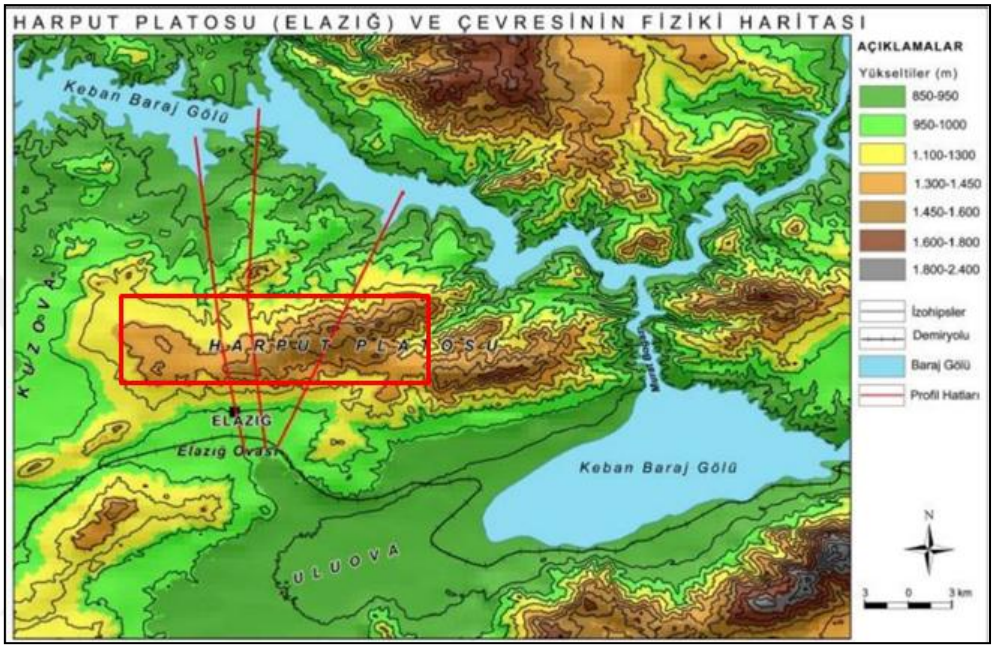
Elazığ'da yerel yönetimleri belediye ve il özel idaresi oluşturmaktadır. Belediyenin idari yapısını belediye başkanı, meclis ve belediye encümeni olmak üzere 3 organ oluşturmakta olup ve bazı yerel faaliyetlerini yerine getirmek amacıyla bu organlara bağlı alt komisyonlar oluşturmuştur. Bu komisyonlar imar, komisyonu, hukuk komisyonu, kültür ve sosyal işler komisyonu, etik komisyonu, denetim komisyonu, plan ve bütçe komisyonu ve çevre ve sağlık komisyonudur. Elazığ'da şu an mevcut 32 mahalle bulunmakta olup, Harput bunlardan bir tanesidir. Kentin gelişim yönü planlanlan ve yapımı devam eden önemli çalışmalarda Doğu-Batı şeklindedir. Elazığ Belediyesi kentte yaşayan bireylerin ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarını 5399 sayılı Belediyeler Kanununda belirtildiği gibi görev ve yetkiler çerçevesinde ele almayı, hızlı ve kaliteli bir şekilde karşılamayı, katılımcılığı ve verimliliği ön planda tutmayı amaçlamaktadır. Harput'ta yapılan koruma çalışmalarını Elazığ Belediyesine bağlı 2005 yılında kurulan Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları (KUDEB) birimi üstlenmiştir.

3.6 Topoğrafik Yapı

Tarihi yerleşim alanına ulaşımda eğim oranı yüksek yokuşlar bulunmaktadır.Harput eski yerleşim yerinin plato üzerinde düz bir arazide yer alması ve ulaşımın zor olması, geçmişte yaşanan savaşlar ve düşman saldırılarından korunabilmek amacıyla bu alanın uygun olması, alanda kalenin bulunması ve doğal yapısı itibariyle de kale

niteliği taşıması gibi özellikler bu yerleşim alanının ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Kıraç, 2019).

Harput Platosu fiziki haritası incelendiğinde, platonun ortalama1.600-1.800 m rakıma sahip olduğu görülmektedir (Şekil 3.2).

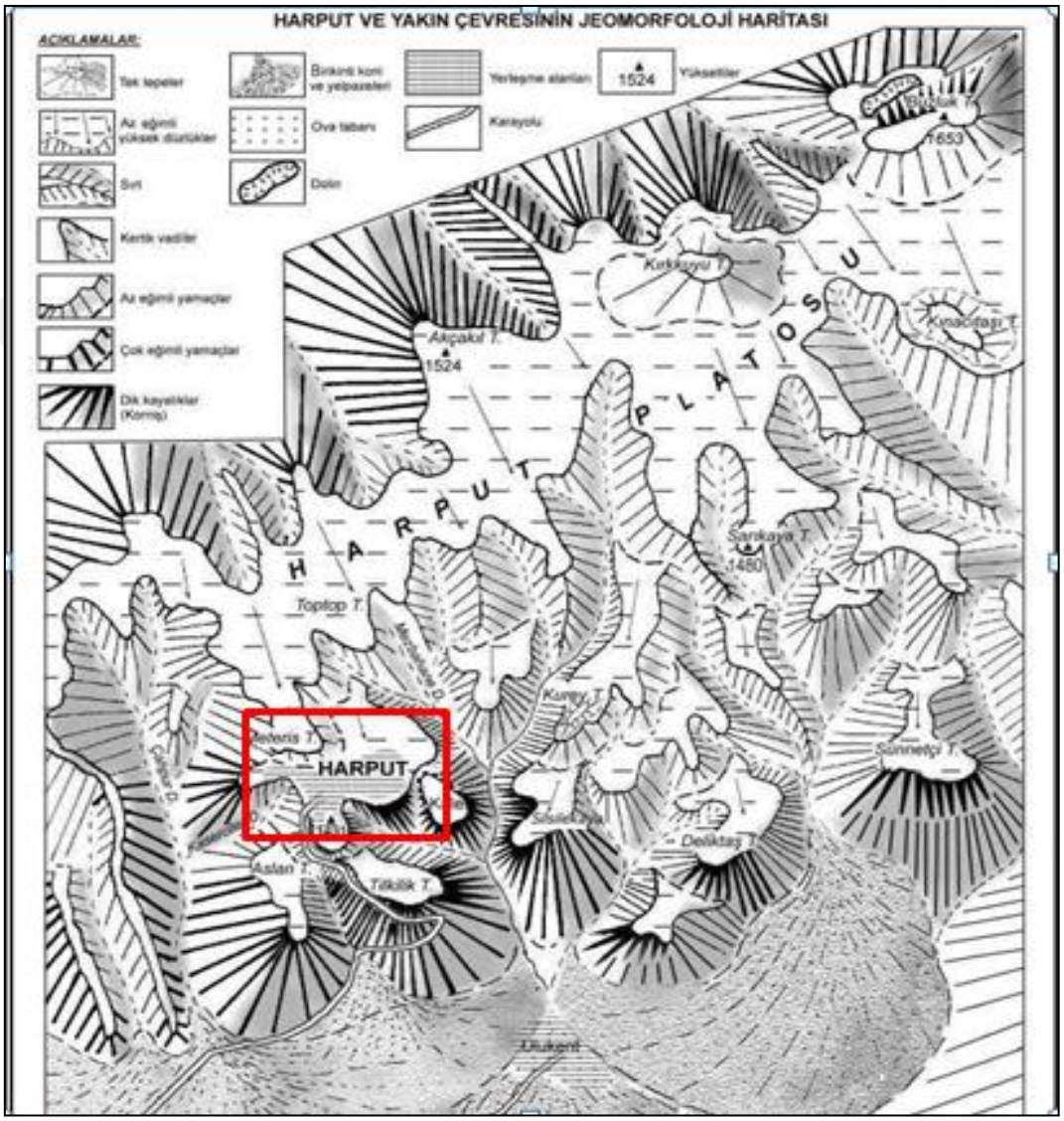
Şekil 3.2 Harput platosu ve çevresinin fiziki haritası (Sunkar, 2013)

Harput platosunun kuzeydoğusunda bulunan 'Buzluk Mağarası', Elazığ merkeze 12 km mesafededir. Mağaranın şekli ve jeomorfolojik özelliği nedeniyle burada gerçekleşen klimatolojik şartlardan dolayı, yaz aylarında mağarada doğal olarak buz oluşmakta, kış aylarında ise buz teşekkül edememektedir. Bu özellikleri ile doğa harikası olarak da belirtilmektedir

3.7 Jeolojik Yapı

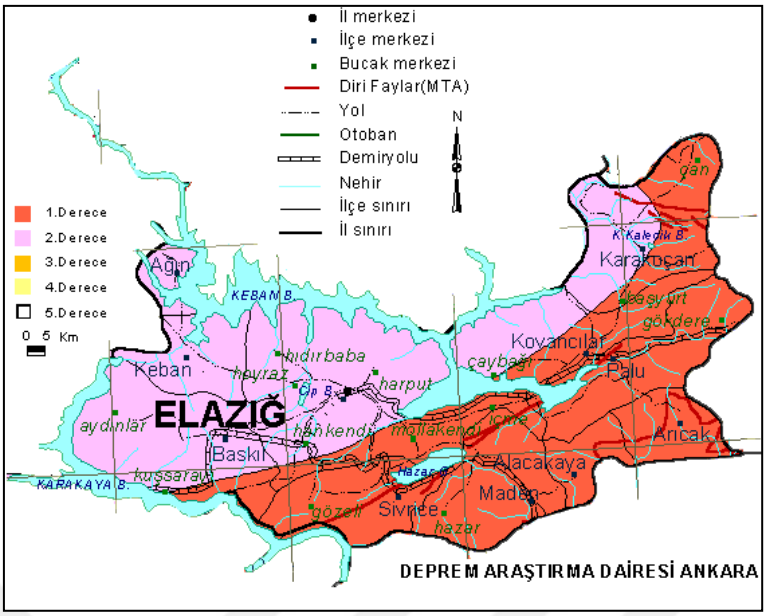
Üç tarafında dik ve aşılması oldukça güç olan kayalıklar arasında yer seçen Harput neotektonik dönem öncesinde ve alt-orta miyosen dönemlerinin sonlarına doğru oluşmuştur (Tonbul, 2016). Harput'ta bazı bölgelerde kireçtaşları, bazı alanlarda ise volkanik kayaçlar görülmektedir. Bölgede dikkati çeker özellikte masif kumtaşları, çamurtaşı ve konglomera bulunmaktadır (Tonbul ve Karadoğan, 2016). Harput'un kurulduğu yer, Eosen yaşlı flişlerden özellikle kalker, kum taşı, konglomera, kil ve

marndan oluşmuştur. Harput'taki tarihî meskenlere bakıldığında, yapıların siyaha yakın kahverengi ve beyaz taşlar kullanılarak yapıldığı görülmektedir. Kalker kil ve marndan oluşan bu yapım malzemeleri, Harput'un kuzeybatısında yer alan Karataş Köyü kuzeydoğusundaki Körpe Köyü'nden taşınmaktadır (Şekil 5), (Gülbay, 1999).

Şekil 3.3 Harput ve yakın çevresinin jeomorfolojik yapısı (Tonbul ve Karadoğan, 1999)

Elazığ, Kuzey Anadolu fay hattı ile Doğu Anadolu fay hattının kesiştiği bölgede yer almaktadır (Palutoğlu ve Tanyol, 2006). Elazığ, 1. ve 2. derece deprem kuşağında bulunmakta olup, Harput 2. derece deprem kuşağı içinde yer almaktadır. 2020 yılında 6,8 büyüklüğünde Elazığ / Sivrice depremi meydana gelmiş ve kentte can ve mal kayıpları oluşmuştur (Şekil 3.3), (AFAD, 2022).

Şekil 3.4 Elazığ depremsellik haritası (e-sehircom, 2022)

Bölgede meydana gelen depremler doğrudan Elazığ merkezli olmasa da etkileri Elazığ'da hissedilmektedir. Dolayısıyla Elazığ ve Harput bölgesi önemli bir deprem bölgesi olarak değerlendirilmektedir.

3.8 İklim ve Bitki Örtüsü

Elazığ'da genel olarak karasal iklim özelliği görülmekle birlikte, etrafında barajların bulunması ve coğrafi konumu nedeniyle Akdeniz iklimine geçiş özelliği de göstermektedir (Kızmaz, 2021). Karasal iklimin özelliklerinden yazların sıcak ve kurak geçmesi kışların ise sert ve soğuk geçmesi gibi iklimsel özellikler görülmektedir. En yoğun yağış; İlkbahar aylarında görülmekte ve yağış ortalaması yıllık 433 mm olarak ölçülmüştür. Bölgede en düşük sıcaklık -15 °C, en yüksek sıcaklık ise 42 °C olarak ölçülmüştür.

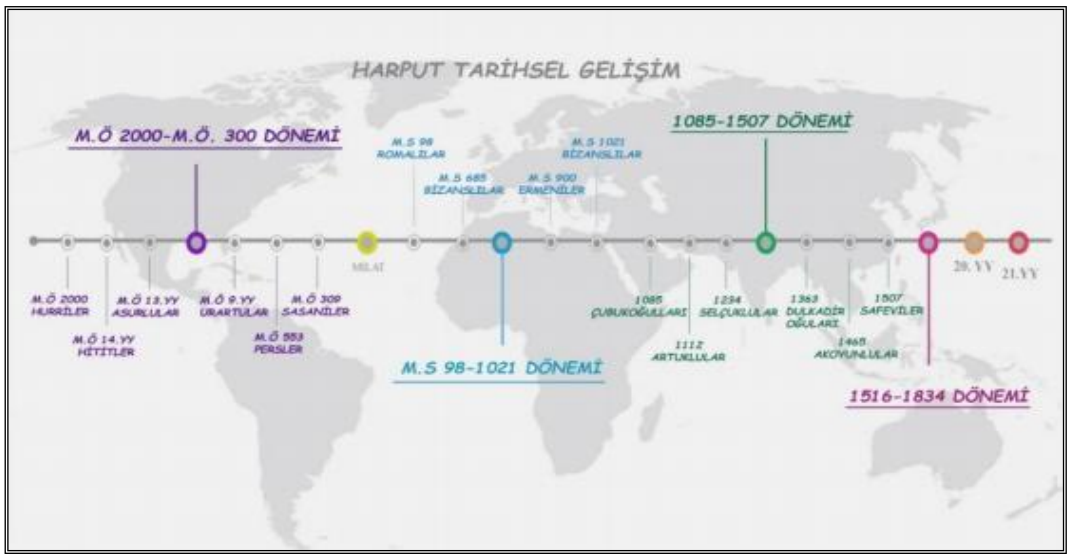
Elazığ il merkezine yakın olmasına rağmen Harput daha yüksekte bulunması ve plato alanında olması bakımından rüzgâr, yağış ve sisli gün sayısı bakımından daha yüksek düzeydedir. Kış aylarında bölgede yaşamsal zorluklar yaşanmakla birlikte yaz aylarında bu bölge iklimsel açıdan yerli halkın rahat edebileceği bir özeliğe sahiptir (Tonbul ve Karadoğan, 2016).

Elazığ'da tarım arazileri, çayır ve meralar, fundalık ve ormanlıklar bulunmaktadır. Arazilerin büyük bir kısmı tarım arazisi olarak kullanılmakta ve bu alanlar genellikle akarsu ve barajlara yakın bölgelerde yer almaktadır. Orman arazisi sınırlı olmakla birlikte çayır ve meralar alanın yaklaşık yarısı oluşturmaktadır. Bölgede ceviz, ardıç, kızılağaç, çitlembik, söğüt ve kavak ağaçları bulunmaktadır (Elâzığ Belediyesi, 2020).

3.9 Fiziksel Gelişim ve Arazi Kullanımı

Yapılan incelemelerde Harput'ta en eski yerleşimin M.Ö. 2000'li yıllarda meydana geldiği ve ilk olarak bölgeye yerleşen topluluğun Hurriler olduğu belirlenmiştir (Eres, 2013). Daha sonra Hititler, Persler, Urartular, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular Dulkadiroğlubeyliği ve Osmanlı gibi devletlerin hakimiyetinde kalmıştır.

Günümüzde mevcut olan Harput Kalesi, Urartular döneminde inşa edilmiştir (Arseven, 2018). Milattan önce 9. yüzyıldan itibaren korunaklı ve hâkim bir bölge olan Harput, Har (Kaya) ve Put-berd (kale) kelimelerin birleşimi ile bir araya gelmiştir. Bu kelime günümüzde Taş Kale anlamına gelmektedir (Elazığ Valiliği, 2022).Türklerin Anadolu'ya gelmesi ile 1085 yılında Türklerin eline geçen Harput'un ilk Türk hükümdarı, Çubukoğulları Beyliği'nin hükümdarı olan Çubuk Bey'dir. Çubukoğulları dönemi sonrasında Harput'ta Artukoğulları dönemi başlamıştır. Bu dönem 1234 yılında sona ermiştir (Demirdağ, 2018).

Şekil 3.5 Harput tarihsel gelişimi (Kıraç, 2019)

Bu tarihten itibaren Harput'ta Selçuklu Hükümdarlığı egemen olmuş, 14. yüzyıla gelindiğinde Dulkadiroğullarının hâkimiyetine geçmesine rağmen bu dönem uzun sürmemiştir (Çakar ve Uzun, 2017). 15. yüzyılda Akkoyunlular tarafından alınmış, 1516 yılında ise Çaldıran Zaferi sonrası Osmanlı topraklarına dahil olmuştur (Aytaç, 2017).

Harput,1879 yılında vilayet olarak belirlenmiş, Dersim ve Malatya sancakları Harput'a bağlanmıştır.(Aşan, 1998). 1981 tarihine kadar bucak olan Harput, daha sonraki yıllarda Milli Güvenlik Kurulu kararıyla Elazığ il merkezine dahil edilmiştir (Ünal, 1997).

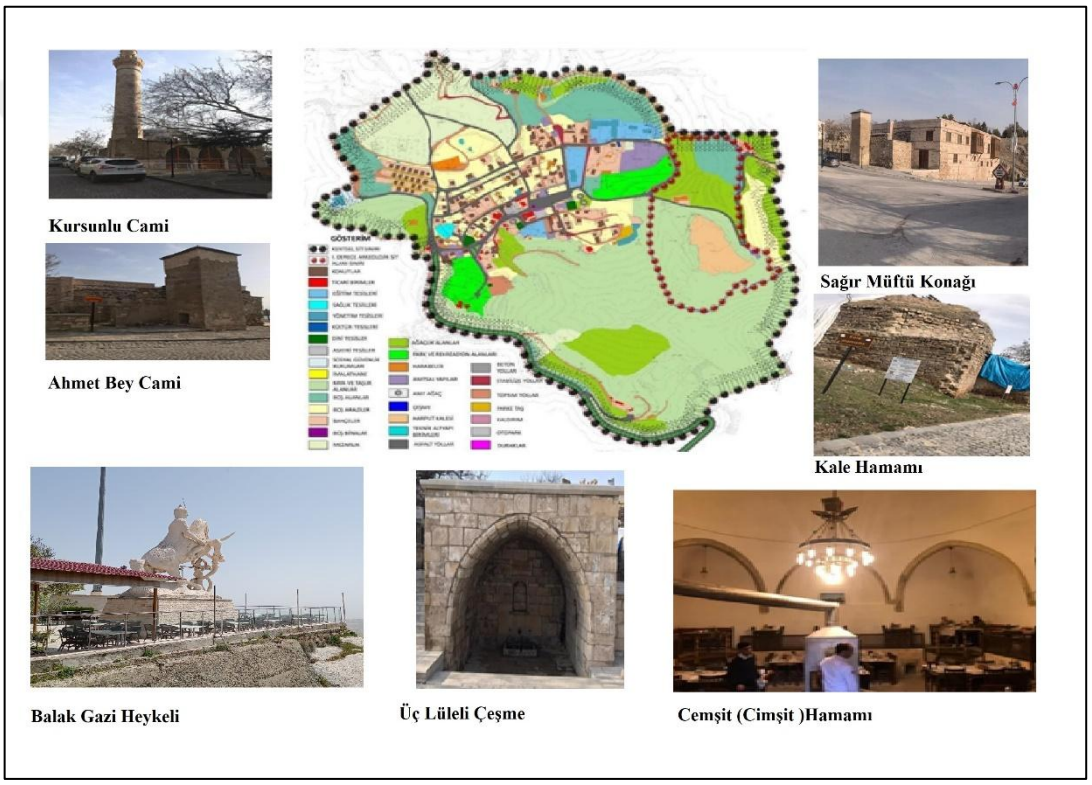
Çok sayıda medeniyete ev sahipliği yapmış olan Harput, farklı kültürel mirasların temsil edildiği tarihi, sosyal, ekonomik ve jeopolitik bir değere sahiptir. Harput şehri tarih boyunca önemli bir ticaret merkezi olmuş ve önemli mimari yapılara ev sahipliği yapmıştır. İpek ve Baharat Yolu güzergâhları üzerinde olması ile kentin ticari canlılığının artırmasına karşın, zamanla ana yollardan uzak olması ve yapılaşma imkânlarının olmaması nedeniyle bu özelliğini kaybetmiştir.

Osmanlı Dönemi'nde 20 mahalleden oluşan büyük bir şehir olmasına rağmen bu özelliğini kaybeden Harput bir mahalle yapısına dönüşmüştür. Yüksek ve eğimli bir zemin üzerine kurulan şehrin mimari yapısını oluşturan dar sokaklar ve geleneksel Harput evlerinin yerini bir ve iki katlı kerpiç evler almıştır. Günümüzde, bu binaların çoğu harabeye dönmüştür. Bölgedeki sağlam yapılar birkaç onarımdan sonra ayakta kalmış, diğer yapılarda ise restorasyon çalışmaları devam etmektedir (Akyel, 2015).

Harput'taki arazi kullanımının en ilginç yanı, yerleşim alanının mevcut yerleşim alanıyla kıyaslanamayacak kadar büyük mezarlıklarla çevrili olmasıdır. Bugün mevcut mezarlıklar Aslantepe, Tilkilik Tepe kuzey batısında, Meteris Tepe kuzeyinde Toptop Tepe civarında ve Kuzey Tepe yamaçlarında bulunmaktadır (Şengün, 2007).

Alanın kuzeyindeki mezarlıklar, bu yönde yerleşimin gelişmesini engelleyen yapay eşikler, güneyindeki eğimli alanlar ise doğal eşikler oluşturmaktadır. Planlanan gelişim yönleri ile mevcut arazi kullanımı örtüştüğünde yerleşimin batıya ve doğuya doğru bir gelişme eğilimi gösterebileceği, mevcut yapıların bulunduğu alanda dönüşümler ve yeni binaların yapılabileceği görülmektedir.

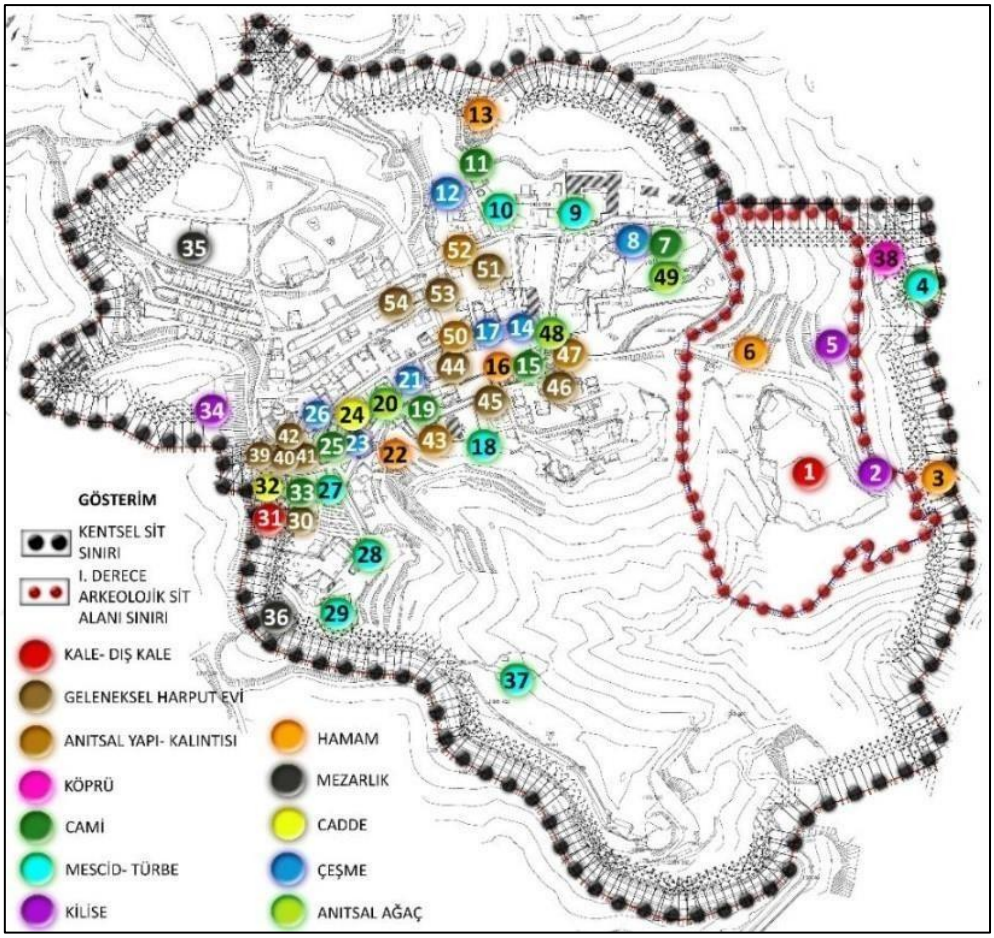
Harput yerleşiminin kimliğini oluşturan kültürel varlıklar çalışma alanının % 3,6'sını oluşturmaktadır (Kıraç, 2019).

Şekil 3.6 Harput arazi kullanımı (Elâzığ Belediyesi, 2006b)

Bölgede, kültür ve spor tesisi yok denecek kadar azdır. Harput bölgesine bir bütün olarak bakıldığında bu alanın odak noktası olarak Sarahatun Camisinin önündeki meydan gösterilmektedir. Bu alanda araçlar ve toplu taşıma durakları bulunmaktadır. Ayrıca, bu meydanın çevresinde bir jandarma karakolu yer almaktadır. Yöresel ürünlerin satıldığı bu meydanda restoranların ve Harput'un en büyük camisinin bulunması burayı merkez konumuna getirmektedir.

Harput arkeolojik sit alanı ve çevresindeki antik kent kurgusunda bulunan; anıtsal yapı, köprü, cami, mescid-türbe, kilise, hamam gibi yapılardan bazıları günümüzde kullanılmaya devam etmektedir. Arkeolojik sit alanı içerisinde sadece hamam, kilise ve kale yer almaktadır. Harput, çeşitli medeniyetlere sahne olması sebebiyle birçok kültürel zenginliği bünyesinde barındırmaktadır.

Şekil 3.7 Harput tarihi ve kültürel yerler (Elâzığ Belediyesi, 2006b)

Harput, Elazığ şehir merkezinin 5 km uzaklığında olup şehir ile ulaşım asfalt ile sağlanmakta olup ulaşım genellikle ana bir aks üzerinden ilerlemektedir. Ulaşım geçmişten günümüze kentin en önemli sorunlarından biri olmuştur. Yüksek rakımda olması ve ağır coğrafi koşullarının şehre ulaşımı zorlaştırması insanların buraya yerleşmesini ve diğer bölgelerle bağlantı kurmasını sınırlamaktadır. Alanın ulaşımı genel olarak bir ana aks üzerinden gerçekleşmektedir. Harput'un yollarında araçlar ve yayalar için keskin bir ayrım bulunmamakta ve yollar topografyaya göre

şekillenmektedir. Yolların maksimum genişliği 8-10 metredir ve genellikle sadece ana yollar asfaltlanmıştır.

3.10 Harput'ta Koruma Çalışmaları

Harput, coğrafi koşullar, iletişim güçlükleri ve gelişmeye kapalılık özellikleri dikkate alınarak 1834 yılında Elâzığ mezrasına taşınmaya başlanmıştır. Mezrada ev inşa etmek için yeterli malzeme olmaması nedeniyle, insanlar mevcut evleri yıkarak yenilerini inşa etmiştir. Bu durum Harput şehrinin gerilemesine ve harap bir hale gelmesine neden olmuştur. Bugün, Elâzığ iline bağlı bir mahalle olan Harput, 14.12.1975 tarihinde Kentsel Sit Alanı ilan edilmiştir. Daha sonra, Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 23.10.2015 tarih ve 3687 sayılı kararına göre 1. Derece Arkeolojik Sit alanına dönüştürülmüştür (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022).

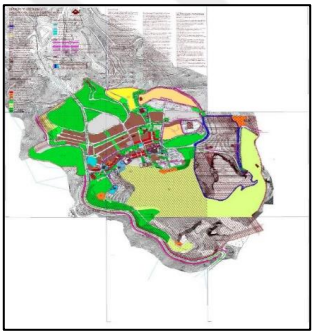
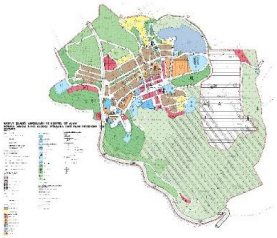
Harput'ta tarihi ve kültürel varlıkların korunması, ilk olarak 1975 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından alınan 1089 nolu kararla sit alanı olarak ilan edilmesi ile gerçekleştirilmiştir. Harput'ta tarihi ve kültürel varlıkların tescillenmesine yönelik çalışmalar 1982, 1985 ve 2007 yıllarında yapılmıştır. Harput'ta 6 adet türbe, 7 adet cami, 4 adet mescid, 8 adet çeşme, 6 adet hamam, 10 adet ev, 2 adet kilise ve 1 adet konağın koruma altına alındığı görülmektedir (Ek 3).

2005 yılında Harput yine Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Kültür ve Turizm Koruma ve Geliştirme Bölgesi olarak tanımlanmıştır. Alınan bu kararlar kapsamında Harput'un korunması ve restorasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için "Elazığ Harput Koruma Amaçlı İmar Planı ve Kentsel Tasarım Projesi" başlatılmıştır (Öztürk, 2013).

Harput'un imar planları doğrultusunda kentsel gelişim süreci incelendiğinde, ilk koruma amaçlı imar planının 2008-2009 yılları arasında yapıldığı görülmektedir. Fakat yapılan bu koruma planları Harput'un tarihi dokusu ile uyum içerisinde olamamış ve yanlış uygulamaların yapılmasına izin verilmiştir. Yapılan bu çalışmalarda hem sivil toplum kuruluşları (STK) hem de Fırat Üniversitesi aktif bir rol alamamıştır. Kültür varlıklarıyla ilgili işlem ve uygulamalar belediyeler

bünyesinde Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları'na (KUDEB) 2005 yılında bırakılmış fakat bu birim 2015 yılında faal olarak hizmet vermiştir. Bu da Harput için 10 yıllık kayba neden olmuştur. Planlardaki eksikliklerin giderilmesi amacıyla 2018 yılında Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanmış ve 2019 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na gönderilmiş olup, plan bakanlık olurundan sonra "Diyarbakır Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu"na gönderilerek onaylanmıştır. Bu planda da revizeler yapılarak 2020 ve 2022 yıllarında tekrar düzenlenmiştir.

Tablo 3.1 Yıllara göre Harput koruma amaçlı imar planları

Plan Adı	Açıklama	Görsel
2008 Harput Kaip	Plana göre özel mülkiyete ait olan yerlerin nasıl korunacağı önceden belirlenip kat maliklerine yapacakları yatırım için destek verilmelidir. Yörenin tarihi ve geleneksel dokusuyla uyumsuz yapılar yıkılmalı ya da uygun hale getirilmelidir. Elazığ belediyesi bünyesindeki KUDEB birimi çalışmalarda söz sahibi olmalı ve Fırat Üniversitesinden teknik görüş ve bilimsel destek alınmalıdır.	
2018 Harput Kaip	Bu plana göre Harput kentsel ve arkeolojik sit alanı içerisnde yer alan tescilli yapılar temel doku elemanlarıyla birlikte korunmalıdır. Kentsel ve Arkeolojik sit alanları içerisinde yer alan ağaçlar korunmalıdır. Harput'taki mevcut yapı yüksekliği hmax:6.50m geçmemelidir. Kamuya açık alanlar gerek duyulduğunda kültürel faaliyetler için kullanılabilir. Yeni yapılaşmalarda afet yönetmeliğine uygunluk esas alınacaktır.	
2020 Harput Revize Kaip	Plana göre Harput girişinden Sara Hatun Cami Meydanı'na kadar olan yol tarihi dokuya uygun olacak şekilde restore edilecektir. Sunguroğlu konağının bodrum katı sergi salonu olarak hizmete sunulacaktır. Tarihi Hüseynik –Harput yolu yapılacak rekreasyon çalışmalarıyla yeniden canlandırılıp turizme kazandırılacaktır.	

Harput 2020 yılı Koruma Amaçlı İmar Planı genel hükümlerine göre; "plan onama sınırları içinde yer alan tescilli korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının

bulunduğu parseller, bitişik parseller ile tescilli parsellere cephe veren parsellerde yürürlükteki ilke kararları doğrultusunda yeni yapılaşma öncesi Koruma Bölge Kurulundan izin alınması gereklidir (Ek-3).

2020 yılı Harput Koruma Amaçlı İmar Planı'nda "Harput kentsel ve arkeolojik sit alanı içerisinde yer alan tescilli sivil mimarlık örnekleri ve anıtsal yapıların avluları, ocak, havuz, avlu kaplaması, ağaçlar, bahçe duvarı, baca, pencere gibi temel doku elemanları ile korunması esastır" ifadesi de yer almaktadır. Ayrıca, "Planlama alanı içinde yer alan meydanlar ve parklarda yapılacak düzenlemeler için, gerekli detay ve ölçeklerde hazırlanacak; kent mobilyalarını da (oturma grupları, aydınlatma öğeleri, otobüs durakları vb.) içeren kentsel tasarım ve peyzaj projeleri Kültür ve Turizm Bakanlığı' nın olumlu görüşü ile Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun inceleme ve onayına sunulur. Bu alanlarda Koruma Bölge Kurulundan uygun görüş alınmadan uygulama yapılamaz. Harput kentsel ve arkeolojik sit alanı kapsamında bulunan ve genel olarak cephe düzeni bakımından mevcut geleneksel dokulara uygun görülmeyen ve ruhsatı bulunan yapıların yenilenmesi gerekmektedir. Bu yapılarda renk, pencere, çıkma, baca ve kapı gibi çeşitli özellikler bakımından geleneksel cephe düzenine uyulması önemlidir" ifadelerine yer verilerek Harput'un korunması yolundaki çalışmalar desteklenmektedir. Koruma Amaçlı İmar Planı genel hükümlerinde"Hazırlanacak öneri projeler Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ön görüşü ile Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nca onaylanmaksızın uygulamaya geçilmez. Harput kentsel ve arkeolojik sit alanı içerisinde anten, günısı, su deposu vb. öğelerin yaya ölçeğinde yoldan görünmemesi ve geleneksel dokuya uygun hale getirilerek gizlenmesi esastır." ifadeleri bulunmaktadır (Kıraç, 2019).

Harput imar planları (2008-2020) döneminde yapılan çalışmalar şu şekildedir;

- Harput Mahallesi'nde mevcut evlerin bir kısmı yıkılarak yerel dokuya uygun yeni evler yapılmış, bir kısmı yenilenmiştir.
- Mezarlık alanlarında peyzaj ve çevre düzenlenmesi yapılmış, mezarlıklara giden yollar genişletilmiş, kaldırımlar eklenmiş ve dokuya uygun doğal taş kullanılmıştır.

- Harput'ta "ticaret alanı, ticaret ve turizm konut alanları "gibi fonksiyon alanları artırılarak şehir canlandırılmıştır.
- Harput'ta otopark alanı oluşturularak gelen ziyaretçiler için araçlarını bırakabilecekleri alan oluşturulmuştur.
- Sosyal ve kültürel tesis alanları inşa edilmiştir.
- Butik otel, motel ve pansiyonlar konaklama amaçlı hizmete açılmıştır.
- Osmanlı Evi ve Şefik Gül Kültür Evinin restorasyonu geleneksel Harput evlerine uygun bir şekilde tamamlanmış olup haftanın belirli günlerinde halka açık bir şekilde hizmet vermektedir.
- Sarahatun Cami, Arap Baba Türbe ve Mescidi, Harput Kalesi, Esadiye Cami, Ulu Cami ve çeşmesi ile türbelerin Harput'un mimari yapısıyla uyumlu ve bütünlük içerisinde restorasyonu yapılmıştır.
- Harput Mahallesi'nde yayaların rahatça gezip, çevreyi tanımaları için yürüyüş alanları oluşturulmuş ve bu alanlara dokuya uygun kent mobilyaları yerleştirilmiştir.

Bu çalışamaların yanısıra 31.05.2018 tarihinde Harput UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne alınmış olmasıyla bölgedeki önemi artırmıştır.

3.11 Harput'ta Yapılan Restorasyon Çalışmaları

Harput'taki restorasyon çalışmaları için Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından 2009 yılında ve 2057 nolu karar ile proje kabul edilmiştir. Bu proje ile Harput İç Kale bölgesinde gerçekleştirilen kazı çalışmaları sonucunda bulunan çeşitli eserlerin restorasyon, restitüsyon ve rölövelerinin yapılması amaçlanmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022).

Şekil 3.8 Harput kalesi (Kültür Turizm Envanteri)

Şekil 3.9 Harput iç kale kazısı

Harput'un önemli sorunlarından olan kanalizasyon, içme suyu ve yağmur sularının tahliye edilmesi gibi durumların düzenlenmesi yapılarak, imar planının gerektirdiği şekilde Harput sokakları doğal taşlarla döşenerek restore edilmiştir. Harput'a girişten itibaren aslına uygun şekilde sokak dokusu yenilenmiş, altyapı çalışmaları tamamlanmış ve sokaklar aydınlatılmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013). Yapı bazında restorasyon çalışmaları birçoğunda tamamlanmış olup, devam eden uygulamalar da bulunmaktadır.

Şekil 3.10 Harputun girişindeki evlerin eski hali (Elazığ Belediyesi, 2009)

Şekil 3.11 Harput'un girişindeki evlerin yeni hali

Şekil 3.12 Küçük (Sagir) Efendi ve Sunguroğlu Konağı (Harput Belediyesi, 2021)

Kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına yönelik 2863 sayılı kanun kapsamında Harput bölgesinde Elazığ Belediyesi'nin sorumluluğunda 6, Malatya Vakıflar Bölge müdürlüğünün sorumluluğunda 3 ve tapu haricinde 2 olmak üzere toplam 11 türbe bulunmaktadır (Topçu, 2014). Bu kanun kapsamında belirlenen kültürel varlıkların mülk sahipleri tarafından restore edilmesi ve korunması sağlanmaktadır (Şahin ve Yıldırım, 2020). Bakanlık tarafından Harput'ta bulunan türbeler ile ilgili çalışmalar başlatılmış olup, restorasyon çalışmalarını gerektiren durumlara yönelik projeler hazırlanarak Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 2011 yılındaki onayına istinaden başlayan çalışmalar 2012 yılında tamamlanmıştır.

Şekil 3.13 Üryan Baba Türbesi Yeni Hali

Şekil 3.14 Üryan Baba Türbesi Eski Hali (Harput, 2021)

Şekil 3.15 Nadir Baba Türbesi eski hali (Harput, 2021)

Şekil 3.16 Nadir Baba Türbesi yeni hali

Harput'un tarihi ve kültürel mirasında çeşmeler oldukça önemli bir konuma sahiptir. Harput'un her mahallesinde en az bir çeşme bulunmaktadır. Yapısal olarak düz kenar ve saçak silmesi ile çevrelenen çeşmeler sade görünümlü bir yapıya sahiptir. Genellikle iki ya da üç cepheli olarak tasarlanmış ve bağımsız bir duvar yüzüne ya da iki sokağın kesiştiği köşe başlarına yerleştirilmiştir (Biçer vd., 2022). Harput'ta bulunan ve kültürel varlık olarak 5226 sayılı kanun ile tescillenmiş olan 5 çeşme 2013 ve 2014 yılında restore edilmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022).

Harput'ta 2016 yılında başlayan ve Belediyenin KUDEB birimi tarafından yürütülen çalışmalar da Haput'un geleceği ve sürüdürülebilirliği açısından önem arz etmekte olup bu çalışmaların günümüzde de devam ettiği görülmektedir. Elazığ Belediyesi

İmar ve Şehircilik bünyesinde kurulan (Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları(KUDEB)'nın yıllara göre yapmış olduğu çalışmalar aşağıda verimiştir;

Tablo 3.2 Yıllara göre KUDEB'in Harput'ta yaptığı çalışmalar (KUDEB, 2021)

Çalışma Yılı	Çalışma Yeri	Çalışma Türü	
2016	Kale Hamamı Kale	Kale Hamamı'nın yapılacak restorasyon Sonrası "Kent Müzesi" olarak kullanılması planlanmaktadır. Çalışma 2019 yılı içerisinde Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Kuruluna gönderilerek onaylanmış uygulamaya konulmuştur.	
2016	Hoca Hamamı	Restorasyon sonrası Hamam müzesi olarak kullanılması düşünülmektedir.	
2016	Esediye Hamamı	Restorasyon sonrası peyzaj çalışması yapılarak turizme kazandırılacaktır.	
2016	Dabakhane Mescidi	Restorasyonu 2018 yılında tamamlanılmış olup yapı mescit olarak kullanılmaktadır.	
2016	Çahpur Çeşmesi	Çeşmenin restorasyonu tamamlanmış olup park bahçeler tarafından düzenlenmesi yapılmaktadır.	
2016	Kızıl Kilise	2018 yılında başlayan kazı ve sondaj çalışması sonrası rekreasyon projesi tamamlanarak Diyarbakır Kültür Varlıkları Koruma Kuruluna gönderilerek 2019 yılı içerisinde onaylanmış olup proje uygulamaya hazırdır.	

Tablo 3.2 Devamı

2017	Tarihi Tescilli Osmanlı Evi	19.yy'ın ikinci yarısına ait olan bu yapı önemi ve tarihinden dolayı önemli bir kültüre ev sahipliği yapmaktadır.2018 yılında uygulama aşamasına gelmiştir.	
2018	Sağır Müftü Konağı	Restorasyonu tamamlanan yapı günümüzde basın müzesi olarak kullanılmaktadır.	
2018	Hacı Yunus Bey Hamamı	Günümüze sadece beden duvarları ulaşmakta olan yapının kazı sondaj çalışmaları tamamlanmış olup tamamlanan hamamın proje çizimi Diyarbakır Kültür Varlıkları Koruma Kuruluna gönderilerek 2019 yılı içerisinde onaylanmıştır. Yapının bazı bölümleri restorasyon bazı bölümleri isekonservasyon ile tamamlanacaktır.	
2020	Belediye Konuk Evi Yapımı	Gerekli tadilat, bakım ve tefrişat düzenlemeleri başlamış olan yapı günümüzde misafirler için konaklama imkânı sağlayacaktır.	
2020	Harput Sunguroğlu Konağı Bodrum Katının Sergi Salonu Olarak Düzenlenmesi	2021 yılında düzenleme, tefrişat ve yerleştirme çalışmaları başlanmış olup sergi salonu olarak hizmet verecektir.	

Tablo 3.2 Devamı

2020	Harput Postahane, Telgrafhane Binasının Tescili	Yapı tescil edilerek koruma altına alınmıştır.	
2020	Hüseynik Mahallesi Tescilli Evlerin Restorasyon Projesi	Hüseynik Mahallesi'nde bulunan 18 adet tarihi tescilli yapının restorasyon projelerine başlanmış olup bu şekilde deprem sonrası zarar gören tarihi konutların restorasyonu gerçekleştirilecek ve eş zamanlı olarak sokak sağlıklaştırılması yapılarak turizme kazandırılacaktır.	
2020	Elazığ Çarşı Mahallesindeki Bakırcılar Sokak Sağlıklaştırma Cephe Yenileme Projeleri	Tarihi çarşılar bulunduğu bölgenin sosyo-kültürel özelliklerini yansıtmaları nedeniyle bu bağlamda kentsel peyzaj odaklı koruma kullanma dengesi gözetilerek sokak sağlıklaştırma çalışması yapılmaktadır.	
2020	Hüseynik-Harput Yolu Projesi	Yolun Harput kentsel sit alanları içerisinde kalan kısmında iyileştirme ve zemin taş döşemeleri çalışmalarına başlamak için gerekli izinler alınmış olup çalışmalar sürmektedir.	

Harput'un tarihi değerlerinin korunması amacıyla yapılan çalışmalar çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan fayda sağlarken, gelecek kuşaklara aktarılması açısından da önem taşımaktadır (Arslan, 2013).

3.12 Ekonomik Yapı

Bizans Dönemi'ne kadar sadece iç kaleden oluşan bir yerleşme yeri olan Harput'ta oldukça zengin kişiler yaşamaktaydı. 12. yüzyılda ustalık gerektiren zanaatlar, yerli halkın ellerindeydi (Öztürk, 2013). Halkın büyük bölümünü oluşturan Ermeniler

maden ve dokumacılık sektöründe önde gelmekteydiler (Arslan, 2013). Türkmenler, Anadolu'ya göç ettiklerinde kent merkezlerine yerleşmek yerine özellikle kırsal alanlara yerleşmişler, tarım ve hayvancılık faaliyetleri ile uğraşmışlardır. Daha sonra, Türkmenlerin üretim amacı günlük ihtiyaçları karşılamaktan çıkıp, ekonomik yaşama katılım şeklinde olmuştur. Dolayısıyla, ticaret kavramı gelişmiş ve yeni bir sınıf olan tüccarlar ortaya çıkmıştır (Danık, 1995).

Osmanlı Dönemi'nde Harput bölgesi önemli ticaret yolları arasında yer almıştır (Danık, 1995). Bu ticaret yolları Sivas, Malatya, Diyarbakır, Basra Körfezi ve Bağdat güzergâhı şeklindedir (Kuş, 2013). Harput'a ticaret merkezi olma özelliğini kazandıran iki önemli yol vardı. Bunlardan birisi Hekimhan ve Keban'dan geçerek Harput'a ulaşan yol, diğeri ise Harput, Keban, Arapgir, Kemaliye ve Divriği'den geçip Sivas'a giden yol idi (Kuş, 2013).

Bu dönemde Harput'ta dokumacılık, demircilik, bakırcılık ve dericilik gelişmişti. Aynı zamanda boya yapımında kullanılan Cehri çiçeğinin Harput'ta çok yetiştirilmesinden dolayı bir boyahane bulunmaktaydı. Bu sebepler Harput'u bir sanayi merkezi konumuna getirmiştir (Kuş, 2013). Harput'ta gelişen sanayi faaliyetleri el sanatlarının gelişimini de desteklemiş özellikle dokumacılık bölgede önemli iş alanlarından biri haline gelmiştir. İpekli kumaşlar kullanılarak halı ve kilim gibi ürünlerin yanında halkın diğer ihtiyaçlarını da karşılayan kumaşlar tasarlanmıştır (Arseven, 2018). Burada üretilen ürünler komşu şehirlere ya da İstanbul gibi önemli ticaret merkezlerine gönderilmekteydi. 19. yüzyıla gelindiğinde Harput çevresinde 600'ün üzerinde ticari faaliyet gerçekleştiren dükkânın olduğu belirtilmektedir (Öztürk, 2019). Ayrıca, dokumacılığın yanında dericilik faaliyetlerinin de geliştiği görülmektedir (Kuş, 2013).

Günümüzde ise ticari faaliyetler genellikle yaz dönemlerinde artış göstermekte iken kış dönemlerinde bu faaliyetlerin azaldığı görülmektedir. Bu durum yaz dönemlerinde bölgeyi ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin hareketliliğiyle de ilgilidir. Harput içerisinde hediyelik eşya satışı, kahvehane, bakkal, el sanatları üretimi, lokanta, fırın, çay ocağı ve bir sucuk fabrikası olmak üzere toplamda 22 ticari birimin olduğu tespit edilmiştir (Elâzığ Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, 2018).

3.13 Sosyal Yapı

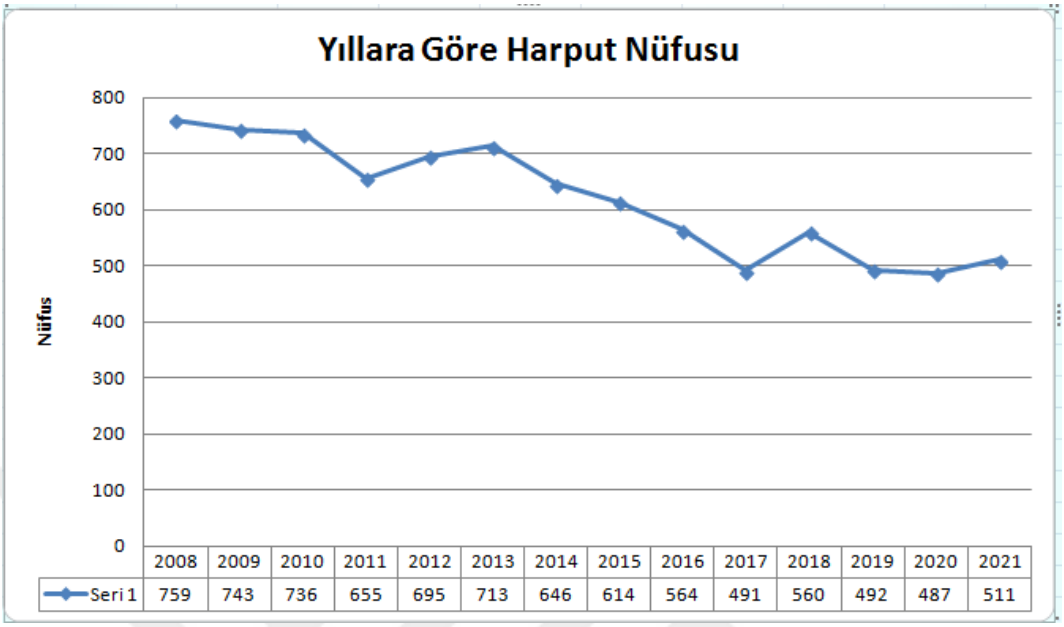
Harput'un demografik yapısı incelendiğinde 1500'lü yıllarda kent nüfusunun yaklaşık 6000 kişi olduğu ve bu nüfusun yarısından fazlasının Müslüman, diğer kısmını ise çeşitli dinlere mensup olduğu belirlenmiştir. Özellikle, Artuklular Dönemi'nde Harput'un kuzey bölgelerinde yapılan cami ve medrese gibi yapılar sayesinde bölgede nüfusun artış gösterdiği görülmüştür. Bu nüfus artışı Selçuklular ve Osmanlılar Dönemi'nde de devam etmiştir (Danık, 1995). 1516 yılında Harput'un Osmanlı topraklarına dahil olması ve ticari yollar üzerinde bulunması nedeniyle bölge önemli bir yerleşim merkezi haline gelmiştir (Danık, 1995).

Harput yerleşimi 1500'lü yıllarda 9'u Müslüman ve 4'ü diğer dinlere mensup olmak üzere toplam 13 mahalleden meydana gelmiştir. Kentin girişinden başlayarak kale önüne kadar olan bölgelerde bulunan Molla Seyd Ahmet, Cami-i Kebir ve Arslaniye mahalleleri nüfusun en kalabalık olduğu yerlerdir (Kıraç, 2019). 1523 yılında 8300 olan kent nüfusu 1566 yılına gelindiğinde 13.400 kişi olarak hesaplanmıştır. Bu dönemde nüfusun %60'ını Müslümanlar oluşturmaktadır (Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2018).

Kent nüfusu, Celali isyanlarının yaşandığı 17. yüzyıla kadar sürekli bir artış göstermiştir. Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde Harput ile ilgili olarak 2670 evin bulunduğu, 8 kilise, 10 cami, 90 hamam ve 12 hanın bulunduğu belirtilmiştir (Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2018). 19. yüzyıllarda Batıdan gelen misyonerlerin faaliyetleri sonucunda Ermeniler arasında Protestanlık yayılmış, kentte huzursuzluklar ortaya çıkmıştır. Yaşanan çatışmalar nedeniyle Ermenilerin büyük bir kısmı bölgeyi terk etmiş ve nüfusta önemli azalmalar meydana gelmiştir (Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2018).

19. yüzyıla kadar yerleşim yeri Harput iken, yaklaşık 30.000 kişi olan şehir nüfusu günümüzde Elazığ kent merkezine taşınmıştır. Yerleşim merkezinin değişmesi nedeniyle Harput'un nüfusu azalma göstermiştir. 1955 yılında 6954 olarak belirlenen nüfus, 1991 yılında 1532, 2006 yılında ise 677 kişi olarak hesaplanmıştır. 2021

verilerine göre yerleşim merkezinde 163 hane bulunmakta olup, hanede bulunan kişi sayısı 511dir. (Elâzığ Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, 2018).

Şekil 3.17 2008-2021 yılları arasında Harput nüfusu (TUİK, 2022)

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

Bu bölümde yapılan anket sonuçlarına göre, Harput Mahaallesi'nde ikamet eden 158 katılımcının görüşü ile yerel yönetimlerin geleneksel dokuyu korumadaki rolüne ilişkin veriler toplanmıştır. Anket sonuçlarına göre mevcut durum değerlendirilmiştir.

4.1 Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Ankete katılanların % 69'unu (109 kişi) erkek, % 31'ini (49 kişi) ise kadın bireyler oluşturmaktadır. Katılımcıların % 43'ü 31-45 yaş, % 38,6'sı 46 ve %18,4'ü 18-30 yaş üzeri yaş grubunda yer almaktadır.

Tablo 4.1 Katılımcıların yaş değişkenine göre dağılımları

Yaş	N	%
18-30	29	18,4
31-45	68	43,0
46 ve üzeri	61	38,6
Toplam	158	100,0

Ankete katılanların çoğunu % 44,9 oranı ile üniversite mezunu kişiler oluşturmaktadır. Bunu, % 29 ile lise, % 19 ile ilkokul/ortaokul ve % 7 ile lisansüstü takip etmektedir. Buna göre katılımcıların 30 yaş üzeri olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2 Katılımcıların eğitim düzeyi değişkenine göre dağılımları

Eğitim Düzeyi	N	%
İlkokul/Ortaokul	30	19,0
Lise	46	29,1
Üniversite	71	44,9
Lisansüstü	11	7,0
Toplam	158	100,0

Katılımcıların çoğunu % 44,9 oranı ile memurlar oluşturmaktadır. %17,8'i esnaf, %18,4'ü serbest meslek sahibi, %5'i ev hanımı, %3,8'i öğrenci, %10,1'i ise diğer meslekleri yapmaktadır.

Tablo 4.3 Katılımcıların meslek değişkenine göre dağılımları

Meslek	N	%
Memur	71	44,9
Ev hanımı	8	5,0
Esnaf	28	17,8
Öğrenci	6	3,8
Serbest Meslek	29	18,4
Diğer	16	10,1
Toplam	158	100,0

Katılımcıların %32,9'u 3500-7000 TL, %29,1'i 7000-10.000 TL, %28,5'i 3500 TL ve altı ve %9,5'i ise 10.000 TL üzeri gelire sahiptir.

Tablo 4.4 Katılımcıların gelir düzeyi değişkenine göre dağılımları

	N	%
3500 TL ve altı	45	28,5
3500-7000 TL	52	32,9
7000-10.000 TL	46	29,1
10.000 TL üzeri	15	9,5
Toplam	158	100,0

Ankete katılanların çoğunu eğitim seviyesi yüksek, genelde memur olan ve gelir düzeyi çok düşük olmayan kısım oluşturmaktadır.

4.2 Katılımcıların Harput Geleneksel Dokunun Korunmasına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde, katılımcının " geleneksel doku, tarihi ev, tescil" kavramına ilişkin sorular yönetilmiş, tarihi bölgede yaşamanın zorlukları sorgulanmış, korumanın gerekliliği, korumada yetkili kurum ve kuruluşlara yönelik bilgi düzeyi ve yerel yönetim çalışmalarından memnuniyet durumu araştırılmıştır.

Katılımcıların % 77,8'i tarihi (geleneksel) dokunun ne anlama geldiğini bildiğini, % 22,2'si ise bilmediğini ifade etmiştir. Katılımcılara "Çevrenizde geleneksel dokuya sahip yapılar bulunuyor mu?" sorusu sorulmuştur. Verilen yanıtlar cinsiyete göre incelendiğinde kadınların %57,1'inin erkeklerin %50,5'inin çevresinde geleneksel dokuya sahip evlerin bulunduğunu belirtmişlerdir. Kadınların %24,5'i, erkeklerin ise %34,9'u bu ifadeye bilmiyorum yanıtı vermişlerdir.

Tablo 4.5 Katılımcıların "çevrenizde geleneksel dokuya sahip yapılar bulunuyor mu?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	Kadın		**Erkek**	
	N	**%**	**N**	**%**
Bilmiyorum	12	24,5	38	34,9
Evet	28	57,1	55	50,5
Hayır	9	18,4	16	14,7
Toplam	49	100	109	100

Katılımcılara "Tarihi ve kültürel çevre sizin için ne ifade ediyor?" sorusu yöneltilmiş ve yanıtlar incelendiğinde %66,5'inin "gelenek, görenek ve tarihi değerleri ile geçmişin izini taşıyan kent ve kasabalar", %13,3'ünün "eski yıkılmış ve içinde oturulamayan evlerin olduğu yerler", %13,9'unun "turistlerin ziyaret ettiği yerler" şeklinde tanımladıkları belirlenmiştir. Tarihi ve kültürel çevre geçmiş dönemlerin sosyal, kültürel, ekonomik yapısını oluşturan, yaşam biçimini ve felsefesini yansıtan insan, mekan ve zaman arasındaki ilişkinin kurulmasını ifade eder. Buna göre katılımcıların önemli bir kısmının tarihi ve kültürel çevre algısının geçmişin izini taşıyan gelenek ve görenekleri ifade eden kent ve kasabalar şeklinde yanıt verdikleri söylenebilir.

Tablo 4.6 Katılımcıların "tarihi ve kültürel çevre sizin için ne ifade ediyor?" ifadesine verdikleri yanıtlar

Tarihi ve kültürel çevre	N	%
Gelenek, görenek ve tarihi değerleri ile gemişin izini taşıyan kent ve kasabalar	105	66,5
Eski yıkılmış ve içinde oturulamayan evlerin olduğu yerler	21	13,3
Turistlerin ziyaret ettiği yerler	22	13,9
Diğer	10	6,3
Toplam	158	100,0

Katılımcıların "Elazığ'da tarihi ve kültürel çevre denince akla ilk neresi gelir?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde %89,2'sinin Harput Kalesi ifadesini kullandığı diğerlerinin ise Tarihi Palu Köprüsü, Palu Kalesi, Meryem Ana Kilisesi ve Kömürhan Köprüsü yanıtını verdikleri belirlenmiştir. Yine aynı şekilde Elazığ'da "Tarihi kapalı çarşı,Eski Hükümet Konağı,Ulu Cami,Kurşunlu Cami,Balakgazi Anıtı ve Demir Kapı Han" önemli tarihi alanlar olmasına karşın ilk etapta bunlar akla gelmemektedir.Tarihi alanların bilinir olmasında tanıtım önemli bir unsurdur.Katılımcıların % 76,6'sı Elazığ'ın (Harput'un) tanıtımının yeterince yapılmadığını, % 23,4'ü tanıtımın yeterli olduğunu düşünmektedir.

Tablo 4.7 Katılımcıların "elazığ'da tarihi ve kültürel çevre denince akla ilk neresi gelir?" ifadesine verdikleri yanıtlar

Elazığ'da tarihi ve kültürel çevre	N	%
Harput Kalesi	141	89,2
Kömürhan Köprüsü	2	1,3
Meryem Ana Kilisesi	5	3,2
Tarihi Palu Köprüsü	5	3,2
Palu Kalesi	5	3,2
Toplam	158	100,0

Katılımcıların %54,4'ü tarihi evi "eskiye ait özellikleri taşıyan ev", %25,3'ü "tescilli ev", %15,2'si "ata yadigârı ev",% 3,8'i "onarılmayıp bırakılmış, içinde yaşanılmayan ev" olarak tanımlamaktadır. Tarihi dokuya sahip evlerin geçmişin izlerini taşıyan ve modern yapının özelliklerine karşılık mimari tasarımı bakımından farklılıklar gösteren ve geleneksel yaşamın izlerinin bulunduğu evler olarak tanımlandığı düşünüldüğünde, katılımcıların büyük bir kısmının tarihi evlerle ilgili algılarının, bu evlerin özelliklerini yansıttığı söylenebilir.

Tablo 4.8 Katılımcıların "sizce tarihi ev ne demektir?" ifadesine verdikleri yanıtlar

Tarihi ev	N	%
Ata yadigarı	24	15,2
Eskiye ait özellikleri taşıyan ev	86	54,4
Tescilli Ev	40	25,3
Onarılmayıp bırakılmış, içinde yaşanılmayan ev	6	3,8
Diğer	2	1,3
Toplam	158	100,0

Katılımcıların "oturduğunuz evi nasıl tanımlarsınız?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde %70,3'ünün apartman dairesi, diğerlerinin ise gecekondu, müstakil, tarihi ev ve diğer yanıtı verdikleri belirlenmiştir. Araştırma, Harput'ta yapılmasına karşılık, apartman dairesinde oturan kişilerin sayısının fazla olması, bu kişilerin aynı zamanda şehir merkezinde de evlerinin bulunmasından kaynaklanabilir.

Tablo 4.9 Katılımcıların "oturduğunuz evi nasıl tanımlarsınız?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Apartman Dairesi	111	70,3
Gecekondu	12	7,6
Müstakil	10	6,3
Tarihi ev	7	4,4
Yurt(KYK)	1	,6
Diğer	17	10,8
Toplam	158	100,0

Katılımcıların çoğunun apartmanda yaşamasına bağlı olarak % 74,1 oranı ile oturdukları evden memnun, % 25,9 oranı ile memnun olmadıkları belirlenmiştir. Memnuniyetsizliklere ilişkin yapılan inceleme sonucunda apartman dairesinde oturanların komşuluk ilişkilerinin olmamasından, diğer evlerde oturanların ise konfor durumu ve yapı malzemesinin kötü olması, onarıma ihtiyaç duyulması ve bakımsız olmasından dolayı memnun olmadıkları belirlenmiştir.

Katılımcıların %53,4'ü tarihi bir evde oturmak istemekte, %46,6'sı ise istememektedirler. Tarihi bir evde oturmak isteyenler apartman dairelerinden hoşlanmadıkları, ata yadigârı olması, doğal koşullara uygun olması, geçmişi hatırlamak ve yaşamak, huzur, merak, kültürü yansıtması ve mutlu etmesi gibi nedenlerle bu evlerde yaşamak istediklerini belirtmiştir. Tarihi bir evde oturmak istemeyenler ise "günümüz şartlarına uygun değil, korunması sorundur, konfor ve sağlamlık kaygısı, restore etmek zor olduğu için, tarihi dokuya zarar verebilirim, temizliği çok zor olur, yıkılmasından korktuğum için, devlete ait, modern evde oturmak isterim" şeklinde yanıtlar vermiştir.

Katılımcıların çoğu bir evin devlet tarafından tescil edilmesinin (devlet korumasına alınmasının) anlamını bilmektedir. Bu kavramla ilgili soruya %86,7'si "korunmaya alınması", %13,3'ü "bilmiyorum" şeklinde yanıt vermiştir. Korunmaya alınmasını ifade edenler "yapılacak her şey için izin alınması, mülkiyet hakkının mülk sahibinde olması ve yenilenmesi" anlamına geldiğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların % 84,8'i oturdukları evin tescilli olmadığını, % 15,2'si tescilli olduğunu belirtmiştir. Evlerin ya da binaların tescil edilmesinin, bu yapıların devlet eliyle korumaya alınması, bakım onarım ve turistik faaliyetlerin özel kanun maddeleriyle korunması, buralarda devletin izni olmaksızın herhangi bir faaliyette bulunamayacağı dikkate alındığında, katılımcıların az bir kısmının tam olarak koruma ve tescil kavramının farkında oldukları söylenebilir.

Katılımcıların "cevabınız evet ise tescilli bir evde oturmanın zorlukları sizce nelerdir?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde %50'sinin "yapılacak her şey

için izin alınması", %12,5'inin "zorluk yok", %16,7'sinin "mülkiyet hakkının sınırlanması", %20,8'inin "diğer" şeklinde yanıtlar verdikleri belirlenmiştir.

Tablo 4.10 Katılımcıların "cevabınız evet ise tescilli bir evde oturmanın zorlukları sizce nelerdir?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Yapılacak her şey için izin alınması	12	50,0
Zorluk yok	3	12,5
Mülkiyet hakkının sınırlanması	4	16,7
Diğer	5	20,8
Toplam	24	100,0

Katılımcıların "cevabınız evet ise tescilli bir evde oturmanın avantajları sizce nelerdir?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde %29,2'sinin "emlak vergisi muafiyeti", %25'inin "onarım için karşılıksız yardım" şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.11 Katılımcıların "cevabınız evet ise tescilli bir evde oturmanın avantajları sizce nelerdir?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Onarım için karşılıksız yardım	6	25,0
Emlak vergisi muafiyeti	7	29,2
Onarım için düşük faizli kredi	1	4,2
Diğer	8	33,3
Toplam	24	100,0

Katılımcıların %71,5'i yaşadığı çevreden memnun iken, %28,5'i memnun değildir. Memnun olmayan katılımcılar "altyapısı kötü (doğalgaz yok, kanalizasyon sistemi iyi değil, binalar çok bakımsız, deprem bölgesi olduğu halde yapıların çok katlı olması, çarşı içi, kalabalık, yoğun, plansız/ projesiz beton yığını, sosyal imkânların yetersizliği, düzenli bir kentleşme yok, güvenli bir çevre değil, sokaklar, yollar, düzensiz, evler iç içe" şeklinde yanıtlar vermişlerdir.

Katılımcıların "cevabınız hayır ise, hangi şartlarda burada oturmaya devam edersiniz?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde %34'ünün binalar yıkılıp yerine apartmanlar yapılırsa kalmak isterim, %27,7'sinin binalar onarım görür, alt yapı eksikliklerimiz giderilirse kalmak isterim, %17'sinin her koşulda oturmak istemem ve %21,3'ünün diğer şeklinde yanıtlar verildiği belirlenmiştir. Buna göre Harput'taki tarihi binaların bakımının yetersiz olduğu söylenebilir.

Tablo 4.12 Katılımcıların "cevabınız hayır ise, hangi şartlarda burada oturmaya devam edersiniz?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Binalar onarım görür, alt yapı eksikliklerimiz giderilirse kalmak isterim.	13	27,7
Binalar yıkılıp yerine apartmanlar yapılırsa kalmak isterim.	16	34,0
Her koşulda oturmak istemem	8	17,0
Diğer	10	21,3
Toplam	47	100,0

Katılımcıların %39,2'si ailesi burada olduğu için ve %24,1'i iş/meslek için ve %35,2 si diğer nedenlerden dolayı Harput'ta yaşamayı tercih etmektedir. Buna göre katılımcıların Harput'taki evlerde oturmaya devam etmesinde eski binaların restore edilmesi ya da eski binaların yıkılarak yerine yenisinin yapılması gerektiği söylenebilir.

Tablo 4.13 Katılımcıların "neden Harput'ta yaşamayı tercih ettiniz?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Ailem burada olduğu için	62	39,2
Geleceğim için	1	0,6
İş/meslek için	38	24,1
Tarihi geçmişinin çok zengin olması	1	0,6
Diğer	56	35,2
Toplam	158	100,0

Çalışma kapsamında katılımcılara koruma kavramı ile ilgili sorular sorulmuştur. "Sizce yaşadığınız yerdeki (tarihi) binalar korunmalı mı?" ifadesine katılımcıların yanıtları cinsiyete göre incelendiğinde kadınların %30,6'sı erkeklerin ise %32,1'i inin sadece tarihi binalar yanıtı verdiği, kadınların %36,7'sinin erkeklerin ise %51,4'ünün de tarihi binalar bahçesiyle birlikte yanıtı verdikleri belirlenmiştir.

Tablo 4.14 Katılımcıların "sizce yaşadığınız yerdeki (tarihi) binalar ne şekilde korunmalıdır?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	Kadın		**Erkek**	
	N	**%**	**N**	**%**
Sadece tarihi binalar	15	30,6	35	32,1
Tarihi binalar bahçesiyle birlikte	18	36,7	56	51,4
Tarihi binalar mahallesiyle	11	22,4	15	13,8
Tarihi binalar sokağıyla	5	10,2	3	2,8
Toplam	49	100	109	100

“Sizce yaşadığınız yerdeki (çevrenizdeki) binalar neden korunmalı?” ifadesine katılımcıların %46,2’si “gelecek nesillere kültür mirası olduğu için (çocuklarımıza kalması için)”, %37,3’ü “tarihimizi hatırlattıkları için”, %7’si “eski oldukları için”,% 5,1’inin “turistlerin ziyaret etmesi için” yanıtını vermiştir. Binaların korunma nedenine ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde bu binaların tarihi olması ve bu kültürün gelecek nesillere aktarılması şeklinde ifade ettikleri belirlenmiştir. Tarihi yapıların korunmasında sosyal,ekonomik ve fiziksel sürdürülebilirliğin sağlanması önemlidir.Bu anlamda katılımcılar sürdürülebilir korumanın esaslarını belirtmiştir.

Tablo 4.15 Katılımcıların “sizce yaşadığınız yerdeki (çevrenizdeki) binalar neden korunmalı?” ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
İz bıraktıkları için	1	,6
Eski oldukları için	11	7,0
Gelecek nesillere kültür mirası olduğu için(çocuklarımıza kalması için)	73	46,2
Tarihimizi hatırlattıkları için	59	37,3
Turistlerin ziyaret etmesi için	8	5,1
Diğer	6	3,8
Toplam	158	100,0

“Sizce yaşadığınız yerdeki (çevrenizdeki) yapılar kim tarafından korunmalı?” ifadesine katılımcıların %53,1’i “devlet (Kültür ve Turizm Bakanlığı)”, %30,4’ü “hepsi”,%8,2’si “Belediye” ve diğerleri ise sivil toplum kuruluşları, mülk sahibi şeklinde yanıtlar vermiştir.Devlet, belediye ve hepsi seçeneklerinin çoğunlukta olması katılımcının, korumadan sorumlu kurum ve kuruluşların farkında olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.16 Katılımcıların “sizce yaşadığınız yerdeki (çevrenizdeki) yapılar kim tarafından korunmalı?” ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Belediye	13	8,2
Devlet (Kültür Ve Turizm Bakanlığı)	84	53,1
Mülk Sahibi	8	5,1
Sivil toplum kuruluşları	3	1,9
Diğer	2	1,2
Hepsi	48	30,4
Toplam	158	100,0

Katılımcıların "Harput'taki binaların korunması konusunda çalışan sivil toplum kuruluşları biliyor musunuz? (dernek, vakıf vb.)" ifadesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde %34,2'sinin evet, %65,8'inin hayır yanıtı verdikleri belirlenmiştir. Katılımcıların çoğu Harput'taki STK olarak "Harput-Der"faaliyetlerinden haberi olmadığı belirlenmiştir.2012 yılında Harput'un sosyo-kültürel ve fiziksel kimliğinin korunması amacıyla Harput-Der günümüzde Harput'ta koruma konusunda çalışma yapan tek STK olarak varlığını sürdürmektedir. Dernek Harput iç kale 6. Bölge kazı çalışmaları ve buradaki çalışma alanlarının üzerini saç çatı ile kapatma faaliyetlerinde etkili olmuştur.

Katılımcıların "Eğer var ise bu sivil toplum kuruluşlarının (dernek, vakıf vb.) tarihi evlerin korunması konusunda yapıkları çalışmalar yeterli mi?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde %59,5'inin "bilmiyorum", %33,1'inin "hayır", %9,5'inin ise "evet" yanıtı verdikleri belirlenmiştir.

Tablo 4.17 Katılımcıların "eğer var ise bu sivil toplum kuruluşlarının (dernek, vakıf vb) tarihi evlerin korunması konusunda yapıkları çalışma yeterli mi?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Bilmiyorum	94	59,5
Evet	15	9,5
Hayır	49	33,1
Toplam	158	100,0

"Harput'taki tarihi çevreyi korumak için sizin bir çalışmanız/çabanız var mı?" ifadesine katılımcıların %89,9'u "hayır" %5,7'si "evet" ve % 4,4'ü ise "diğer" yanıtını vermiştir. Koruma konusunda çabası olanlar "arkeoloji çalışması, basın yoluyla anlatım, eski yapıları tahrip etmeme, katıldığım toplantılarda şehir, medeniyet ve kültür konularında konuşuyorum, restorasyon" şeklinde çalışmalarda bulunduklarını belirtmiştir. Bu durum koruma konusunda bilgilendirme, eğitim gibi faaliyetlerin eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

Çalışmada, katılımcıların tarihi bölgede yerel yönetimlerin sorumluluk alanlarına giren konularla ilgili memnuniyet düzeyleri ölçülmüştür. Katılımcılardan kadınların %30,6'sı çok memnun, %57,1'i memnun, erkek katılımcıların ise %28,4'ü çok

memnun, %51,4'ü yerel yönetimlerin Harput'un korunmasına ilişkin yaptıkları çalışmalardan memnundur.

Tablo 4.18 Katılımcıların "yerel yönetimlerin Harput'un korunmasına ilişkin yaptıkları çalışmalardan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	Kadın		**Erkek**	
	N	**%**	**N**	**%**
Çok Memnunum	15	30,6	31	28,4
Memnunum	28	57,1	56	51,4
Kararsızım	8	16,3	11	10,1
Toplam	49	100	22	100

Katılımcıların "Harput'taki tarihi evlerin restorasyonundan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %44,9'u Harput'taki tarihi evlerin restorasyonundan memnundur. Bunu %24,7 ile "memnun değilim", %15,2 ile "kararsızım", %8,9 ile "hiç memnun değilim" ve %6,3 ile ise "çok memnunum" yanıtı takip etmiştir.

Tablo 4.19 Katılımcıların "Harput'taki tarihi evlerin restorasyonundan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Çok Memnunum	10	6,3
Memnunum	71	44,9
Kararsızım	24	15,2
Memnun Değilim	39	24,7
Hiç Memnun Değilim	14	8,9
Toplam	158	100,0

Katılımcıların "Harput'taki sokakların yenilenmesinden memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %40,5'i Harput'taki sokakların yenilenmesinden memnundur. Bunu %29,7 ile "memnun değilim", %12 ile "kararsızım", %10,8 ile "hiç memnun değilim" ve %7 ile ise "çok memnunum" yanıtı takip etmiştir.

Tablo 4.20 Katılımcıların "Harput'taki sokakların yenilenmesinden memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Çok Memnunum	11	7,0
Memnunum	64	40,5
Kararsızım	19	12,0
Memnun Değilim	47	29,7
Hiç Memnun Değilim	17	10,8
Toplam	158	100,0

Katılımcıların "Harput'taki türbelerin restorasyonundan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %39,9'u türbelerin restorasyonundan memnundur. Bunu %25,9 ile "memnun değilim", %15,2 ile "kararsızım", %9,5 ile "hiç memnun değilim" ve %9,5 ile ise "çok memnunum" yanıtı takip etmiştir.

Tablo 4.21 Katılımcıların "Harput'taki türbelerin restorasyonundan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Çok Memnunum	15	9,5
Memnunum	63	39,9
Kararsızım	24	15,2
Memnun Değilim	41	25,9
Hiç Memnun Değilim	15	9,5
Toplam	158	100,0

Katılımcıların "Harput'taki çeşmelerin restorasyonundan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %32,3'ü çeşmelerin restorasyonundan memnundur. Bunu %24,7 ile "memnun değilim", ve %15,8 ile ise "çok memnunum", %14,6 ile "kararsızım", %12,7 ile "hiç memnun değilim" yanıtı takip etmiştir.

Tablo 4.22 Katılımcıların "Harput'taki çeşmelerin restorasyonundan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Çok Memnunum	25	15,8
Memnunum	51	32,3
Kararsızım	23	14,6
Memnun Değilim	39	24,7
Hiç Memnun Değilim	20	12,7
Toplam	158	100,0

Katılımcıların "Harput'taki camilerin restorasyonundan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %42,4'ü camilerin restorasyonundan memnundur. Bunu %20,3 ile "kararsızım", %15,8 ile "çok memnunum" ,%13,9 ile "memnun değilim" ve %7,6 ile ise "hiç memnun değilim" yanıtı takip etmiştir.

Tablo 4.23 Katılımcıların "Harput'taki camilerin restorasyonundan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Çok Memnunum	25	15,8
Memnunum	67	42,4
Kararsızım	32	20,3
Memnun Değilim	22	13,9
Hiç Memnun Değilim	12	7,6
Toplam	158	100,0

Katılımcıların "Harput'taki park/bahçe düzenlemelerinden memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %42,8'i park /bahçe düzenlenmesinden memnundur. Bunu %17,7 ile "memnun değilim", %17,1 ile "kararsızım", %15,2 ile ise "çok memnunum" ve %7 ile "hiç memnun değilim" yanıtı takip etmiştir.

Tablo 4.24 Katılımcıların "Harput'taki park/bahçe düzenlemelerinden memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Çok Memnunum	24	15,2
Memnunum	68	42,8
Kararsızım	27	17,1
Memnun Değilim	28	17,7
Hiç Memnun Değilim	11	7,0
Toplam	158	100,0

Katılımcıların "Harput'taki aydınlatmadan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %38,6'sı aydınlatmadan memnundur. Bunu %19,6 ile "memnun değilim", %17,7 ile "kararsızım", %17,7 ile ise "çok memnunum" ve %6,3 ile "hiç memnun değilim" yanıtı takip etmiştir.

Tablo 4.25 Katılımcıların "Harput'taki aydınlatmadan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Çok Memnunum	28	17,7
Memnunum	61	38,6
Kararsızım	28	17,7
Memnun Değilim	31	19,6
Hiç Memnun Değilim	10	6,3
Toplam	158	100,0

Katılımcıların "Harput'taki alt yapı (elektrik, su, doğalgaz, internet) tesislerinden memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %27,2'si teknik alt yapıdan memnun değillerdir. Bunu %26,6 ile "memnunum", %22,2 ile "kararsızım", %12 ile "hiç memnun değilim" ve %12 ile ise "çok memnunum" yanıtı takip etmiştir.

Tablo 4.26 Katılımcıların "Harput'taki alt yapı (elektrik, su, doğalgaz, internet) tesislerinden memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Çok Memnunum	19	12,0
Memnunum	42	26,6
Kararsızım	35	22,2
Memnun Değilim	43	27,2
Hiç Memnun Değilim	19	12,0
Toplam	158	100,0

Katılımcıların "Harput'taki kent mobilyalarının (çöp kovası, oturma elemanı vs) yerleştirilmesinden memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %37,3'ü kent mobilyalarının yerleştirilmesinden memnundur. Bunu %21,5 ile "kararsızım", %18,4 ile "memnun değilim", %12,7 ile "çok memnunum" ve %10,1 ile ise "hiç memnun değilim" yanıtı takip etmiştir.

Tablo 4.27 Katılımcıların "Harput'taki kent mobilyalarının (çöp kovası, oturma elemanı vs) yerleştirilmesinden memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Çok Memnunum	20	12,7
Memnunum	59	37,3
Kararsızım	34	21,5
Memnun Değilim	29	18,4
Hiç Memnun Değilim	16	10,1
Toplam	158	100,0

Katılımcıların "Belediye'nin Harput'a yapmış olduğu yatırımlardan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %40,5'i belediyenin yatırımlarından memnundur. Bunu %17,1 ile "memnun değilim", %16,5 ile "kararsızım", %13,9 ile "çok memnunum" ve %12 ile ise "hiç memnun değilim" yanıtı takip etmiştir.

Tablo 4.28 Katılımcıların "belediye'nin Harput'a yapmış olduğu yatırımlardan memnun musunuz?" ifadesine verdikleri yanıtlar

	N	%
Çok Memnunum	22	13,9
Memnunum	64	40,5
Kararsızım	26	16,5
Memnun Değilim	27	17,1
Hiç Memnun Değilim	19	12,0
Toplam	158	100,0

Anket sonuçlarına göre katılımcıların bir kısmı tarihi ve geleneksel dokunun ne anlama geldiği ile ilgili bilgi sahibi olmalarına karşılık, bu bağlamda Harput'un tanıtımının yeterince yapılmadığı şeklinde görüş bildirmişlerdir. Katılımcıların büyük bir kısmının Harput'taki binaların korunması konusunda çalışan sivil toplum kuruluşları hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve çalışmaların yetersiz olduğu yaşanılan yerdeki tarihi binaların bahçesi, mahallesi ve sokağı ile birlikte korunması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Harput'taki restorasyon çalışmaları, sokakların yenilenmesi, türbelerin restorasyonu, camilerin restorasyonu, park ve bahçe düzenlemeleri, aydınlatma, kent mobilyalarının yerleştirilmesi ve belediyenin Harput'a yaptığı yatırımlardan katılımcıların önemli bir kısmının memnun olduğu fakat alt yapı noktasında memnuniyetsizlik belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarihsel süreçte meydana gelen değişimler sonucunda önemli bir kültür ve ticaret merkezi olan Harput şehri geçmişteki kentsel önemini kaybetmiş, tarihi kent dokusu ve özgün karakteri yok olma riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Harput'un tarihini, kültürel ve doğal niteliklerini koruyabilmesi, yeniden hareketli bir kent haline gelebilmesi, turistik ve rekreasyon alanlarını kentsel dokuya göre sürdürülebilir bir şekilde geliştirebilmesi için mekânsal örgütlenme sürecinin incelenmesi önem taşımaktadır. Ancak, yetki karmaşası ve sorumluluklardaki belirsizlikler gibi nedenlerden dolayı çoğu zaman uygulamalarda istenilen sonuçlar elde edilememektedir. Kentsel çevrenin etkin planlaması ve yönetimi; bireysel, toplumsal, yerel ve ulusal düzeyde; özel, kamu ve gönüllü kuruluşlar arasında koordineli bir eylem ve davranış birliğini gerektirmektedir (Yener Arapkirlioğlu, 1997). Dolayısıyla, tarihi bölgelerin korunmasında farklı aktörlerin bir arada olduğu çalışmalar yaygınlaştırılmalıdır.

Yerel yönetimlerin Harput bölgesindeki geleneksel dokuyu korumadaki rolüne ilişkin yapılan değerlendirmede aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır:

- Katılımcıların tarihi ve geleneksel dokunun ne anlama geldiği ile ilgili yeterli düzeyde bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir.
- Tarihi ve kültürel çevre kavramının katılımcılarda gelenek, görenek ve tarihi değerleri ile geçmişin izini taşıyan kent ve kasabalar şeklinde algıya sahip oldukları görülmüştür.
- Elazığ'da tarihi ve kültürel çevre olarak ilk akla gelen yerin Harput Kalesi olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç Harput kalesinin bölgeyle özdeşleştiğini göstermektedir.
- Harput'un tanıtımı yeterince yapılmamaktadır.
- Katılımcılar açısından tarihi ev kavramı “eskiye ait özellikleri taşıyan ev ve tescilli ev “gibi anlamlarda algılanmaktadır.
- Katılımcıların oturdukları evleri genellikle apartman dairesi şeklinde tanımladıkları ve katılımcıların yaklaşık %5’inin tarihi evlerde oturdukları görülmüştür.

- Katılımcıların büyük bir kısmının oturdukları evden memnun oldukları, memnun olmayanların ise komşu, evin eski olması, konfor durumunun kötü olması, yapı malzemesinin kötü olması ve bakımsızlık gibi nedenlerle memnun olmadıkları belirlenmiştir.
- Katılımcıların önemli bir kısmının halen tarihi evde oturmak istedikleri belirlenmiştir.
- Bir evin devlet tarafından tescil edilmesinin "korunmaya alınması "anlamına geldiği anlaşılmaktadır.
- Katılımcıların %15'inin oturdukları evlerin tescilli ev özelliği taşıdığı ifade edilmiştir.
- Tescilli bir evde oturmanın mülkiyet hakkının sınırlanması ve yapılacak her şey için izin alınması gibi zorluklara neden olduğu görülmüştrür.
- Tescilli bir evde oturmanın onarım için karşılıksız yardım ve emlak vergisi muafiyeti gibi avantajlarının bulunduğu tespit edilmiştir.
- Yaşanılan yerdeki evlerin genel olarak apartman şeklinde olduğu ve çok az bir kısmının tarihi binalarda meydana geldiği görülmüştür.
- Katılımcıların büyük bir kısmının yaşadıkları çevreden memnun oldukları belirlenmiştir.
- Yaşadıkları çevreden memnun olmayan katılımcıların binaların bakımsız olması, kalabalık ve yoğun olması, plansız projesiz beton yığını şeklinde olması, güvenli çevre olmaması, alt yapıların kötü olması ve düzenli bir kentleşme olmaması gibi nedenler belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.
- Katılımcıların çoğu binaların yıkılıp yerine yeni apartmanlar yapılması, altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve binaların onarım görmesi gibi durumlarda buralarda oturmaya devam edecekleri belirtilmiştir.
- Katılımcıların önemli bir kısmının ailesinin burada olması ve iş/meslek nedeniyle Harput'ta yaşamayı tercih ettikleri ifade edilmiştir.
- Katılımcıların büyük bir kısmının yaşanılan yerdeki tarihi binaların bahçesi, mahallesi ve sokağı ile birlikte korunması gerektiğini düşünmektedirler.

- Binaların korunma nedeni olarak eski oldukları, iz bıraktıkları, gelecek nesiller için kültür mirası oldukları ve tarihi hatırlattıkları için korunması gerektiği, görülmüştür.
- Yaşanılan bölgedeki yapıların Kültür ve Turizm Bakanlığı ile belediyeler tarafından korunması gerektiği ifade edilmiştir.
- Katılımcıların büyük bir kısmının Harput'taki binaların korunması konusunda çalışan sivil toplum kuruluşları hakkında bilgi sahibi olmadıkları ifade edilmiştir.
- Sivil toplum kuruluşlarının tarihi evlerin korunması ile ilgili yaptıkları çalışmaların yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Katılımcıların büyük bir kısmının Harput'taki tarihi çevreyi korumak için bir çabası olmadığı belirlenmiştir.
- Katılımcılar, yerel yönetimlerin Harput'un korunmasına ilişkin yaptıkları çalışmalardan önemli düzeyde memnundurlar.
- Harput'taki restorasyon çalışmaları ve düzenlemeler ile yatırımcılardan katılımcıların önemli bir kısmının memnun olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerin uygulanması büyük önem taşımaktadır.

- Katılımcıların önemli bir kısmının Harput'taki restorasyon çalışmalarından memnun olmalarına karşılık yapılan çalışmalar hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları belirlenmiştir. Bu bakımdan bölgede yaşayan halkın yapılan restorasyon çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır.
- Harput'ta çeşitli sivil toplum kuruluşları bulunmasına rağmen, bu kuruluşların Harput geleneksel dokusunun korunmasına ilişkin yeterli düzeyde çalışmalar gerçekleştirmedikleri, gerçekleştirilen bazı çalışmaların ise halkta yeterince farkındalık meydana getirmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Harput geleneksel dokusunun korunmasında sivil toplum kuruluşlarının daha aktif bir rol üstlenmeleri sağlanmalıdır.
- Katılımcıların büyük bir kısmının geleneksel dokunun korunmasına ilişkin herhangi bir çalışmalarının olmadığı görülmüştür. Geleneksel doku ile

iç içe yaşayan yerel halkın bu dokunun korunmasına ilişkin çalışmalarının bulunmaması geleneksel dokunun sürdürülebilir ve korunabilir olmasında önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Geleneksel dokunun korunması belediye ve sivil toplum kuruluşlarının yanında yerel halkın da bu konudaki farkındalığı ile sağlanabilir. Harput geleneksel dokusunun korunmasında yerel halk başta olmak üzere farklı aktörlerle işbirliği yapılmalı ve yerel halkın farkındalığı artırılmalıdır.

- Harput'un geleneksel dokusunun korunmasında yerel yönetimlerin bazı faaliyetlerinin bulunmasına karşılık bu çalışmaları yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Yerel yönetimlerin daha etkin bir şekilde Harput geleneksel dokusunun korunmasına yönelik faaliyetleri gerçekleştirmeleri için yerel ve merkezi otoriteler tarafından projeler geliştirilmelidir.

Tarihi çevrelerin korunması ve yerel halk tarafından benimsenmesi için;

- Tarihi çevreleri ve kültürel mirasın korunmasına yönelik gerçekleştirilen uygulamalarda başarı oranlarının artırabilmesi için kentsel planlama çalışmaları bir bütün olarak düşünülmelidir.
- Tarihi çevreler ile kent ve kentli ilişkisi kurularak tarihi dokuların kent yaşamına entegrasyonu sağlanmalıdır. Kentte bulunan koruma alanları ve sit alanlarının yaşatılması yalnızca bir kurumun sorumluluğuna bırakılmadan farklı sektörlerle işbirliği yapılarak koruma sağlanmalıdır. Koruma kararları alınırken yerel halkın katılımı sağlanmalıdır.
- Kurum ve kuruluşların yanı sıra özel sektörün de tarihi dokuların korunması konusunda destek sağlamaları teşvik edilmelidir.

Sonuç olarak, tarihi bölgedeki mekânsal ve işlevsel değerlerin korunabilmesi, sosyo-ekonomik, kültürel ve fiziksel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için mevcut durum tespit edilerek ve Koruma Amaçlı İmar Planı kararlarına uygun olarak çalışmaların yerel yönetimler tarafından desteklenmesi önemlidir. Öncelikle, yerel halk ve yerel yönetimlerde koruma bilincinin oluşturulması ve bu doğrultuda uygulamaların yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

AFAD. (2022). *Türkiye deprem tehlike risk haritası*. https://www.afad.gov.tr/turkiye-deprem-tehlike-haritasi (Erişim: 15.03.2022)

Ahunbay, Z. (1999). *Tarihi çevre koruma ve restorasyon*. 2. Basım, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

Akbulut, B. (2022). Tarihi ve kültürel mirasın korunmasında yerel yönetimlerin rolü: Tekkeköy belediyesi örneği. *Uluslararası Göbeklitepe'den Bugüne Türkiye'nin Tarihi ve Kültürel Mirası Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı*, 21.

Akpirinç, E., & Mancı, A. R. (2019). Yerel halkın kültürel miras farkındalığı ve deneyimi: Şanlıurfa örneği. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, *3*(2), 245-260.

Altınöz, G. (2007). ICOMOS Tüzüğü 2003.

Arpacıoğlu, Ü. & Ceylan, O. (2017). *Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarında edilgen yangın korunumu*, İstanbul Örneği. Megaron.

Arseven, C. E. (2018). *Sanat ansiklopedisi, IV, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,1758. Eser, Gültekin, "Ülkemizdeki taşınmaz kültür varlıklarının restorasyonuna ilişkin sorunlar,"* http://www.restoraturk.com/index.php/incelemeler/242-ulkemizdeki-tasinmazkultur-varliklarinin-restorasyonuna-iliskin-sorunlar (Erişim Tarihi: 07.02.2018)

Arslan, H. (2013). Kentsel dönüşüm ve sosyal dışanma: Narlıdere kentsel yenileme projesinin sosyal dışlanma ekseninde incelenmesi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, *16*(1), 1-45.

Avcıoğlu, S. (2016). Tarihi çevrelerde kentsel koruma ve kentsel yenileme eğilimleri: Yasal ve yönetsel çerçeve. *Kent Araştırmaları Dergisi, 20 (7)*, 698-719.

Aytaç, İ. (2017). Harput iç kale kazılarında 2014-2015 sezonunda bulunan Bizans Dönemi sikkeleri. *Social Sciences, 12*(3), 140-153.

Azar, B. (2019). Kültürün kimliğe dönüştüğü şehir: Harput. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, *6*(11), 87-101.

Baç, S. (2012). Tarihi kentlerde koruma kavramının mekân-dizim yöntemi üzerinden araştırılması-Bergama örneği. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Basmacı, D. (2017). Kültürel mirasın korunmasında yerel yönetimlerin rolü: Beyoğlu belediyesi örneği. *AURUM Journal of Engineering Systems and Architecture*, *1*(2), 77-90.

Başgün, Ö. F. (2019). *Harput tarihi yerleşkesine sakin kent kimliği kazandırılmasına yönelik bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Bekele, M. K., Pierdicca, R., Frontoni, E., Malinverni, E. S., & Gain, J. (2018). A survey of augmented, virtual, and mixed reality for cultural heritage. *Journal on Computing and Cultural Heritage (JOCCH)*, *11*(2), 1-36.

Biçer, S., Aydoğdu, M., Çakır, H., Elbir, E., & Kılınçarslan, E. (2022). Harput ve civarında bulunan çeşmeler. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, *9*(17), 33-74.

Bilget, N. B. (1990). Eski eser kaçakçılığına karşı müzeler. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, *34*(1-2), 341-347.

Can, N. (2005). TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, *31*, 9-123

Çakar, E., & Uzun, C. (2017). *Hurufat defterlerinde Harput (1690-1812*). Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları No:3

Çelik, D., & Yazgan, M. E. (2007). Kentsel peyzaj tasarımı kapsamında tarihi çevre korumaya yönelik yasa ve yönetmeliklerin irdelenmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, *9*(11), 1-10.

Danık, E. (2001). *Ortaçağda Harput*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Dedehayır, H. (2010). Yerelden ulusala ulusaldan evrensele koruma bilincinin gelişim süreci. *ÇEKÜL Vakfı Yayınları, İstanbul*, *82*, 84.

Dinçer, İ., Enlil, Z., & Evren, Y. (2009). İstanbul'un koruma alanlarının değerlendirilmesi. *Megaron, 3(3).*

Ekinci, Y. (2009). Tarihi Çevre Korumanın Yönetsel Boyutu ve Yerel Yönetimlerin Sorumlulukları: Selimiye Camii Alan Yönetimi Örneği

Elazığ Valiliği. (2022). *Elazığ tarihi*. http://www.elazig.gov.tr/elazig-tarihi (Erişim: 15.03.2022).

Emre, G. (2010). *Kültürel mirasın korunması*. Anadolu Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.

Eres, Z. (2013). Türkiye'de geleneksel kırsal mimarinin korunması: Tarihsel süreç, yasal boyut. *Prof. Dr. Nur Akın'a Armağan–Mimari ve Kentsel Koruma*, 457-469.

Erten, M. (1995). *Yerel yönetimler ve çevre*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

e-sehir.com. (2022). *Elazığ deprem haritası*, Elazığ deprem fay hattı haritası. https://www.e-sehir.com/turkiye-haritasi/elazig-deprem-fay-hatti-riskharitasi.html (Erişim: 07.04.2022).

Geray, C. (1998). Yerel yönelimler ve çevre. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, *7(3).*

Gökçeer, F. (1997). Çevre korunmasında belediyelerin rolü. *İller ve Belediyeler Dergisi*, *618*.

Gültekin, N. T., & Uysal, M. (2018). Kültürel miras bilinci, farkındalık ve katılım: Taşkale köyü örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(15),* 2030-2065.

Günay, Z. (2011). *Neoliberal kentleşme dinamikleri çerçevesinde tarihi çevrenin sürdürülebilirliği: Sürdürülebilir kentsel koruma modeli*. Doktora Tezi, İstanbul Tektik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Dişli, G., & Günel, G. (2020). Türkiye'de gayrimenkul eski eserler anıtlar yüksek kurulunun oluşumu, gelişimi ve kararlarının günümüz ilke kararlarıyla kıyaslanması. *GRID-Architecture Planning and Design Journal*, *3*(1), 2-27.

Harput. (2021). *Harput*. https://Harput.web.tr/#Harput (15.03.2022).

Janković, R. (2019). Machine learning models for cultural heritage image classification: Comparison based on attribute selection. *Information*, *11*(1), 12.

Kan, H. (2009). *Taraklı yerleşimindeki tarihi dokunun sürdürülebilirliği bağlamında kentsel koruma ve geliştirme stratejileri*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karadağ, A., & Turut, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin kentsel çevre algısı üzerine bir araştırma: İzmir örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi, 11(1),* 31-51.

Karakul, Ö. (2019). Kuram ve Uygulamada Tarihi Çevre Korumaya Bütüncül Bir Yaklaşım. *Social Sciences Research Journal*, *8*(1), 61-78.

Karaman, Z. T. (1998). Çevre yönetimi ve politikası. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karasoy, R. Ö. (2011). *Tarihi kent merkezlerinin planlama ve korunmasında cbsnin rolü: Alanya Kaleiçi? koruma bilgi sistemi önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniveersietsi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Kejanlı, T. & Akın, C. & Yılmaz, A. (2007). Türkiye'de koruma yasalarının tarihsel gelişimi üzerine bir inceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 179-196.

Kejanli, D. (2007). Türkiye'de koruma yasalarının tarihsel gelişimi üzerine bir inceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 179-196.

Keleş, R. (2021). *Kent bilimleri sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi

Kıraç, C. M. (2019). *Harput kentinde mekânsal organizasyonun irdelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Kızılboğa, R., & Batal, S. (2012). Türkiye'de çevre sorunlarının çözümünde yerel yönetimlerin rolü ve önemi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(20),* 191-212.

Kızmaz, Z. (2021). İklim değişikliğinin kırsal alandaki etkisi ve alternatif arayışlar: sosyolojik bir yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *31*(1), 431-453.

Konak İrkit, G. (2019). *Kültürel miras alanlarında yerel yönetimlerin rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Kuban, D. (2000). *Tarihi çevre korumanın mimarlık boyutu – kuram ve uygulama*, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

KUDEB. (2021). *Kültür varlıklarına yönelik olarak yapılan çalışmalar*. https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44966/koruma-uygulama-ve-denetim-burolari-kudeb.html (Erişim: 15.06.2022)

Kurtar Anlı, C., & Somuncu, M. (2013). Kentsel kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği: Ankara Hamamönü örneği. *Ankara Araştırmaları Dergisi, 1(2),* 35-47.

Külcü, Ö. T. (2015). Kültürel miras kavramının eğitim açısından önemi. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 1(1),* 27-32.

Kültür ve Turizm bakanlığı. (2022). *Harput*. Elazığ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, https://elazig.ktb.gov.tr/TR-187349/Harput.html (Erişim: 15.03.2022).

Madran, E. (2009). Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar

Madran, E.,, Özgönül, N. (2005). *Kültürel ve doğal değerlerin korunması*, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara

Mazı, F. (2009). Tarihi çevrenin korunmasında sosyo-ekonomik faktörlerin etkisi. *Mevzuat Dergisi*, 12(138), https://www.mevzuatdergisi.com/2009/06a/01.htm

Mevzuat Dergisi. (2009). Tarihi Çevrenin Korunmasında Sosyo-Ekonomik Faaliyetlerin Etkisi

Negiz, N. (2017). Kentlerin tarihsel sürdürülebilirliğinde kültürel miras: önemi ve değeri üzerine düşünmek. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, *3*(1), 159-172.

Okca, A. K., & Bilici, B. (2019). Denizli'de sürdürülebilir kentsel koruma için kent müzesinin gerekliliği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (34), 29-37.

Özden, K. ve Zorlu, M. (2010). Yerel yönetimlerde açılım: 1580 sayılı Belediye Kanunu ile 5393 sayılı Belediye Kanunun arasındaki farklar. *Yerel Siyaset Dergisi, 4 (36),* 39.

Özden, P. (2001). Kentsel yenileme uygulamalarında yerel yönetimlerin rolü üzerine düşünceler ve İstanbul örneği. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (23-24), 255-270.

Öztürk, S., Işınkaralar, Ö., Yılmaz, D., & İhtiyar, M. (2020). Koruma yaklaşımı olarak tarihi bir güzergâhın kültür rotasına dönüştürülmesi: Kastamonu örneği. *Turar Turizm ve Araştırma Dergisi, 9(2),* 144-159.

Öztürk, T. (2013). *Harput'ta yapılan restorasyon çalışmaları. fırat üniversitesi Harput uygulama ve araştırma merkezi*, Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ.

Palutoğlu, M., & Tanyolu, E. (2006). Elazığ il merkezi yerleşim alanının depremselliği. *Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, *18*(4), 577-588.

Resmi Gazete. (1983). *Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanunu*. Kanun No: 2863, 18113 sayılı Resmi Gazete.

Resmi Gazete. (2004). *Büyükşehir belediyesi kanunu*. Kanun No: 5216, 25531 Sayılı Resmi Gazete.

Resmi Gazete. (2021). *Turizmi teşvik kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun*. Kanun No: 7334, 31551 Sayılı Resmi Gazete.

Seçkin, G. (2020). Geleneksel kent dokusunun korunması: Çankırı örneği. *Mimarlık ve Yaşam*, *5(2),* 261-275.

Senan, N. Z. (2016). *Türkiyede kentsel yenileme projeleri, tarihi sit alanları ve kentsel yenileme ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Okmeydanı tarihi sit alanları koruma amaçlı ve etkileşim geçiş sahası nazım imar planı incelemesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Sunay, C. (2002). Belediyeciliğin doğuşu sürecinde osmanlı mirası. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (3),* 113-133.

Sunkar, (2013). *Harput (Elazığ) çevresinde bakı faktörünün doğal ve beşeri ortam üzerindeki etkisi*. Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi, Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ 23-25 Mayıs

Şahin, S., & Yıldırım, H. U. (2020). Turist rehberi adaylarının kültür varlıklarına yönelik bilgi düzeyleri ve tutumları. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *18(3),* 120-136.

Tankut, G. (2005). Doğal ve tarihi çevrenin korunması: Sorunlar ve olası çözümler. *Planlama Dergisi*, *1*, 9-12.

Tapan, M. (2007). *Soru ve cevaplarla koruma*. İstanbul, TMMOB Mimarlar Odası ve İstanbul Büyükkent Şubesi

Taş, M., & Kuşçuoğlu, G. (2017). Sürdürülebilir kültürel miras yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Akademi Dergisi*,2 (1) : 58-67, Araştırma Makalesi

Taşbaş, E. (2017). Osmanlı'da eski eser korumacılığı ve bir örnek: Osman Hadi Bey'in Side'ye göçmen iskanını engelleme çalışmaları. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *10(2),* 1315-1336.

TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi. (2000). *Mimarlık eğitiminde koruma, mimarlık okullarının lisans programlarında tarihi çevre koruma ve restorasyon eğitimi*, Doğan Kuban Semineri 2000, İstanbul.

TODAİE. (1991). *Kamu yönetimi araştırması genel rapor*, Ankara, 1991, htrp://www,todaie.gov.tr/pdf/KAYA.PDF, 20. 02. 2007

Topçu, S. (2014). Tarihi ve kültürel bilincin incelenmesi: Harput Kalesi örneklemi. *Education Sciences, 9(2),* 99-119.

Topçu, S., Çet, A. & Has, H. (2013). Elazığ ili Harput mahallesine ilişkin tarihsel ve kültürel bilinç durumu. *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu*, Elazığ 23-25 Mayıs 2013.

Torlak, Ö. ve Özdemir, Ş. (2009). Yerel hizmetler, yerel yönetimler ve etkinlik. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/508424 (Erişim: 05.05.2022).

Tripadvisor. (2022). Harput Kapalı çarşı. https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g672950-d15272961-Reviews-KapalI_CarsI-Elazig_Elazig_Province.html (Erişim: 15.03.2022)

Tuğaç Ç. (2020). Avrupa kentsel şartı'nda Avrupa yeşil sözleşmesi'ne: Avrupa'da kentsel politikalarının gelişim süreci ve geleceği. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, *19*(1), 225-267.

Tunç, M. S. (2021). Tarihi Harput kenti hakkında turist algısı. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi, 8(16),* 25-44.

Türker, A., & Çelik, İ. (2012). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik alternatif öneriler. *Yeni Fikir Dergisi*, *4*(9), 86-98.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). *Yıllara göre il nüfusları*. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500 (Erişim: 15.03.2022).

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. (1996). Mahalli idarelerin yeniden yapılandırılması: yerel yönelim reformu özel ihtisas komisyonu raporu.

UNESCO. (2003). *UNESCO declaration concerning the ıntentional destruction of cultural heritage*. https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc_854_unesco_eng.pdf (Erişim: 15.03.2022)

Uzun, C., & Çakar, E. (2016). 17. Yüzyılda Harput kalesi. *Firat University Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, *26*(2).

Yıldırım, A. (2015). Türkiye'de yerel yönetişimin uygulanabilirliği ve Yerel Gündem 21 örneği üzerinden bir inceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1),* 75-96.

Yıldırım, F. B. (1994). *Çevre ve yerel yönetim*. T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı-IULA-EMME yayım, İkinci Baskı, İstanbul.

EKLER

Ek 1: Anket soruları

Sayın katılımcı,

Sizi başlığı "**Geleneksel Dokunun Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Harput Örneği**" olan ankete dayalı bir araştırmaya davet ediyoruz. Bu anketten elde edilecek sonuçlar araştırmanın amacı için kullanılacaktır. Bu araştırma ile belediyeler, sivil toplum kuruluşları gibi yerel yönetimlerin geleneksel dokunun korunmasındaki rolünün araştırılması amaçlanmıştır. Vereceğiniz cevaplar, geleneksel dokuya karşı bakış açınızı, Harput bölgesindeki yerel yönetimlerin geleneksel dokunun korunmasına ilişkin görev ve sorumluluklarını ne ölçüde yerine getirdiğini anlamamızı sağlayacaktır. Araştırmaya gösterdiğiniz ilgiden dolayı teşekkürler.

Esra Aydın

Demografik Bilgiler

1. **Cinsiyet:** ❑Kadın ❑Erkek

2. **Yaş:** ❑18-30 ❑31-45 ❑46 ve üzeri

3. **Eğitim Düzeyi:** ❑ilkokul/Ortaokul ❑Lise ❑Üniversite ❑Lisansüstü

4. **Meslek:** ❑Serbest Meslek ❑Esnaf ❑Memur ❑Öğretmen ❑Diğer……..

5. **Gelir düzeyi:** ❑3500TL altı ❑3500-7000TL ❑7000-10.000TL ❑10.000TL üzeri

6. Sizce Elazığ'ın (Harput'un) tanıtımı yeterince yapılıyor mu?
❑Evet
❑Hayır

7. Tarihi (geleneksel) dokunun ne anlama geldiğini biliyor musunuz?
❑Evet
❑Hayır

8. Çevrenizde geleneksel dokuya sahip yapılar bulunuyor mu?
❑Evet
❑Hayır
❑Bilmiyorum

9. Tarihi ve kültürel çevre sizin için ne ifade ediyor?
❑Gelenek, görenek ve tarihi değerleri ile geçmişin izini taşıyan kent ve kasabalar
❑Eski, yıkılmış ve içinde oturulamayan evlerin olduğu yerler
❑Turistlerin ziyaret ettiği yerler
❑Diğer

10. Elazığ'da tarihi ve kültürel çevre denince akla ilk neresi gelir?
❑Harput Kalesi
❑Tarihi Palu Köprüsü
❑Meryem Ana Kilisesi
❑Palu Kalesi
❑Kömürhan Köprüsü
❑Bilmiyorum/hatırlamıyorum

11. Sizce tarihi ev ne demektir?
❑Tescilli ev
❑Ata yadigarı
❑Eskiye ait özelliklerin taşıyan ev

❑Onarılmayıp bırakılmış, içinde yaşanılamayan ev
❑Diğer…….

12. Oturduğunuz evi nasıl tanımlarsınız?
❑Tarihi ev
❑Gecekondu
❑Apartman dairesi
❑Diğer……

13. Oturduğunuz evden memnun musunuz?
❑Evet
❑Hayır

14. Cevabınız ‘’hayır’’ ise neden memnun değilsiniz?
❑Onarıma ihtiyacı var/bakımsız
❑Konfor durumu kötü
❑Yapım malzemesi kötü
❑Diğer ……

15. Tarihi bir evde oturmak ister misiniz?
❑Evet ise neden?.....
❑Hayır ise neden?.....

16. Bir evin devlet tarafından tescil edilmesi ne demektir? (birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)
❑Korunmaya alınması
❑Yenilenmesi
❑Mülkiyet hakkının mülk sahibinde olması
❑Yapılacak her şey için izin alınması
❑Bilmiyorum
❑Diğer…….

17. Oturduğunuz ev tescilli mi?
❑Evet
❑Hayır

18. Cevabınız evet ise tescilli bir evde oturmanın zorlukları sizce nelerdir?
❑Mülkiyet hakkının sınırlanması
❑Yapılacak her şey için izin alınması
❑Diğer……..

19. Cevabınız evet ise tescilli bir evde oturmanın avantajları sizce nelerdir?
❑Emlak vergisi muafiyeti
❑Onarım için karşılıksız yardım
❑Onarım için düşük faizli kredi
❑Diğer…….

20. Yaşadığınız yerdeki binaları genel olarak nasıl tanımlarsınız?
❑Tarihi binalar
❑Gecekondu
❑Apartman
❑Diğer

21. Yaşadığınız çevreden memnun musunuz?
❑Evet
❑Hayır

22. Cevabınız hayır ise, neden memnun değilsiniz?
❑Binalar çok bakımsız
❑Güvenli bir çevre değil
❑Altyapısı kötü (doğalgaz yok, kanalizasyon sistemi iyi değil)
❑ Diğer ……

23. Cevabınız hayır ise, hangi şartlarda burada oturmaya devam edersiniz?

❑Binalar onarım görür, altyapı eksiklerimiz giderilirse kalmak isterim
❑Binalar yıkılıp yerine apartmanlar yapılırsa kalmak isterim
❑Her koşulda oturmak istemem
❑Diğer

24. Neden Harput'ta yaşamayı tercih ettiniz?
❑Ailem burada olduğu için
❑İş/meslek için
❑Diğer……..

25. Sizce yaşadığınız yerdeki (tarihi) binalar korunmalı mı?
❑Evet
❑Hayır
❑Bilmiyorum

26. Sizce yaşadığınız yerdeki (tarihi) binalar ne şekilde korunmalıdır?
❑Sadece tarihi binalar
❑Tarihi binalar bahçesiyle birlikte
❑Tarihi binalar sokağıyla
❑Tarihi binalar mahallesiyle

27. Sizce yaşadığınız yerdeki (çevrenizdeki) binalar neden korunmalı?
❑Eski oldukları için
❑Tarihimizi hatırlattıkları için
❑Gelecek nesillere kültür mirası olduğu için (çocuklarımıza kalması için)
❑Turistlerin ziyaret etmesi için
❑Diğer…….

28. Sizce yaşadığınız yerdeki (çevrenizdeki) yapılar kim tarafından korunmalı?
❑Devlet (kültür ve turizm bakanlığı)
❑Belediye
❑Mülk sahibi
❑Sivil toplum kuruluşları
❑Hepsi
❑Diğer ……..

29. Harput'taki binaların korunması konusunda çalışan sivil toplum kuruluşları (dernek, vakıf vb.) var mıdır?
❑Evet
❑Hayır
❑Bilmiyorum

30. Eğer var ise bu sivil toplum kuruluşlarının (dernek, vakıf vb.) tarihi evlerin korunması konusunda yapıkları çalışma yeterli mi?
❑Evet
❑Hayır
❑Bilmiyorum

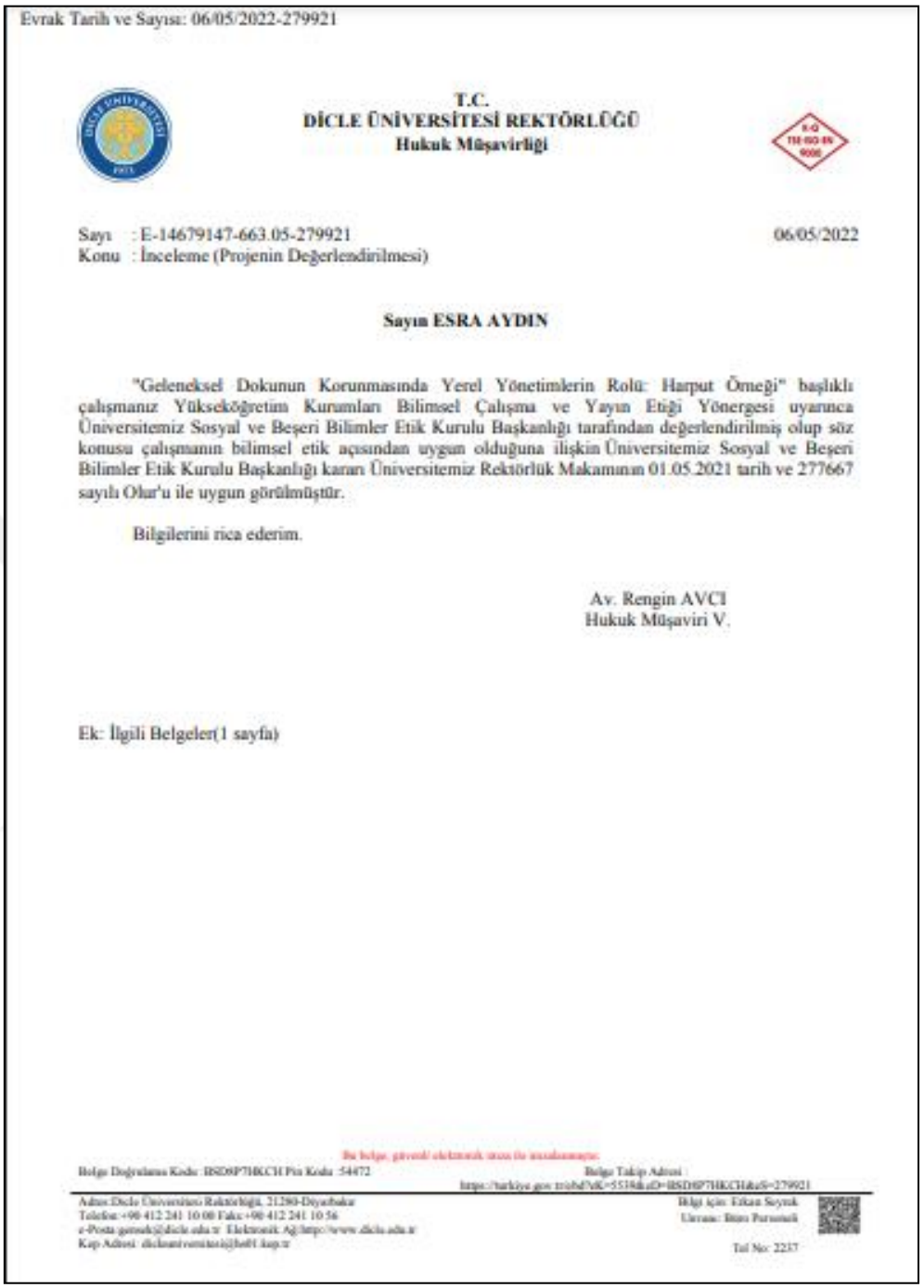
31. Harput'taki tarihi çevreyi korumak için sizin bir çalışmanız/çabanız var mı?
❑Evet
❑Hayır
❑Diğer

32. Cevabınız evet ise bunlar nelerdir?.....

	Çok Memnunum	Memnunum	Kararsızım	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim
1. Yerel yönetimlerin Harput'un korunmasına ilişkin yaptıkları çalışmalardan memnun musunuz?					
2. Harput'taki tarihi evlerin restorasyonundan memnun musunuz?					
3. Harput'taki sokakların yenilenmesinden memnun musunuz?					
4. 36. Harput'taki türbelerin restorasyonundan memnun musunuz?					
5. Harput'taki çeşmelerin restorasyonundan memnun musunuz?					
6. Harput'taki camilerin restorasyonundan memnun musunuz?					
7. Harput'taki park/bahçe düzenlemelerinden memnun musunuz?					
8. Harput'taki aydınlatmadan memnun musunuz?					
9. Harput'taki alt yapı (elektrik, su, doğalgaz, internet) tesislerinden memnun musunuz?					
10. Harput'taki kent mobilyalarının (çöp kovası, oturma elemanı vs) yerleştirilmesinden memnun musunuz?					
11. Belediye'nin Harput'a yapmış olduğu yatırımlardan memnun musunuz?					

Ankete katıldığınız için teşekkür ederiz. Eklemek istedikleriniz var mıdır?

Ek 2: Etik kurul izin belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 06/05/2022-279921

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-14679147-663.05-279921 06/05/2022
Konu : İnceleme (Projenin Değerlendirilmesi)

Sayın ESRA AYDIN

"Geleneksel Dokunun Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Harput Örneği" başlıklı çalışmanız Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Çalışma ve Yayın Etiği Yönergesi uyarınca Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı tarafından değerlendirilmiş olup söz konusu çalışmanın bilimsel etik açısından uygun olduğuna ilişkin Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı kararı Üniversitemiz Rektörlük Makamının 01.05.2021 tarih ve 277667 sayılı Olur'u ile uygun görülmüştür.

Bilgilerini rica ederim.

Av. Rengin AVCI
Hukuk Müşaviri V.

Ek: İlgili Belgeler(1 sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu: BSD8P7HKCH Pin Kodu :54472 Belge Takip Adresi :
https://turkiye.gov.tr/ohd?vkk=5534&uID=BSD8P7HKCH&uS=279921

Adres:Dicle Üniversitesi Rektörlüğü, 21280-Diyarbakır
Telefon: +90 412 241 10 00 Faks:+90 412 241 10 56
e-Posta: gensek@dicle.edu.tr Elektronik Ağ:http://www.dicle.edu.tr
Kep Adresi: dicleuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Erkan Soytok
Unvanı: Büro Personeli
Tel No: 2237

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
PROJE ONAY BELGESİ FORMU (EK 4)

Üniversitemiz Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Anabilim Dalında Yüksek Lisans öğrencisi olan Esra AYDIN'ın "Geleneksel Dokuma Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Harput Örneği" başlıklı çalışması, Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Yönergesi uyarınca değerlendirilmiştir.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU KARARI (Etik Kurul tarafından doldurulacaktır)	
Başvuru formunun Etik Kurula ulaştığı tarih	20.04.2022/272644
Etik Kurul Karar toplantı tarihi ve karar sayısı	22.04.2022—117
☒Proje etik açısından uygun bulunmuştur.	
☐Proje etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir. *Açıklama:*	
☐Proje etik açısından uygun bulunmamıştır. *Açıklama:*	

Prof. Dr. H. Musa BAĞCI
BAŞKAN

Prof. Dr. Hasan TANRIVERDİ
ÜYE

Prof. Dr. Mehmet Mesut ERGİN
ÜYE

Prof. Dr. Kemal ÖZGEN
ÜYE

Prof. Dr. Yılmaz DEMİRHAN
ÜYE

Prof. Dr. Bahar BURTAN DOĞAN
ÜYE

Prof. Dr. Mehmet Halis ÖZER
ÜYE

ASLI GİBİDİR

BKM-FRM-499/00

Ek 3: Harput'ta yer alan tescilli yapıların koruma durumu hakkında bilgi

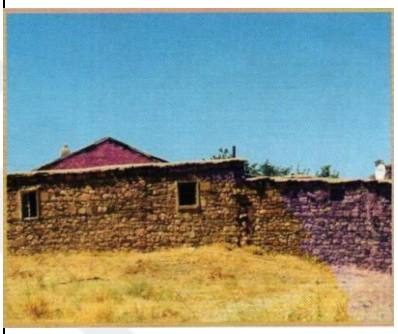
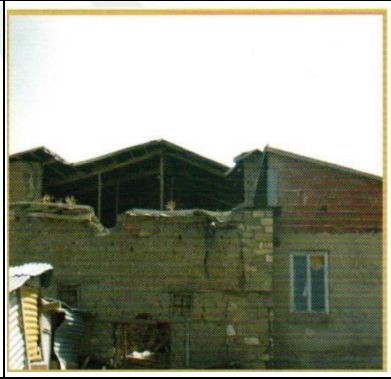
Yapının Adı	Bakımından Sorumlu Kuruluş	Koruma Durumu	Kurul Karraları
Harput Evi (84 Ada, 4 Parsel)	Vakıflar Genel Müdürlüğü	2. derece anıtsal koruma yapılmıştır	DKTVKBK kurulunun 21.02.2007 tarih ve 986 numaralı kararı ile tescil edilmiştir.
Harput Evi (94 Ada, 8 Parsel)	Sahibi	2. derece anıtsal koruma yapılmıştır	
Harput Evi (95 Ada, 2 Parsel)	Sahibi	2. derece (orta) anıtsal koruma yapılmıştır	
Harput Evi (105 Ada, 2 Parsel)	Harput Belediyesi ve Müşterekleri	2. derece (orta) anıtsal koruma yapılmıştır	
Harput Evi (103 Ada, 1 Parsel)	Sahibi	2. derece (kötü) anıtsal koruma yapılmıştır. Yapı terk edilmiş durumdadır. Bir kısmı ise çökmüştür. Boşalan derz alanlarının çimento ile doldurulduğu görülmektedir	
Harput Evi (81 Ada, 6 Parsel)	Harput Belediyesi ve Müşterekleri	Kötü (c) koruma yapılmıştır. Yapının üst örtüsü değiştirilmiştir. Üst katında briket duvarlar eklenmiştir.	
Harput Evi (81 Ada, 5-6 Parsel)	Harput Belediyesi ve Müşterekleri	2. derece, kötü (c) düzeyde koruma yapılmıştır. Yapının üst katı tamamen yıkılmış durumdadır.	
Harput Evi (81 Ada, 4-5 Parsel)	Harput Belediyesi ve Müşterekleri	Kötü (c) koruma yapılmıştır. Yapı yıkılmış olduğundan kullanılmamaktadır.	
Harput Evi (81 Ada, 4 Parsel)	Harput Belediyesi ve Müşterekleri	2. derece, orta (c) düzeyde koruma yapılmıştır. Üst örtüsü değiştirilmiştir. Açılan derz araları çimento ile sıvanmıştır.	
Tekke Kalıntısı (Anıtsal Yapı Kalıntısı)	Sahibi		
Madrese	Sahibi	1. derece anıtsal koruma uygulanmıştır. Yapı yıkılmış durumdadır.	
Eski Hükümet Konağı	Harput Belediyesi ve Müşterekleri	2. derece anıtsal, kötü (c) düzeyde koruma uygulanmıştır. Ayakta kalan duvarlar yer yer çimentolu malzeme ile derz aralarının doldurulduğu görülmektedir.	

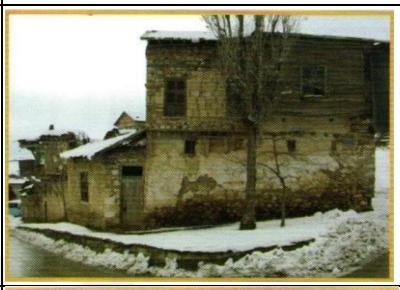
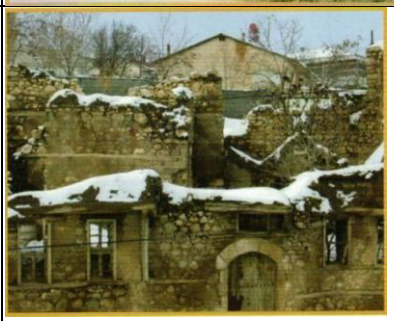
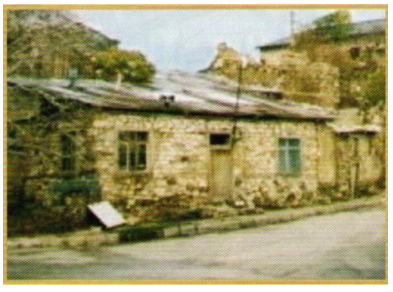
Kurşunlu Cami Çınarı	Vakıflar Genel Müdürlüğü	3. derece (iyi) anıtsal koruma yapılmıştır	GEEAYK kurulunun 09.04.1982 tarih ve A-3562 numaralı kararı ile tescil edilmiştir. KTVKYK kurulunun 30.05.1985 tarih ve 1089 numaralı kararı ile II. Tescil yapılmıştır.
Meryem Ana Kilisesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. derece anıtsal, kötü (c) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Kızıl Kilise	Vakıflar Genel Müdürlüğü	3. derece anıtsal, kötü (c) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Kilise Kalıntısı (4 Nolu)	Vakıflar Genel Müdürlüğü	3. derece anıtsal, kötü (c) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Arslanlı Cami (Esadiye Camii)	Harput Belediyesi- Vakıflar Genel Müdürlüğü	Kötü (c) düzeyde koruma uygulanmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğünce temeller üzerine duvar örülmüştür.	
Kurşunlu Cami		1. derece anıtsal, iyi (a) düzeyde koruma uygulanmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğünce onarımı yapılmıştır.	
Sarahatun Camii	Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. derece anıtsal, iyi (a) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Ahmet Bey Camii	Sahibi	1. derece anıtsal, kötü (c) düzeyde koruma uygulanmıştır. .	
Ulu Cami	Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. derece anıtsal, iyi (a) düzeyde koruma uygulanmıştır. 1965 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarımı yapılmıştır.	
Ağa Camii	Vakıflar Genel Müdürlüğü	2. derece anıtsal, kötü (c) düzeyde koruma uygulanmıştır. Restore edilmiştir.	
Meteris Mezarlığı	Vakıflar Genel Müdürlüğü	Orta (b) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Alacalı Mescid	Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. derece anıtsal, iyi (a) düzeyde koruma uygulanmıştır. 19. yüzyılda önarım görmüştür.	
Dabakhane Mescidi		3. derece anıtsal, kötü (c) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Mansur Baba Türbesi	Harpur Belediyesi- Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. derece anıtsal, iyi (a) düzeyde koruma uygulanmıştır. 1976 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarılmıştır.	

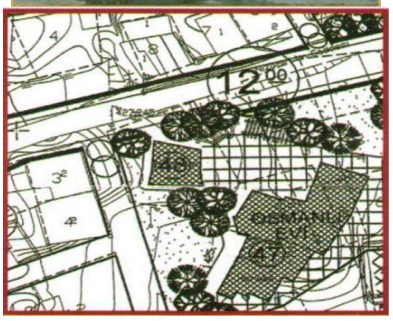
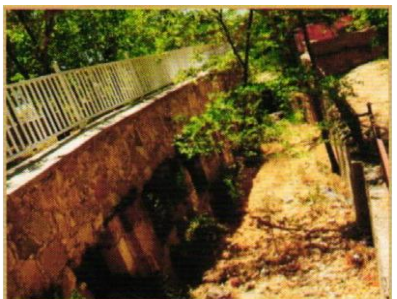
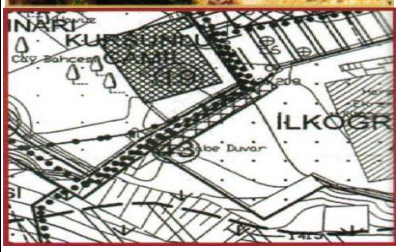
Uryan Baba Türbesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. derece anıtsal, orta (b) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Murat Baba (Şeyh Şerafettin) Türbesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	2. derece anıtsal, orta (b) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Hırkalı Baba Türbesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. derece anıtsal, orta (b) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Ahi Musa Mescidi ve Türbesi		1. derece anıtsal, kötü (c) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Arap Baba Türbesi ve Mescidi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. derece anıtsal, iyi (a) düzeyde koruma uygulanmıştır. 1965 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarımı yapılmıştır.	
Zeynep Çeşmesi		3. derece anıtsal, orta (b) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Kurşunlu Cami Çeşmesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	3. derece anıtsal, iyi (a) düzeyde koruma uygulanmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarımı yapılmıştır.	
Yarı Çavuş Çeşmesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. derece anıtsal, orta (b) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Alaaddin Bey Çeşmesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	2. derece anıtsal, iyi (a) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Sarahatun Çeşmesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. derece anıtsal, iyi (a) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Ulu Cami Çeşmesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	3. derece anıtsal, orta (b) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Cemşit (Cimşit) Hamamı	Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. derece anıtsal, iyi (a) düzeyde koruma uygulanmıştır. 1965 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarımı yapılmıştır.	
Kızıl Hamam	Vakıflar Genel Müdürlüğü	3. derece anıtsal, kötü (c) düzeyde koruma uygulanmıştır.	

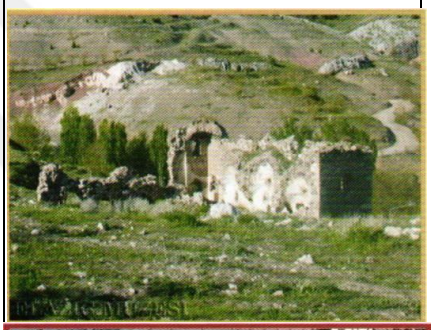
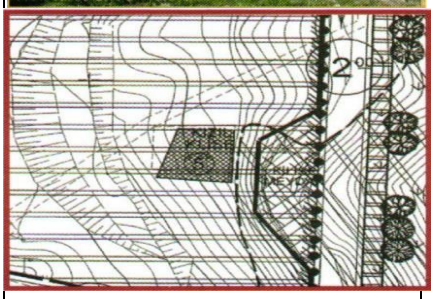
Kale Hamamı	Vakıflar Genel Müdürlüğü	3. derece anıtsal, kötü (c) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Hoca Hamamı	Vakıflar Genel Müdürlüğü	2. derece anıtsal, kötü (c) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Yeni Hamam (Arslaniye Hamamı)	Harput Belediyesi-Vakıflar Genel Müdürlüğü	3. derece anıtsal, kötü (c) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Üç Lüleli Çeşme		1. derece anıtsal, iyi (a) düzeyde koruma uygulanmıştır.	
Meydan Çeşmesi	Vakıflar Genel Müdürlüğü	1. derece anıtsal, iyi (a) düzeyde koruma uygulanmıştır. Üst kısmı sıvanmıştır.	
Hacı Kerim Sunguroğlu Konağı	Sahibi		
Harput Kalesi ve Civarı Arkeolojik Sit Alanı	Vakıflar Genel Müdürlüğü	1 derece arkeolojik sit alanı	KTVKYK kurulunun 02.05.2007 tarih ve 1033 numaralı kararı ile tescil edilmiştir.
Ev (Yakup Şevki Caddesi No:9)	Sahibi	Kötü (c) düzeyde koruma yapılmıştır.	KTVKYK kurulunun 30.05.1985 tarih ve 1089 numaralı kararı ile tescil edilmiştir.
Sağır Müftü Konağı (Yakup Şevki Caddesi No:2)	Sahibi	Orta (b) düzeyde koruma uygulanmıştır.	

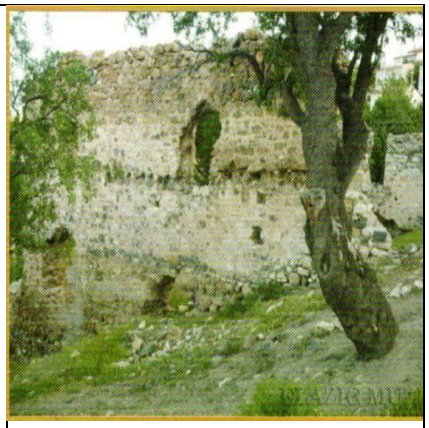
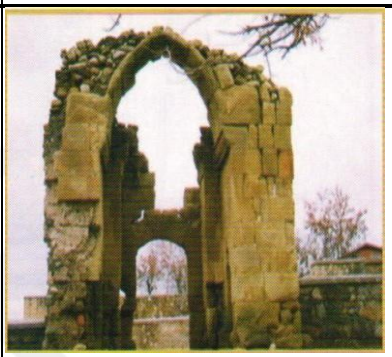
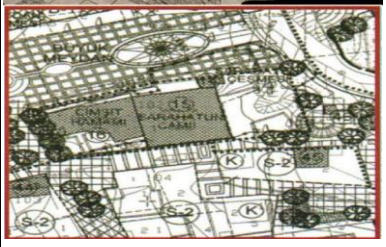
Ek 4: Harput'ta yer alan tescilli yapılar (kültür ve turizm envanteri)

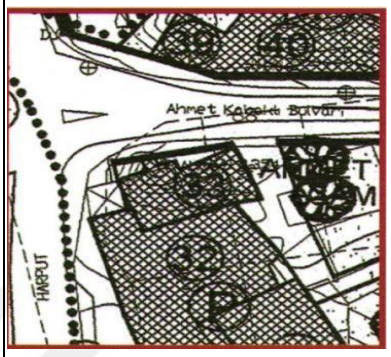
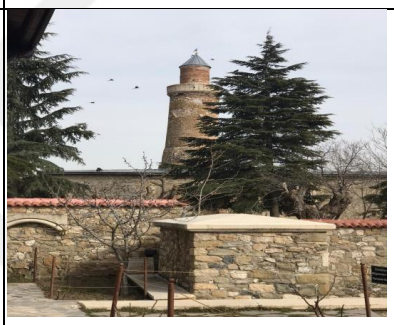
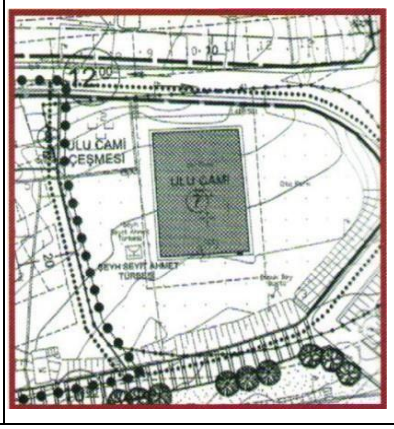
Yapının Adı	Yapı Hakkında Bilgi	Resim
Harput Evi (84 Ada, 4 Parsel)	Yapının moloz ve kesme taşlardan inşa edildiği, güneyde kalan kısmın döküntü olduğu ve kullanılamaz hale geldiği görülmektedir.	
Harput Evi (94 Ada, 8 Parsel)	Yapının iki odalı ve tek katlı olduğu, moloz ve kesme taşlardan yapıldığı görülmektedir.	
Harput Evi (95 Ada, 2 Parsel)	Yapının güney kısmının yıkıldığı ve ciddi düzeyde tahribatın olduğu, diğer kısımların ise restore edildiği, pencerelerin pvc ile yenilendiği görülmektedir.	
Harput Evi (105 Ada, 2 Parsel)	Yapının bahçesinde eski yapılardan kalan molozların bulunduğu, yapının tek katlı ve taş yapı ile inşa edildiği görülmektedir. Yaklaşık 6 yüksekliğinde üstü çatılı. taş malzeme ile inşa edilen taşınmazın yüzeyine toprak sıva sürülmüştür.	

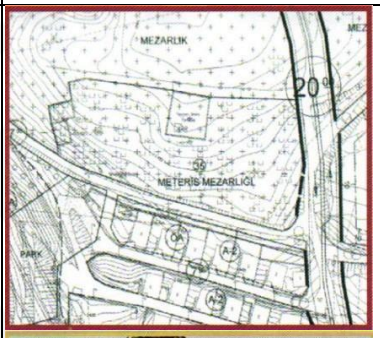
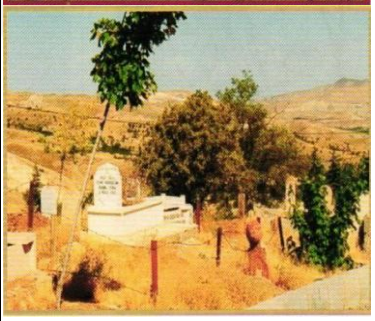
Harput Evi (103 Ada, 1 Parsel)	Tescilli Sara Hattın Camii ve tescilli Cimşit Hamamının güneybatısında yer alan taşınmaz yürürlükteki imar planında ayrık nizam 2 kat inşaat müsaadeli konut alanında kalmaktadır.	
Harput Evi (81 Ada, 5 -6 parsel) Harput Evi (81 Ada, 6 Parsel)	Düzgün kesme ve moloz taştan yığma olarak iki katlı inşa edilmiş olan yapı yer yer ahşap hatıllar ile desteklenmiştir. Taşınmazın çatısı oluklu sac levha ile kaplanmıştır.	
Harput Evi (81 Ada, 5-6 Parsel)	Moloz taşlardan yapılmış olan yapı ahşap hatıllarla desteklenmiş ve kerpiç malzeme ile sıvanmış olup iki katlıdır. Ancak günümüzde üst katı tamamen çökmüştür.	
Harput Evi (81 Ada, 4-5 Parsel)	Moloz taşlardan yapılmış olan yapı yer yer kerpiç malzeme ve ahşap hatıllar ile desteklenmiştir. özgün hali iki katlıdır.	
Harput Evi (81 Ada, 4 Parsel)	Yapı moloz taşlardan yapılmış olup, tek katlıdır. Moloz taşlar ahşap hatıllar ile desteklenmiştir. Yaşam alanı ve ahır olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir.	

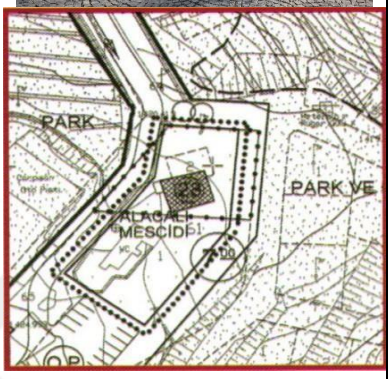
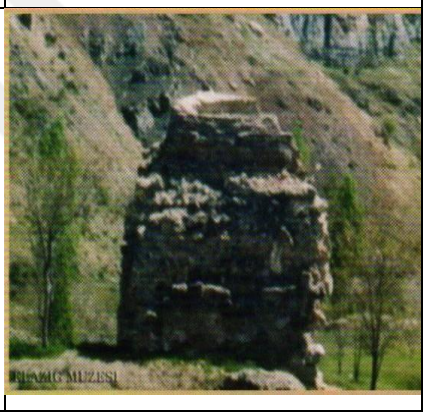
Tekke Kalıntısı (Anıtsal Yapı Kalıntısı)	Yapı günümüzde harabe durumunda olup ayakta kalan duvar kısımlarııın moloz taşlarla yapılmış ve ahşap hatıllar ile desteklenmiş olduğu görülmektedir.	
Madrese	Günümüze küçük bir kısmı ulaşmıştır. Görünen kısmı moloz taşlardan yapılmıştır.	
Madrese		
Eski Hükümet Konağı	Taşınmaz günümüz itibarı ile yıkılmış olup tek bir duvarı ayaktadır. Bu duvar da okul bahçesi altında kalmaktadır.	

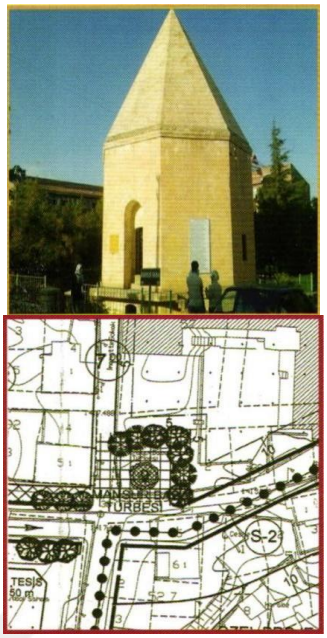
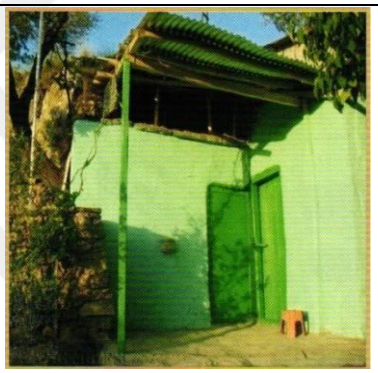
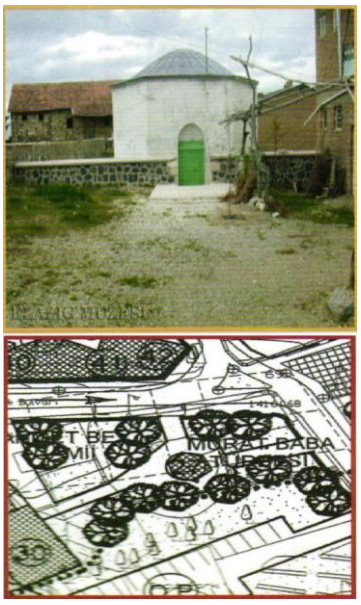
Kurşunlu Cami Çınarı	Kurşunlu Cami'nin bahçesinde bulunan bu çınar 1.60 m çapında gövdeye sahiptir.	
Meryem Ana Kilisesi	Dikdörtgen planlı yapının doğu duvarını kalenin oturduğu kaya teşkil etmektedir. Diğer duvarları moloz taşlarla örülmüştür. Iç kısımda doğuda bulunan girişkapısının üst kısmında kitabe mevcuttur. Zemin defineciler tarafından çok tahrip edilmiştir.	
Kızıl Kilise	Dikdörtgen planlı yapının duvarları moloz taşlarla örülüdür. Üst yapı tamamen yıkıktır.	

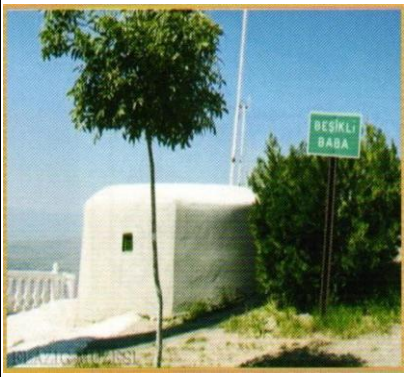
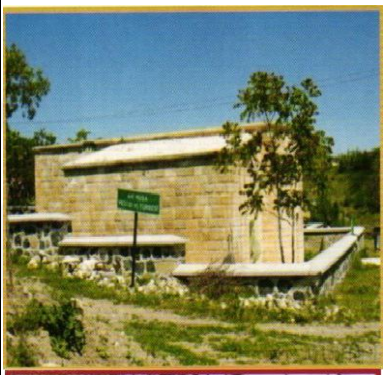
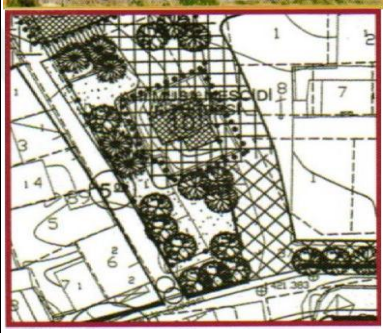
Kilise Kalıntısı (4 Nolu)	Güney ve kuzey duvarının bir kısmı mevcut olup doğu duvarının temel kalıntıları görülmektedir.Duvarlar moloz taşla örtülüdür.	
Arslanlı Cami (Esadiye Camii)	Cami tamamen yıkıktır. Yalnız portali ayaktadır. Eyvanlı tipteki kapının üst kısmında iki arslan kabartması mevcuttur.	
Kurşunlu Cami	Caminin harim kısmı kare planlı olup kubbe ile örtülüdür. Kubbeye geçiş tromplarla sağlanmaktadır. Kapı üzerinde iki kitabesi vardır. Biri oldukça harap durumdadır.	
Sarahatun Camii	Kare planlı caminin orta kısmının üzeri dört kalın sütuna dayanan kubbe ile kenarları ise tonozla örtülüdür. Minare kitabesine göre 1898 yılında yaptırılmıştır.	

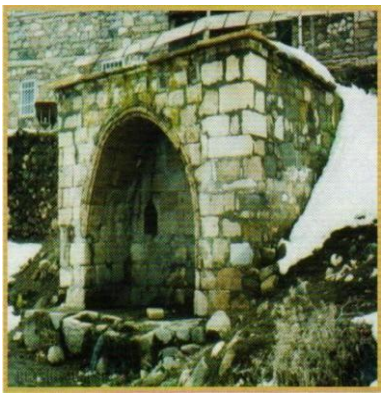
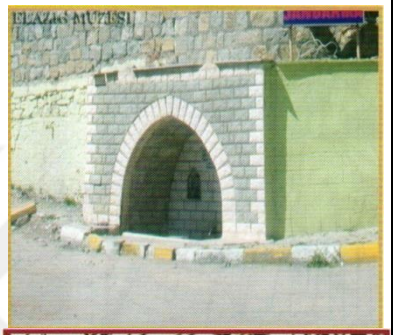
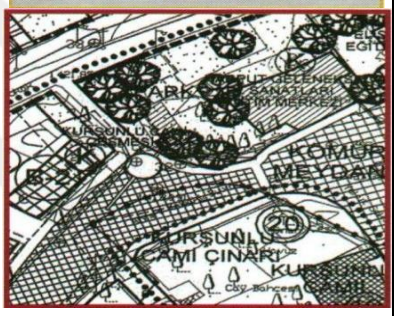
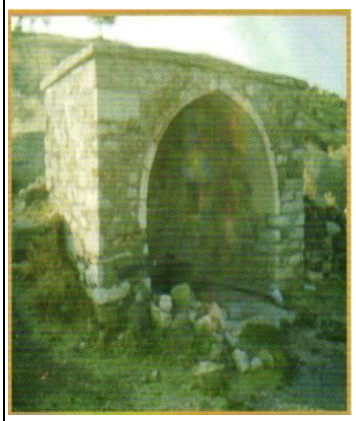
Ahmet Bey Camii	Osmanlı devrinin ilk sancak beylerinden Ahmet Bey tarafından yaptırıldığından, ilk Osmanlı devri eseri olduğu için önemlidir.	
Ulu Cami	Cami harim, son cemaat mahalli ve avlu olmak üzere üç bölümden meydana gelmektedir.	

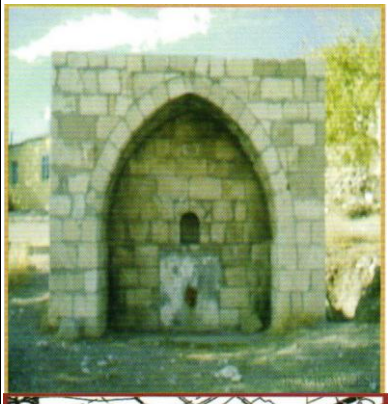
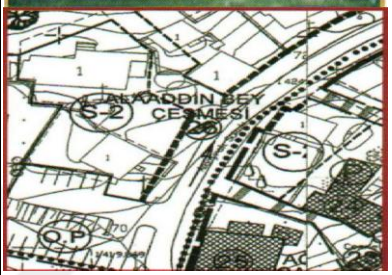
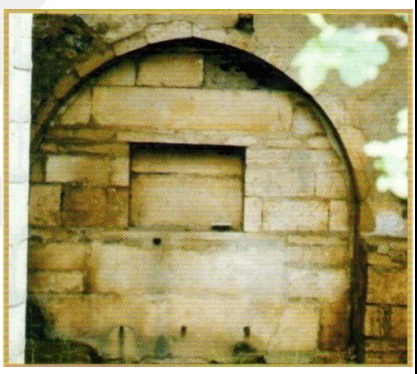
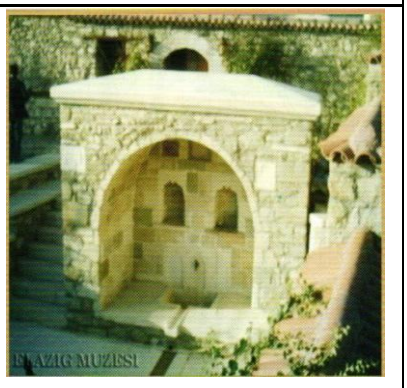
Ağa Camii	Harputta girişte solda yer alır. Dikdörtgen planlı olan ve tamamen yıkılan bina restore edilmiş ve ibadete açık hale getirilmiştir.	
Meteris Mezarlığı	Beyzade Efendi Mezarlığı Civarındadır.Yeni ve eski mezarlar vardır. Genellikle toprak ve eski yazılı taştı mezarlardır. Sandukanın uzun yüzleri üç sivri kamerle üç bölmeye aynlmış olup iki kenardaki kemer içi küçük karelerle doldurulmuştur.	

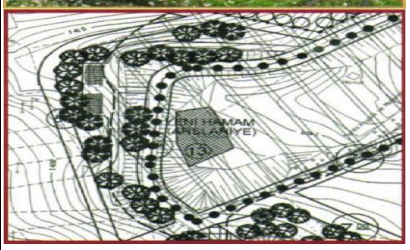
Alacalı Mescid	Yapı Artuklu devrinde yapılmasına rağmen XIX. yy. da büyük bir onarım görmüştür.	
Dabakhane Mescidi	Kemer ve kubbe tuğla ile örtülüdür. Üst yapı tamamen yıkılmıştır.	

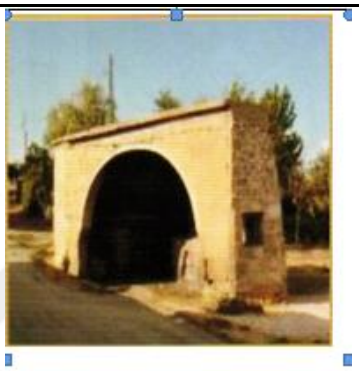
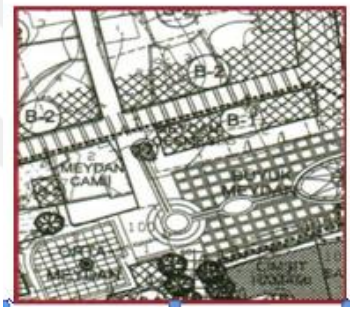
Mansur Baba Türbesi	Sekizgen planlı yapının kesme taşlardan yapılmış kaide kısmı vardır. Kaidenin üzerinde crypta kısmı yer alır.	
Uryan Baba Türbesi	Kaya üzerine inşa edilmiş olan yapı mescit ve türbe kısmından meydana gelmektedir.	
Murat Baba (Şeyh Şerafettin) Türbesi	Altıgen planlı türbenin üzeri basık bir kubbe ile örtülüdür. Kubbeye geçiş tromplarla sağlanmıştır.	

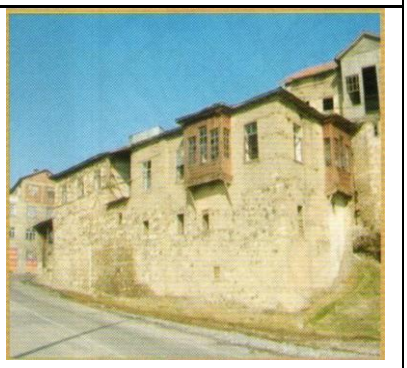
Hırkalı Baba Türbesi	Sekizgen planlı olup üzeri tonozla örtültıdür. Orta kısmı dıştan betonla sıvalıdır. Duvarlar kesme taşla örülüdür.	
Ahi Musa Mescidi ve Türbesi	Türbe ve mescitten meydana gelen yapı çok yıkık durumdadır. Mescit kısmı dikdörtgen planlıdır. Ortada iki sivri kemer bulunmaktadır.	
Arap Baba Türbesi ve Mescidi	Yapı iki kısımdan meydana gelmektedir. Mescit kısmı: Kare planlı ve üzeri kubbe ile örtülüdür. Türbe kısmı: Selçuklu türbelerinde olduğu gibi iki katlıdır.	

Zeynep Çeşmesi	Eyvanlı tipte, kesme taşlarla örülmüş olan çeşmenin önünde iki yalağı var. Bir Laleli olup duvarda yonca kemerli iki nişi vardır.	
urşunlu Cami Çeşmesi	Sivri kemerli çeşmenin iç kısmında yonca kemerli iki niş bulunmaktadır. Duvarlar kesme taş ile örülüdür.	
Yarı Çavuş Çeşmesi	Eyvanlı tipte duvarları moloz taşla örülüdür.	

Alaaddin Bey Çeşmesi	Dikdörtgen şeklinde kesme taşlarla örülmüştür. Yuvarlak kemerli nişin üstünde iki kitabesi mevcuttur. Kitabede (Alaaddin Hacı Hüseyin 88) okunabilmektedir. Eyvanlı tiptedir.	
Sarahatun Çeşmesi	Kesme taşla örülü olup yuvarlak kemer içinde kitabe yeri mevcuttur. Kitabesi yoktur. Üç lülesi ve üst kısmında sıcaklığı mevcuttur.	
Ulu Cami Çeşmesi	Eyvanlı tipte duvarları kesme taştan örülmüş olup düz damı betonla sıvanmıştır. Kitabesi mevcuttur. Sivri kemerli iki küçük nişi mevcuttur.	

Cemşit (Cimşit) Hamamı	Klasik Osmanlı hamamı tipindedir. Orta kısmın üzeri kubbe ile örtülüdür.	
Hoca Hamamı	Sıcaklık, ılıklık ve soyunma kısmı mevcuttur. Soyunma yeri kare planlı ve üzeri kubbe ile örtülüdür. Sıcaklık kısmı ise dört halvetlidir. iki kapısı vardır. Doğu kapısının üzerinde kubbeli methal kısmı vardır. Batıdaki kapısı ise sadedir.	
Yeni Hamam (Arslaniye Hamamı)	Esadiye Camii'nin kuzeyinde dere içindedir. Moloz taş duvarları yıkılmış çok harap durumdadır.	

Üç Lüleli Çeşme	Harput'a girişte sol tarafta yer alır. Kitabesine göre 1324 (1906) yılında yaptırılmıştır.	
Meydan Çeşmesi	Eyvanlı tipte olan çeşmenin duvarları kesme taşla örülüdür. Su tası konulan niş üzerinde kitabe, onun üzerinde rozet motifi ve tekrar kitabe mevcuttur.	
Hacı Kerim Sunguroğlu Konağı	Yapı moloz taşla inşa edilmişolup. iki katlıdır. Mekânın üzeri tonozlarla örtülüdür.	

Harput Kalesi ve Civarı Arkeolojik Sit Alanı	Harput İç Kale (Süt Kalesi), kalenin etrafındaki Meryem Ana Kilisesi ve Kale Hamamının içinde bulunduğu bölge. Kalenin içinde bundan 60-70 sene öncesine kadar bütün yapıları ile büyük bir mahallenin olduğu söylenmektedir. Yapılar bugün tamamen yıkılmıştır. Harput Kalesi, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 09.04.1982 tarihli ve A-3562 sayılı kararı ile kültür varlığı (anıt) olarak tescillenmiş daha sonra Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 30.05.1985 tarihli ve 1089 sayılı kararıyla tescilinin devamına karar verilmiştir.	
Ev (Yakup No:9) Şevki Caddesi	Binanın girişi ön cephe ,zemin kat sağ köşede yer almaktadır. Düzgün kesme taş söveli giriş basık kemerlidir. Girişin hemen üzerinde küçük bir mangal pencere vardır. Ahşap çatı arası kerpiç dolgulu çıkmada önde üç tane. Yanlarında birer tane dikdörtgen ahşap söveli pencere görülmektedir. Binanın arkasına sonradan moloz taş örgoltı bir ek yapılmıştır ki evin esas kullanılan kısmı da burasıdır. Üst katta ortadaki bir mekğna açılan iki oda vardır. Zemin ve tavan Bezemesiz ahşaptır. Orta mekandan arkadaki ek kısma geçiş sağlanmıştır.	
Sağır Müftü Konağı (Yakup Şevki Caddesi No:2)	İlk yapılışında ev olarak kullanıldığı anlaşılan ilk kısım bugün diğer eve geçiş mekânı ve depo olarak kullanılmaktadır. Betonarme ile bazı mekânlar eklenmiştir. Binada yapı malzemesi olarak moloz taş örgü kullanılmıştır.	

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler		
Soyad, Ad	Aydın, Esra	
Web Sayfası (Research Gate, Academia, vs.)		
Eğitim Bilgileri		
Lisans	Doğuş Üniversitesi	2017
Lise	Kırımlı Fazilet Olcak Anadolu Lisesi	2010
İş Deneyimi		
Dönem	Şirket, Kurum	Görev
Yabancı Dil		
İngilizce	İyi Düzeyde	
Almanca	İyi Düzeyde	
Yayınlar		
1.		
2.		
3.		
4.		
Özel İlgiler		

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEZ BENZERLİK BİLDİRİMİ FORMU

Öğrencinin Adı, Soyadı	Esra AYDIN		
Öğrenci No	19808009		
Ana Bilim Dalı	Mimarlık		
Program Türü	Proje ☐	Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
Tez Danışmanı (Ünvanı, Adı, Soyadı)	Dr. Öğretim Üyesi Canan KOÇ		
(Varsa) II. Tez Danışmanı	-		
Tez Başlığı	Geleneksel Dokunun Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Harput Örneği		
RAPOR BİLGİLERİ			
Raporlama Aşaması	Tez Savunma Sınavı Sonrası		
Sayfa Sayısı	111		
Raporlama Tarihi	06.07.2022		
Benzerlik Oranı (%)	%17		

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmamın toplam 111 sayfalık kısmına ilişkin, 06.07.2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin isimli intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan intihal raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 17 olarak tespit edilmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

☐ Başlangıç Bölümleri (Kabul ve Onay sayfası, Teşekkür sayfası, Özet/Abstract) hariç

☐ Kaynaklar hariç

☐ Alıntılar dâhil

☒ Diğer (Her şey Dahil)

Tezimin benzerlik oranı, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İntihal Raporu Uygulama Esaslarında belirtilen üst sınır benzerlik oranını aşmamaktadır. Benzerlik oranım üst sınır benzerlik oranının altında olsa dahi aksinin tespit edilmesi durumunda her türlü yasal sorumluğu kabul ettiğimi ve hukuki sonuçlarına razı olduğumu bildirir, gereğini arz ederim.

Öğrencinin Adı, Soyadı: Esra AYDIN
Tarih: 06.07.2022
İmza:

Danışman Adı, Soyadı: Dr. Öğretim Üyesi Canan KOÇ Tarih: 06.07.2022	İmza:
Ana Bilim Dalı Başkanı Adı, Soyadı: Tarih:06.07.2022	İmza: